

KOMISJA KODYFIKACYJNA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

SEKCJA POSTĘPOWANIA CYWILNEGO.

TOM I. ZESZYT 5.

T R E Ś Ć N U M E R U :

PROJEKT

KODEKSU POSTĘPOWANIA CYWILNEGO,

**z upoważnienia sekcji postępowania
cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej,
przyjęty przez odnośną podkomisję
przygotowawczą w 2-iem czytaniu.**

325560

PROJEKT KODEKSU POSTĘPOWANIA CYWILNEGO.

CZEŚĆ PIERWSZA.

PRZEPISY JURYSDYKCYJNE.

Tytuł I.	Właściwość przedmiotowa. Wartość przedmiotu sporu	art. 1—17
Tytuł II.	Właściwość miejscowa	18—44
Tytuł III.	Przepisy wspólne o właściwości	45—51
Tytuł IV.	Wyłączenie sędziogo	52—61a

CZEŚĆ DRUGA.

PROCES CYWILNY.

Tytuł I.	Strony.	
Dział I.	Zdolność procesowa	62—68
Dział II.	Uczestnictwo w sporze	69—71
Dział III.	Udział osób trzecich w sporze	
Oddział 1.	Interwencja główna i uboczna	72—79
Oddział 2.	Oznajmienie sporu	80
Oddział 3.	Wskazanie poprzednika	81—83
Dział IV.	Pełnomocnictwo	84—93
Tytuł II.	Koszta procesu.	
Dział I.	Postanowienia ogólne	99—114
Dział II.	Prawo ubogich	115—129
Dział III.	Zabezpieczenie kosztów procesu.	130—140
Tytuł III.	Postępowanie.	
Dział I.	Cześć ogólna.	
Oddział 1.	Doręczenia	141—160
Oddział 2.	Pisma procesowe	161—168
Oddział 3.	Posiedzenia sądowe	169—175
Oddział 4.	Terminy	176—180
Oddział 5.	Ferje sądowe	181—185

	art.
Oddział 6. Skutki omieszkania	186—193
Oddział 7. Rozprawa	194—212
Oddział 8. Protokół rozprawy	213—219
Oddział 9. Zawieszenie i przerwa procesu	220—231
Oddział 10. Spoczywanie i umorzenie procesu	232—235
Dział II. Postępowanie przed sądami okręgowymi.	
Oddział 1. Pozew	236—246
Oddział 2. Zmiana skargi i cofnięcie pozwu	247—249
Oddział 3. Odpowiedź na pozew i zarzuty	250—253
Oddział 4. Rozprawa główna	254—261
Dział III. Dowody.	
Oddział 1. O dowodzie w ogólności	262—271
Oddział 2. Postępowanie dowodowe.	
1. Przepisy ogólne	272—281
2. Dowód z zeznań świadków	282—300
3. Dowód z dokumentów	301—318
4. Dowód z opinii biegłych	319—327
5. Dowód z oględzin	328—334
6. Dowód z przesłuchania stron	335—342
Dział IV. Zabezpieczenie dowodów	343—351
Dział V. Wyroki i uchwały.	
Oddział 1. Wyroki	352—365
Oddział 2. Wyroki zaoczne	366—376
Oddział 3. Sprostowanie i uzupełnienie wyroków	377—379
Oddział 4. Prawomocność wyroków	380—382
Oddział 5. Uchwały	383—388
Dział VI. Postępowanie przed sądami grodzkiemi	389—402
Tytuł IV. Środki odwoławcze.	
Dział I. Apelacja	403—428
Dział II. Rekurs	429—432
Dział III. Kasacja	433—454
Tytuł V. Wznowienie postępowania	455—471
Tytuł VI. Postępowania odrębne.	
Dział I. Postępowanie nakazowe	472—484
Dział II. Postępowanie upominawcze	485—494

CZEŚĆ TRZĘCIA.

SĄD POLUBOWNY.

1. Zapis na sąd polubowny	495—510
2. Postępowanie przed sądem polubownym	511—517
3. Skarga o uchylenie wyroku	518—519
4. Przepisy ogólne	520—521

SŁOWO WSTĘPNE.

W wydawnictwie p. t. „Polska Procedura Cywilna“ Komisja Kodyfikacyjna dwukrotnie ogłaszała opracowane przez referentów projekty poszczególnych działów procedury wraz z uzasadnieniem, a mianowicie w zeszytach z roku 1921 i z roku 1923. Każdy z zeszytów poprzedzony był „słowem wstępnym“, obrazującym ówczesny stan prac kodyfikacyjnych nad procedurą, pióra ś. p. Fr. Ks. Fiericha, prezesa sekcji postępowania cywilnego i przewodniczącego komitetu redakcyjnego, wyłonionego z pośród członków sekcji.

Dalszy tok tych prac był następujący: Na podstawie projektów referentów i ustalonych w związku z nimi dyrektyw sekcji, komitet redakcyjny („podkomisja przygotowawcza“) uchwalił w pierwszym czytaniu projekt kodeksu postępowania cywilnego, który rozesłany został do opinii sądom, izbom adwokackim i towarzystwom prawniczym. Po otrzymaniu ich uwag komitet redakcyjny przystąpił do drugiego czytania, podczas którego, wśród daleko posuniętej już pracy, w dniu 8 września 1928 roku zmarł nagle kierownik kodyfikacji prezydent Fierich. Tem nad wyraz dotkliwy dla komitetu redakcyjnego cios spowodował z konieczności zmiany osobowe w Komitecie: brzemień przewodnictwa w Komitecie przypadło niżej podpisanemu, powołanemu na stanowisko prezesa sekcji postępowania cywilnego, na osierocone zaś przez śmierć ś. p. prezydenta Fiericha miejsce członka komitetu-współreferenta projektu powołano wiceprezydenta Komisji Wiktoryna Mańkowskiego, dotychczasowego referenta projektu ustawy wprowadzającej do kodeksu postępowania cywilnego. Trzecim członkiem komitetu pozostał nadal prof. Stanisław Gołąb. Gdy w tym składzie komitet redakcyjny po pewnej przerwie przystąpił do kontynuacji drugiego czytania projektu, spadł nań wkrótce ponowny cios, bo oto 1. nowy członek komitetu wiceprezydent Mańkowski, nieoczekiwanie powalony na łożę ciężką chorobą, zamknął oczy na zawsze w dniu 28 grudnia 1928 r. Tym razem na opróżnione stanowisko członka komitetu powołany został p. Stanisław Car,

wiceminister (obecnie minister) sprawiedliwości, i tak uzupełniony komitet redakcyjny („podkomisja przygotowawcza“) po nowej przerwie znów przystąpił do dalszego czytania projektu przy udziale przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości: delegata głównego, dyrektora departamentu ustawodawczego (obecnie wiceministra) p. Stefana Sieczkowskiego i delegata specjalnego do sekcji postępowania cywilnego sędziego Sądu Najwyższego p. Włodzimierza Dbałowskiego.

W tym stanie rzeczy, aczkolwiek ostateczne czytanie projektu kodeksu postępowania cywilnego nie zostało jeszcze przeprowadzone, Komisja Kodyfikacyjna ogłasza drukiem projekt w tej postaci, w jakiej obecnie on się znajduje. Przedewszystkiem dlatego, że, gdy ś. p. Fiericha nie stało przy warsztacie tak daleko posuniętej pracy, należy uczcić dzieło, dokonane przy najistotniejszym udziale i przemożnym wpływie tego znakomitego prawnika, a poza tym względem ideowym i dlatego, że ogłoszony już został drukiem projekt ustawy wprowadzczej do tegoż kodeksu, i że w ten sposób — abstrahując od dalszych możliwych, ale chyba już nieznacznych zmian — całokształt norm przyszłego kodeksu, odmienny od dzielnicowych ustaw procesowych, już teraz udostępniony będzie sędziom i adwokatom. Dzięki temu można będzie skrócić okres *vacatio legis* i tem samem przyspieszyć unifikację procesu w naszym Państwie. Wreszcie przez ogłoszenie projektu ułatwi się szerokim kołom prawniczym dalszą jeszcze jego krytykę, z którą komitet redakcyjny chętnie liczyć się będzie przy ostatecznem czytaniu.

Podajemy tedy do publicznej wiadomości projekt kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu, ustalonym w drugim czytaniu i to w przeważnej części przy udziale ś. p. prof. Fiericha. Wszystkie zmiany, wprowadzone do projektu przy kontynuowaniu drugiego czytania już po śmierci ś. p. prof. Fiericha, zaznaczone są kursywą w tekście projektu, oraz wskazane są w odnośnikach jako „mowa redakcyjna“.

J. J. Litauer.

Warszawa, w kwietniu 1929 r.

PROJEKT KODEKSU POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

CZEŚĆ PIERWSZA.

Przepisy jurysdykcyjne.

TYTUŁ I.

Właściwość przedmiotowa. Wartość przedmiotu sporu.

Art. 1. Spory, nieprzekazane innym sądom, należą do właściwości sądów okręgowych.

Art. 2. Bez względu na wartość przedmiotu sporu należą do właściwości sądów okręgowych spory:

1) o prawa niemajątkowe i wynikające z nich roszczenia majątkowe;

2) o wynagrodzenie szkody, jaką wyrządziły obywatelowi organa władzy państwowej lub samorządowej, przez działalność urzędową, niezgodną z prawem lub obowiązkami służby oraz z tytułu niesłusznego uwięzienia lub niesłuszenie odcierpianej kary;

3) ze stosunków, dotyczących ochrony prawa autorskiego;

4) o używanie firmy lub nabycie przedsiębiorstwa handlowego;

5) *spółdzielni oraz spółek handlowych*¹⁾ ze swymi członkami lub dyrektorami, tudzież spory tych członków z sobą, z dyrektorami lub likwidatorami;

¹⁾ Nowa redakcja: „Spółek handlowych oraz spółdzielni“.

6) z czynności giełdowych; z ochrony patentów, wzorów i znaków towarowych; z dziedziny prawa morskiego i żeglugi na wodach lądowych — wreszcie, ze stosunków ubezpieczenia z wyjątkiem sporów o zapłatę premji.

Art. 3. Spory, wymienione w artykule poprzednim pod liczbami 4 do 6, są sporami handlowymi w rozumieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o ustroju sądów powszechnych.

Art. 4. Spory majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu nie przenosi sumy tysiąca złotych, należą do właściwości sądów grodzkich.

Art. 5. Bez względu na wartość przedmiotu sporu, należą do właściwości sądów grodzkich spory:

1) o *nieślubne ojcostwo i związane z niem roszczenia majątkowe*¹⁾;

2) o wydanie lub odebranie przedmiotu najmu i o zatrzymanie rzeczy, wniesionych przez lokatora do przedmiotu najmu;

3) o ochronę zakłóconego lub przywrócenie utraconego posiadania.

Art. 6. Z pośród spraw, należących do właściwości sądów grodzkich, sędzia pokoju rozpoznaje spory majątkowe między mieszkańcami swego okręgu, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przenosi *stu*²⁾ złotych, z wyjątkiem sporów:

1) w których wartość nie wpływa na właściwość sądu;

2) z weksli, czeków i papierów wartościowych;

3) o prawa do nieruchomości i prawa rzeczowe na nieruchomości.

Powodowie, niezamieszkali w okręgu sędziego pokoju, mogą wytaczać przed nim spory przeciw pozwanym, zamieszkałym w jego okręgu.

Art. 7. Pozew, wniesiony przed sąd grodzki, a należący do sędziego pokoju, sąd grodzki przekaze sędziemu pokoju przed pierwszym posiedzeniem sądowym. Niema nieważności, jeżeli sąd grodzki orzekł w sporze, należącym do sędziego pokoju.

Art. 8. Przed sędzią pokoju strony zawrzeć mogą ugodę w sporach majątkowych, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przenosi tysiąca złotych.

Przedmiotem ugody nie mogą być prawa do nieruchomości i prawa rzeczowe na nieruchomości, oraz tak e prawa, do których ważności ustawa wymaga formy aktu notarialnego lub sądowego.

Art. 9. Jeżeli żądanie pozwu opiewa na sumę pieniężną,

¹⁾ Nowa redakcja: „o roszczenia majątkowe, związane z nieślubnym ojcostwem“.

²⁾ Nowa redakcja: „dwustu“.

choćby w miejsce innego przedmiotu, suma ta stanowi wartość przedmiotu sporu.

W każdym innym przypadku dochodzenia roszczeń majątkowych powód oznaczyć ma wartość przedmiotu sporu już w pozwie, stosując się jednak do ograniczeń, zawartych w artykułach następujących.

Art. 10. Odsetki, owoce i koszty, żądane w pozwie obok roszczenia głównego, pozostają bez uwzględnienia przy oznaczeniu wartości przedmiotu sporu.

Art. 11. Jeżeli tym samym pozwem dochodzi się kilku roszczeń, wartość wszystkich roszczeń należy razem zliczyć.

Art. 12. W sporach o świadczenia perjodyczne wartość przedmiotu sporu wynosi: przy świadczeniach nie ograniczonych co do czasu — sumę świadczeń za lat piętnaście; przy świadczeniach dożywotnich — za lat dziesięć, a przy świadczeniach ograniczonych co do czasu — za cały czas ich trwania, lecz nie więcej, niż za lat dwadzieścia.

Art. 13. W sporach z umowy najmu-dzierzawy, z wyjątkiem sporów odszkodowawczych, wartość przedmiotu sporu stanowi suma czynszu za lat trzy, chyba że chodzi o krótszy czas sporny.

Art. 14. W sporach o zabezpieczenie wierzytelności lub o prawo zastawu, względnie hipotekę wysokość wierzytelności stanowi wartość przedmiotu sporu; jeżeli przedmiot prawa zastawu ma mniejszą wartość, niż wierzytelność, decyduje ta mniejsza wartość.

Art. 15. W sporach działowych przedmiot działu stanowi o wartości przedmiotu sporu.

Art. 16. Sąd zarządzi sprawdzenie wartości przedmiotu sporu, jeżeli powód oznaczył ją w pozwie nieodpowiednio. Wyniki tego sprawdzenia sąd oceni swobodnie. Po doręczeniu pozwu, sprawdzenie nastąpić może jedynie na zarzut pozwanego, podniesiony jeszcze przed wdaniem się w sprawę samą. Koszta sprawdzenia stanowią część kosztów procesu.

Od uchwały, stwierdzającej wartość przedmiotu sporu, nie ma rekursu.

Art. 17. Postanowienia artykułów powyższych mają odpowiednie zastosowanie także przy oznaczeniu wartości przedmiotu sporu, decydującej o dopuszczalności środka odwoławczego.

TYTUŁ II.

Właściwość miejscowa.

Art. 18. Pozwy wytaczać należy w zasadzie przed sąd pierwszej instancji, ogólnie właściwy pozwanego.

Art. 19. Sąd ogólnie właściwy osoby fizycznej oznacza się wedle miejsca jej zamieszkania. Miejscem zamieszkania jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. Można mieć kilka miejsc zamieszkania.

Art. 20. W braku miejsca zamieszkania oznacza się ogólną właściwość sądu wedle miejsca pobytu w Państwie. W braku miejsca pobytu lub gdy ono jest nieznane, oznacza się tę właściwość wedle ostatniego miejsca zamieszkania w Państwie.

Art. 21. Cywilny lub wojskowy funkcjonariusz Państwa, mający siedzibę urzędową zagranicą, zachowuje swój sąd ogólnie właściwy, w okręgu którego miał ostatnie miejsce zamieszkania w Państwie; w braku takiego miejsca zamieszkania ma sąd ogólnie właściwy w stolicy Państwa.

Art. 22. Żona nierozłączona od stołu i łoża podlega sądowi ogólnie właściwemu męża; jeżeli jednak mąż ma miejsce zamieszkania zagranicą, a żona w Państwie przebywa, wtedy przez czas rozłąki oznacza się ogólną właściwość sądu, wedle miejsca jej stałego pobytu.

- Dzieci ślubne i ze ślubnemi zrównane podlegają sądowi właściwemu ojca aż do chwili uzyskania zdolności do działania.

Dzieci nieślubne podlegają aż do tej chwili sądowi ogólnie właściwemu matki, a sądowi właściwemu ojca tylko wtedy, jeżeli wychowują się u niego.

Art. 23. Sąd ogólnie właściwy zmarłego jest sądem ogólnie właściwym pozostałej po nim masy spadkowej.

Art. 24. Sąd ogólnie właściwy Skarbu Państwa oznacza się wedle siedziby powołanego do jego zastępstwa urzędu Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 25. Sąd ogólnie właściwy spółek handlowych, spółdzielni, stowarzyszeń, gwarectw, zakładów, kościołów, fundacyj, gmin oraz innych podmiotów, nie będących osobami fizycznymi, oznacza się wedle miejsca ich siedziby. Siedzibą tą jest w razie wątpliwości miejscowość, w której znajduje się ich zarząd.

Art. 26. Kilku uczestników sporu zapozwać można wspólnie przed sąd ogólnie właściwy któregośkolwiek z uczestników. Jeżeli między nimi są zobowiązani główni i uboczni, można zapozwać wszystkich przed sąd ogólnie właściwy któregośkolwiek z zobowiązanych głównych.

Zobowiązanych z weksłu można wspólnie zapozwać przed sąd ogólnie właściwy akceptanta, albo wystawcy weksłu własnego; zobowiązanych zwrotnie z czeku można wspólnie zapozwać przed sąd ogólnie właściwy wystawcy czeku.

Art. 27. Przeciw osobom, które w Państwie nie mają miejsca zamieszkania względnie siedziby, można z powodu roszczeń majątkowych wnieść pozew przed sąd, w którego okręgu znajduje się

przedmiot dochodzony pozwem lub nadający się do egzekucji majątek tych osób. Jeżeli chodzi o wierzytelność, natenczas miejscem, w którym znajduje się majątek, jest miejsce zamieszkania trzeciego dłużnika; jeżeli jednak wierzytelność zabezpieczona jest prawem zastawu, miejsce, w którym znajduje się przedmiot zastawu.

Art. 28. Pozew o roszczenie majątkowe wniesić można przed sąd, w którego okręgu znajduje się organ powołany do sprawowania interesów pozwanego, jednakowoż tylko wtedy, gdy roszczenie to pozostaje w związku z czynnościami sprawowania interesów.

Art. 29. Przeciw mężatce, przebywającej stale poza miejscem zamieszkania męża, wytoczyć można pozew o roszczenie majątkowe przed sąd miejsca jej pobytu.

Art. 30. Przeciw osobom, posiadającym przedsiębiorstwo handlowe lub przemysłowe, gospodarstwo rolne, leśne lub kopalnię, wytoczyć można pozew o roszczenie majątkowe, dotyczące tych przedsiębiorstw, gospodarstw lub kopalń, przed sąd, w obrębie którego znajduje się przedsiębiorstwo, gospodarstwo lub kopalnia.

Postanowienia tego artykułu nie odnoszą się do sporów przeciw Skarbowi Państwa.

Art. 31. Pozwy o ustalenie istnienia lub nieistnienia umowy, o jej dopełnienie, unieważnienie lub rozwiązanie — wreszcie pozwy o odszkodowanie z powodu niewypełnienia lub nienależytego wypełnienia umowy, wytoczyć można przed sąd miejsca, w którym sporne zobowiązanie ma być wypełnione wedle umowy. Miejsce wypełnienia umowy ma być stwierdzone dokumentem, dołączonym do pozwu.

Zobowiązanych z weksłu lub z czeku zapozwać można przed sąd miejsca zapłaty.

Art. 32. Pozwy o roszczenia z czynów niedozwolonych wytaczać można przed sąd, w którego okręgu czyn popełniono.

Art. 33. Pozwy pełnomocników procesowych o zapłatę ich należytości wytaczać można przed sąd sprawy głównej.

Art. 34. Przed sąd pozwu wytoczyć można pozew wzajemny, jeżeli roszczenie, nim objęte, pozostaje w związku z roszczeniem pozwu lub nadaje się do potrącenia, i jeżeli stronom wolno poddać się właściwości sądu pozwu.

Art. 35. Spory ze stosunku najmu lub dzierżawy nieruchomości wytaczać należy wyłącznie przed sąd miejsca jej położenia.

Pozwy o zapłatę czynszu najmu lub dzierżawy nieruchomości wnosić można przed sąd ogólnie właściwy lub przed sąd miejsca położenia nieruchomości.

Art. 36. Pozwy o prawo własności i inne prawa rzeczowe na nieruchomości, o zwolnienie od takich praw, o sprostowanie

granic, o dział nieruchomości, o odszkodowanie z powodu wywłaszczenia nieruchomości — wreszcie pozwy o ochronę zakłóconego lub przywrócenie utraconego posiadania nieruchomości — wytaczać należy wyłącznie przed sąd, w którego okręgu nieruchomości się znajduje. Jeżeli pozew tyczy się służebności gruntowej lub ciężaru gruntowego, ustanowionych na rzecz innej nieruchomości, wówczas właściwym jest sąd położenia nieruchomości służebnej względnie obciążonej.

Art. 37. Przed sądem miejsca położenia nieruchomości można razem z pozwem o wykonanie prawa zastawu z hipoteki lub długu gruntowego, dochodzić roszczenia o zapłatę; razem z pozwem o wykreślenie prawa zastawu lub długu gruntowego, wnieść pozew o ustalenie nieistnienia długu albo o zwolnienie od długu osobistego; wreszcie razem z pozwem o uznanie ciężaru rzeczowego, pozew o zaległe świadczenia — jeżeli połączone w ten sposób pozwy skierowane są przeciw temu samemu pozwanemu.

Art. 38. Pozwy podmiotów prawnych, wymienionych w art. 25, przeciw swym członkom i uczestnikom z stosunku związkowego, dalej pozwy tych członków i uczestników jako takich między sobą — wreszcie pozwy przeciw uchwałom spółek i korporacyj wytaczać należy wyłącznie przed sąd ogólnie właściwy tych podmiotów prawnych.

Art. 39. Pozwy o działy spadkowe, tudzież pozwy, któremi dochodzi się praw do spadku, roszczeń z zapisów i z innych rozporządzeń na przypadek śmierci, wytaczać należy wyłącznie przed sąd przedmiotowo właściwy, według miejsca otwarcia spadku.

Art. 40. Pozwy ze stosunku małżeńskiego, jeżeli małżonkowie lub jeden z nich są obywatelami polskimi, a pozwany małżonek niema sądu ogólnie właściwego, wytaczać należy wyłącznie przed sąd ostatniego wspólnego zamieszkania małżonków w Państwie. W braku takiego zamieszkania właściwy jest sąd miejsca zamieszkania powoda.

Art. 41. Pozwy ze stosunku rodzicielskiego, jeżeli choćby jedna ze stron jest obywatelem polskim, a strona pozwana nie ma sądu ogólnie właściwego, wytaczać należy wyłącznie przed sąd, w którego okręgu strona powodowa przebywa.

Art. 42. Między kilkoma w myśl poprzednich przepisów właściwymi sądami przysługuje wybór powodowi.

Tak samo powód ma wybór między kilkoma sądami wówczas, gdy właściwość oznacza się wedle położenia rzeczy, a rzecz znajduje się w okręgu kilku sądów.

Jeżeli w miejscowości, wedle której oznacza się właściwość sądu, jest kilka sądów tej samej kategorii, natenczas właściwym jest sąd, w którego okręgu pozwany mieszka lub przebywa. W bra-

ku tych danych powódowi przysługuje wybór jednego z tych sądów.

Art. 43. Jeżeli spór należy do jurysdykcji sądów polskich, brak jednak podstaw faktycznych do oznaczenia sądu miejscowo właściwego, wówczas na wniosek strony oznaczy go Sąd Najwyższy bez ustnej rozprawy.

Art. 44. Jeżeli sąd właściwy nie może z powodu przeszkody wykonać swych czynności w pewnej sprawie, wówczas sąd bezpośrednio nad nim przełożony wyznaczy bez ustnej rozprawy inny sąd do przeprowadzenia sporu.

Od takiej uchwały niema rekursu.

TYTUŁ III.

Przepisy wspólne o właściwości.

Art. 45. Właściwość sądu oznacza się na podstawie treści pozwu w chwili jego wniesienia.

Sąd ten pozostaje właściwym aż do ukończenia postępowania, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku procesu.

Art. 46. Strony mogą poddać się właściwości sądu pierwszej instancji zresztą niewłaściwego. Sąd ten będzie właściwy wyłącznie chyba, że strony postanowiły inaczej. Poddanie się jest tylko wtedy ważne, jeżeli nastąpiło za pomocą dokumentu i jeżeli odnosi się do oznaczonego sporu albo do sporów, wynikających z oznaczonego stosunku prawnego. Dokument należy dołączyć do pozwu.

Nie wolno poddawać właściwości sądów powszechnych spraw, z pod jurysdykcji tych sądów wyjętych. Nie wolno również zmieniać właściwości przedmiotowej sądu z wyjątkiem poddania sądowi grodzkiemu spraw, które ze względu na wartość przedmiotu sporu, należą do sądu okręgowego.

Art. 47. Jeżeli sprawa, już w toku będąca, nie należy do jurysdykcji sądów powszechnych, sąd orzeknie uchwałą nieważność postępowania w każdym jego stadium, *przyczem nie jest związany odmiennem prawomocnem orzeczeniem niższej instancji*¹⁾.

Art. 48. Spory o właściwość między sądami *powszechnymi rozstrzyga bez ustnej rozprawy sąd nad nimi bezpośrednio przełożony*²⁾.

Art. 49. *Spory o właściwość między sądem powszechnym a szczególnym rozstrzyga przełożony nad sądem powszechnym sąd apelacyjny.*

¹⁾ W nowej redakcji ostatnie zdanie skreślono.

²⁾ W nowej redakcji: „rozstrzygane będą według przepisów prawa o ustroju sądów powszechnych“.

Spory o własność między sądami szczególnymi rozstrzyga Sąd Najwyższy.

Prawomocne rozstrzygnięcie sądu powszechnego, że spór nie należy do zakresu działania sądów powszechnych, wiąże sąd szczególny¹⁾.

Art. 50. Niema rekursu od uchwały sądu okręgowego w sprawie jego właściwości przedmiotowej z tej przyczyny, że dla sporu właściwy jest sąd grodzki.

Art. 51. Niema rekursu od uchwały, którą sąd instancji wyższej rozstrzygnął spór o własność między kilku sądami.

TYTUŁ IV.

Wyłączenie sędziego.

Art. 52. Sędzia jest wyłączony z mocy samej ustawy:

a) w sporach, w których jest stroną procesową, albo pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, ze wynik sporu oddziaływa na jego prawa lub obowiązki;

b) w sporach swej żony, krewnych lub powinowatych w linii prostej, krewnych bocznych aż do czwartego stopnia, powinowatych bocznych do stopnia drugiego;

c) w sporach swych rodziców przybranych, wychowawców, dzieci przybranych, wychowanców, pupilów i innych osób oddanych jego pieczy;

d) w sporach, w których był lub jest jeszcze pełnomocnikiem jednej ze stron;

e) w sporach, w których w instancji niższej współdziałał w wydaniu orzeczenia, jako też w sporach z powodu zaskarżenia aktu prawnego przy jego współudziale zawartego, lub przezeń zatwierdzonego.

Art. 53. Strona procesowa może postawić wniosek o wyłączenie sędziego, jeżeli zachodzi dostateczna przyczyna do powątpiewania o jego bezstronności.

Nie wolno jednak uczynić tego stronie, która wdała się w sprawę przed sędzią, nie robiąc użytku z przyczyny wyłączenia już wówczas jej znanej.

Art. 54. Wniosek o wyłączenie strona stawia, na piśmie lub ustnie do odrębnego protokołu w sądzie, przy którym sędzia jest ustanowiony, podając zarazem dokładnie przyczyny wyłączenia i uprawdopodobniając je równocześnie.

Jeżeli strona już wdała się w sprawę, musi zarazem upraw-

¹⁾ W nowej redakcji art. 49 skreślono.

dopodobn'ć, że przyczyna wyłączenia później powstała lub później stała się jej znaną.

Art. 55. Wniosek o wyłączenie sędziego należy natychmiast przedłożyć do załatwienia przełożonemu sądu, przy którym sędzia jest ustanowiony.

Przełożony sądu, a w sądach kolejalnych także przewodniczący wydziału może załatwić wniosek o wyłączenie w ten sposób, że wyznaczy innego sędziego.

Art. 56. Jeżeli przełożony sądu lub przewodniczący wydziału nie wyda zarządzenia z artykułu poprzedniego, wówczas skieruje sprawę na drogę rozstrzygnięcia sądowego.

Do załatwienia wniosku o wyłączenie sędziego grodzkiego powołany jest bezpośrednio przełożony sąd okręgowy, o wyłączenie zaś sędziego sądu kolejalnego — ten sąd, a gdyby sam nie mógł powz.ąć uchwały z powodu wyłączenia większej ilości członków — sąd w toku instancji przełożony.

Art. 57. Sędzia, któremu znaną jest przyczyna wyłączenia, powinien donieść o niej przełożonemu sądu, względnie przewodniczącemu wydziału, którzy postąpią w myśl postanowień artykułów poprzednich.

Art. 58. Sąd może przeprowadzić dochodzenia celem wyświeatlenia okoliczności, uzasadniających wniosek o wyłączenie.

Art. 59. Aż do rozstrzygnięcia wniosku o wyłączenie sędziego może on spełniać tylko czynności niecierpiące zwłoki.

Art. 60. Od uchwały wyłączającej sędziego niema rekursu,

Art. 61. Na stronę lub zastępcę, którzy z widocznej swawoli postawili wniosek o wyłączenie sędziego, sąd rozstrzygający wniosek może nałożyć grzywnę do wysokości dwustu złotych.

Art. 61a. Przepisy powyższe należy również stosować odpowiednio do wszystkich innych organów sądowych. Od wydanych zarządzeń niema rekursu.

CZĘŚĆ DRUGA.

Proces cywilny.

TYTUŁ I.

Strony.

Dział I.

Zdolność procesowa.

Art. 62. Zdolność procesową posiada ten, kto może się samostannie zobowiązywać przez umowy, oraz ten, kto, mając zdolność do zobowiązywania się ograniczoną, może co do przedmiotu sporu zaciągnąć samostannie ważne zobowiązanie.

Art. 63. Sąd ma z urzędu w każdym położeniu sprawy wziąć pod rozagę, czy nie zachodzi brak zdolności procesowej, brak ustawowego zastępstwa, brak zezwolenia na prowadzenie sprawy lub na przedsiębranie poszczególnych czynności procesowych.

Art. 64. Ustawowy zastępca powinien przy pierwszej czynności procesowej wykazać uprawnienie do prowadzenia procesu lub przedsięwzięcia czynności procesowej. Zbyteczne jest to wówczas, jeżeli okoliczności te znane są sądowi.

Art. 65. Jeżeli braki powyższe dadzą się uzupełnić, wówczas sąd wyznaczy w tym celu termin odpowiedni. Dla zabezpieczenia praw osoby, nie mającej zdolności procesowej, sąd może dopuścić do czynności procesowej stronę lub jej ustawowego zastępcę nawet przed upływem wyznaczonego terminu. Ważność jednak przedsięwziętych czynności procesowych zależną będzie od uzupełnienia braków w terminie.

Art. 66. Jeżeli braki powyższe nie dadzą się uzupełnić lub bezskutecznie upłynął termin wymieniony, wówczas sąd zniesie postępowanie w tym zakresie, w jakim ono dotknięte jest brakiem.

Art. 67. Jeżeli ma być przedsięwzięta czynność procesowa przeciw osobie, która nie ma zdolności procesowej i zastępcy ustawowego, a zwłoka naraziłaby stronę przeciwną na niebezpieczeństwo, wówczas na wniosek tejże strony sąd procesowy wyznaczy kuratora dla osoby, nie mającej zdolności procesowej.

Koszta połączone z ustanowieniem i działalnością kuratora ponosi narazie strona, która spowodowała ustanowienie kuratora.

Art. 68. Przepisy o stronach mają odpowiednio zastosowanie do zastępców ustawowych.

Dział II.

Uczestnictwo w sporze.

Art. 69. Kilka osób może w jednym pozwie występować w charakterze powodów lub pozwanych, jeżeli przedmiot sporu stanowią:

a) wspólne ich prawa lub obowiązki, albo jeżeli osoby te na tej samej podstawie faktycznej i zasadzie prawnej są uprawnione lub zobowiązane;

b) roszczenia lub zobowiązania jednorodnjajowe, oparte na istotnie jednakowej podstawie faktycznej i zasadzie prawnej, i jeżeli nadto uzasadnioną jest właściwość sądu dla każdego z pozwanych z osobna.

Art. 70. Każdy z uczestników sporu działa w imieniu własnym i jego czynności procesowe nie mogą przynęść ani korzyści ani szkody innym uczestnikom.

W przypadkach jednak, gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu prawa, wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich uczestników sporu (uczestnictwo jednolite), czynności procesowe uczestników działających w procesie skuteczne są także wobec uczestników miedziających. Do zawarcia ugody, zrzeczenia się i uznania potrzeba zgody wszystkich uczestników.

Jeżeli w przypadku uczestnictwa jednolitego oświadczenia faktyczne uczestników sporu pozostają z sobą w sprzeczności, wówczas sąd oceni, jaki to wpływ wywiera na ustalenie faktów.

Art. 71. Każdy z uczestników sporu jest powołany do popierania procesu. Na wyznaczone posiedzenie sądowe powinni być zawezwani wszyscy uczestnicy sporu, chyba, że co do niektórych z nich spór już jest załatwiony.

Dział III.

Udział osób trzecich w sporze.

Oddział 1.

Interwencja główna i uboczna.

Art. 72. Jeżeli kto występuje z roszczeniem o rzecz lub prawo, o które proces toczy się między innymi osobami, może aż do prawomocnego zakończenia procesu wystąpić z pozwem o to roszczenie przeciw obu stronom przed sąd pierwszej instancji, w którym toczy się lub toczył proces główny.

Art. 73. Kto ma interes prawny w tem, aby sprawa tocząca się między innymi osobami została rozstrzygnięta na korzyść jednej z nich, może w każdym położeniu sprawy przystąpić do tej strony.

Art. 74. Interwenient winien w piśmie przygotowawczem zgłosić swoje przystąpienie do toczącego się procesu w sądzie, w którym sprawa się znajduje. Pismo powinno być doręczone każdej ze stron spór wiodących. Interwenient powinien w piśmie podać interes prawny, który ma w przystąpieniu do toczącego się procesu, a nadto złożyć oświadczenie, do której z stron chce przystąpić.

Interwenient może z przystąpieniem do procesu połączyć wniesienie środka prawnego.

Art. 75. Każda ze stron sprzeciwić się może przystąpieniu interwenienta ubocznego. Strona, która bez zastrzeżeń wdała się w rozprawę, nie może sprzeciwzić się przystąpieniu interwenienta.

Powstały spór uboczny sąd rozstrzyga po przeprowadzeniu rozprawy między sprzeciwiającą się stroną a interwenientem. Spór ten nie wstrzymuje biegu procesu. Jeżeli interwenient uprawdopodobni, że ma interes prawny w toczącym się procesie, wówczas należy odrzucić sprzeciw. Od uchwały odrzucającej sprzeciw niema rekursu.

Dopóki sprzeciw nie zostanie prawomocnie rozstrzygnięty, interwenient może działać w procesie.

Art. 76. Interwenienta ubocznego należy od chwili jego przystąpienia zawiadamiać, tak jak stronę o terminach i rozstrzygnięciach sądu.

Art. 77. Interwenient uboczny jest uprawniony do przedsięwzięcia wszystkich czynności dopuszczalnych, według stanu procesu. Czynności te jednak nie mogą stać w sprzeczności z czynnościami i oświadczeniami strony, do której interwenient przystąpił.

Art. 78. Jeżeli z istoty spornego stosunku prawnego, lub z przepisu prawa, wyrok zapaść mający ma bezpośrednio skutek prawny w stosunku między interwenientem a przeciwnikiem strony, do której interwenient przystąpił, wówczas należy do jego czynności odpowiednio zastosować przepis o uczestnictwie jednolitem.

Art. 79. Za zgodą obu stron interwenient uboczny może wejść w miejsce strony, do której przystąpił.

Oddział 2.

Oznajmienie sporu.

Art. 80. Kto w celu osiągnięcia skutków prywatno-prawnych ma oznajmić spór osobie trzeciej, powinien to uczynić przez sąd procesowy albo pozasadownie w formie pisemnej.

Oznajmienie sporu obejmować powinno przyczynę oznajmienia i stan sprawy.

Jeżeli uwiadomiony przystępuje do procesu, wówczas mają zastosowanie przepisy o interwencji ubocznej.

Oddział 3.

Wskazanie poprzednika.

Art. 81. Jeżeli w myśl przepisów prawa cywilnego, pozwany chce wskazać swego poprzednika, musi to uczynić w odpowiedzi na pozew.

Art. 82. Sąd, rozpisując rozprawę, wezwie na nią poprzednika, podając skutki połączone z jego niestawieniem się.

Art. 83. Poprzednik powinien złożyć oświadczenie co do swego stosunku do przedmiotu sporu przed wdaniem się pozwanego w sprawę samą na pierwszym posiedzeniu wyznaczonem do rozprawy.

Jeżeli poprzednik zaprzecza okolicznościom przytoczonym przez pozwanego, albo na wyznaczoną rozprawę nie przybywa, lub nie składa oświadczenia, wówczas pozwany nie może odmówić wdania się w dalszy proces i może uczynić zadość żądaniu pozwu.

Jeżeli poprzednik oświadczenie pozwanego uzna za uzasadnione, może za zgodą powoda wstąpić do procesu w miejsce pozwanego. Jeżeli poprzednik objął proces, pozwany powinien być uchwałą od udziału w procesie zwolniony.

Sprawa wskazania poprzednika powinna być załatwioną na pierwszym posiedzeniu, wyznaczonem do rozprawy głównej, i to przed przystąpieniem do rozpoznawania sprawy samej.

Oddział IV.

Pełnomocnictwo.

Art. 84. W sądach okręgowych i w sądach wyższej instancji obowiązkowe jest zastępstwo strony przez adwokata. Postanowienie to nie ma zastosowania do czynności przed sędzią wyznaczonym ani do czynności przedsiębranych w kancelarii sądu.

Art. 85. Adwokaci, sędziowie, prokuratorowie, profesorowie prawa na uniwersytetach państwowych, jak również ci urzędnicy Prokuratorji Generalnej i notariusze, którzy mają uzdolnienie na stanowisko sędziego lub adwokata, nie potrzebują zastępstwa adwokackiego w razie występowania w charakterze stron lub zastępców ustawowych.

Art. 86. Strona może udzielić adwokatowi ogólne pełnomocnictwo procesowe. Sąd prowadzi wykaz pełnomocnictw ogólnych. Pełnomocnictwa te muszą być sądownie lub notarialnie uwierzytelnione.

Art. 87. Adwokat, który występuje jako pełnomocnik strony, musi mieć pełnomocnictwo procesowe.

Art. 88. Pełnomocnictwo procesowe upoważnia z ustawy:

1) do wszystkich z procesem łączących się czynności procesowych; obejmuje ono pozew wzajemny, skargę o wznowienie postępowania i odnosi się do czynności procesowych, wywołanych ich wniesieniem, jakoteż wniesieniem pozwu interwencyjnego przeciw mocodawcy;

2) do wszelkich czynności w postępowaniu egzekucyjnym i w sprawach zarządzeń tymczasowych;

3) do zakończenia procesu przez ugodę, uznanie albo zrzeczenie się i do odebrania kosztów procesu;

4) do ustanowienia zastępcy.

Art. 89. Pełnomocnictwo procesowe w procesach adwokackich może być ograniczone jedynie w przedmiocie ugodowego załatwienia sporu, zrzeczenia się i uznania. Do skuteczności ograniczenia pełnomocnictwa konieczne jest, aby była wyraźnie w akcie pełnomocnictwa uwidoczniłone.

Art. 90. Nawet w procesach, w których obowiązuje zastępstwo adwokackie, strony mogą bez adwokatów zawrzeć ugodę oraz uznać lub zrzec się swych roszczeń w całości lub w części.

Art. 91. Osobom, które nie są adwokatami, ale mają zdolność procesową, może być udzielone albo pełnomocnictwo procesowe, albo pełnomocnictwo do przedsięwzięcia poszczególnych czynności procesowych.

Zakres działania, skutek i czas trwania pełnomocnictwa do poszczególnych czynności procesowych, jeżeli ustawa niniejsza inaczej nie postanawia, należy oceniać według treści pełnomocnictwa i według przepisów prawa prywatnego.

Art. 92. Czynnności procesowe, przedsięwzięte przez pełnomocnika, mają w stosunku do strony przeciwnej mocodawcy ten sam skutek, jakgdyby je przedsięwzięła strona sama. Tyczy się to tylko o tyle przyznań i innych oświadczeń faktycznych, o ile ich strona jednocześnie stawająca bezzwłocznie nie odwołała lub nie sprostowała.

Art. 93¹⁾. *Pełnomocnik procesowy obowiązany jest przy pierwszej swej czynności procesowej wykazać upewnocnienie zapomocą dokumentu w pierwopisie lub uwierzytelnionym odpisie, który w sądzie ma być zatrzymany. Wystarczy, jeżeli mocodawca własnoręcznie podpisze pełnomocnictwo procesowe wystawione dla adwokata.*

Przy innych pełnomocnictwach sąd może w razie wątpliwości polecić sądowe lub notarialne uwierzytelnienie podpisu.

W razie wątpliwości co do autentyczności podpisu strony na

¹⁾ Nowa redakcja: „Pełnomocnik obowiązany jest przy pierwszej swej czynności procesowej złożyć — celem zachowania w aktach — pełnomocnictwo w pierwopisie z własnoręcznym podpisem mocodawcy, albo w wierzytelnym odpisie. Adwokat może sam uwierzytelić odpis udzielonego mu pełnomocnictwa.

Sąd może w razie wątpliwości zażądać sądowego lub notarialnego uwierzytelnienia podpisu, poprzestanie jednak na potwierdzeniu przez adwokata autentyczności podpisu strony na udzielonym mu pełnomocnictwie“.

pełnomocnictwie, wystawionem dla adwokata lub notariusza, sąd poprzestanie na potwierdzeniu autentyczności podpisu przez pełnomocnika, złożonem z powołaniem się na jego przysięgę.

Art. 94. Przewodniczący odrzuci pozew, odpowiedź na pozew i inne pisma przygotowawcze, wniesione w procesach adwokackich bez wykazania ustanowienia adwokata, jeżeli strona nie ustanowi go w wyznaczonym terminie lub, mimo wymienienia adwokata, nie *przedłoży*¹⁾ pełnomocnictwa.

Art. 95. Pełnomocnictwo procesowe nie gaśnie ani przez śmierć mocodawcy, ani przez zmianę w jego zdolności procesowej lub zastępstwie ustawowem.

Art. 96. W procesach adwokackich *uzyskuje moc prawną odwołanie albo wypowiedzenie pełnomocnictwa procesowego*²⁾ z chwilą, gdy strona uwiadomiła przeciwnika za pośrednictwem sądu o zgaśnięciu pełnomocnictwa i ustanowieniu nowego adwokata. W procesach nieadwokackich odwołanie lub wypowiedzenie pełnomocnictwa procesowego lub do szczególnych czynności procesowych ma skuteczność z chwilą uwiadomienia przeciwnika o zgaśnięciu pełnomocnictwa.

Ordynacja adwokacka przepisuje, przez jaki okres czasu w razie wypowiedzenia pełnomocnictwa adwokat jest obowiązany *w procesach adwokackich*³⁾ zastępować stronę. *W procesach nieadwokackich*⁴⁾ pełnomocnik powinien, mimo wypowiedzenia przez dni osiem działać za mocodawcę, jeżeli to jest konieczne do uchronienia go od⁵⁾ skutków prawnych.

Art. 97. *Sąd może dopuścić tymczasowo do działań procesowych osobę, która już po wniesieniu pozwu przedsięwzięte naglące czynności procesowe za stronę, działając bez zlecenia, lub jako pełnomocnik, nie mogący wykazać udzielonego umocowania*⁶⁾

*Zarządzenie to nastąpić może za zabezpieczeniem lub bez zabezpieczenia kosztów i szkody*⁷⁾.

*Przeciw dopuszczeniu tymczasowemu*⁸⁾ niema rekursu.

Sąd wyznaczy równocześnie termin, w ciągu którego osoba,

1) W nowej redakcji: „złoży“.

2) W nowej redakcji: „odwołanie lub wypowiedzenie pełnomocnictwa procesowego uzyskuje moc prawną“.

3) W nowej redakcji skreślono słowa: „w procesach adwokackich“.

4) Nowa redakcja: „Każdy inny“.

5) W nowej redakcji wstawiono słowo: „niekorzystnych“ przed słowem „skutków“.

6) Nowa redakcja: „Po wniesieniu pozwu sąd może dopuścić tymczasowo do przedsięwzięcia naglących czynności procesowych osobę, działającą bez zlecenia lub nie mogącą narazie wykazać się pełnomocnictwem. Zarządzenie to sąd może uzależnić od zabezpieczenia kosztów i szkody“.

7) W nowej redakcji ustęp 2 skreślono.

8) Nowa redakcja: „od dopuszczenia tymczasowego“.

działająca bez pełnomocnictwa, powinna je *przedłożyć*¹⁾, albo przedstawić zatwierdzenie swych czynności przez stronę.

*Aż do upływu tego terminu sąd wstrzyma się z wydaniem orzeczenia lub zarządzenia*²⁾. Jeżeli termin upłynie bezskutecznie, sąd pominie czynności procesowe tej osoby. W przypadku tym przeciwnik może żądać od działającego bez *upoważnienia*³⁾, zwrotu kosztów i szkody, spowodowanych tymczasowem dopuszczeniem *go bez pełnomocnictwa*⁴⁾.

Art. 98. *Przepisy o stronach mają odpowiednie zastosowanie także do pełnomocników procesowych*⁵⁾.

TYTUŁ II.

Koszta procesu.

Dział I.

Postanowienia ogólne.

Art. 99. Stronie, której w myśl postanowień ustawy niniejszej, należy się od przeciwnika zwrot kosztów procesu, sąd przyzna koszty konieczne do celowego powództwa lub obrony.

Art. 100. Strona tylko wówczas żądać może zwrotu kosztów podróży oraz wynagrodzenia szkody powstałej przez stratę czasu, jeżeli sąd zawezwał ją do osobistego stawienia, albo gdy w procesie nieadwokackim stawiała się na posiedzeniu bez adwokata.

Art. 101. Do koniecznych kosztów procesu zaliczyć należy we wszystkich sporach należytości i wydatki jednego adwokata.

Koszta, powstałe wskutek zawezwania kilku adwokatów, sąd przyzna stronie procesowej tylko o tyle, o ile nie przewyższają kosztów jednego adwokata albo gdy w toku sporu zaszła konieczność zmiany adwokata.

Art. 102. Sąd oceni, stosownie do postanowień art. 99, czy i w jakiej mierze należy się zwrot kosztów podróży adwokata, nie mieszkającego w siedzibie sądu.

Art. 103⁶⁾. *Postanowienia powyższe należy zastosować, je-*

1) Nowa redakcja: „złożyć“.

2) W nowej redakcji zdanie to skreślono.

3) Nowa redakcja: „umocowania“.

4) W nowej redakcji skreślono.

5) Nowa redakcja: „Do pełnomocników procesowych mają odpowiednie zastosowanie przepisy o stronach“.

6) Nowa redakcja: „Postanowienia powyższe należy stosować także wówczas, gdy osoby wymienione w art. 85 występują w charakterze strony lub zastępcy ustawowego“.

żeli stronę zastępują osoby, nie należące do stanu adwokackiego, jednak upoważnione, w myśl art. 85, do jej zastępstwa. Toż samo stosuje się, gdy one występują osobiście jako strony.

Nie można przyznawać wynagrodzenia za zastępstwo strony przez innych pełnomocników.

Art. 104. Strona przegrywająca obowiązana jest na żądanie przeciwnika zwrócić mu` koszta procesu.

Art. 105. Jeżeli jednak pozwany nie spowodował wytoczenia sporu i uznał przy pierwszej czynności procesowej żądanie skargi, powód zwróci mu` koszta procesu ¹⁾.

W razie stwierdzenia w protokóle rozprawy, iż powód udaremnił zawarcie ugody sądowej, mimo że pozwany zaofiarował mu z zaskarżonego roszczenia część nie mniejszą od przyznanej rozstrzygnięciem sądu, można zasądzić powoda na zwrot kosztów sporu wywołanych owem udaremnieniem ugody ²⁾.

Art. 106. Niezależnie od wyniku sporu sąd nałoży na żądanie przeciwnika obowiązek zwrotu tej części kosztów procesu, którą wywołała strona procesowa swem niesumiennem lub widocznie niewłaściwym postępowaniem.

Dotyczy to zwłaszcza kosztów, powstałych przez spóźnione przytoczenie okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, jeżeli przez to nastąpi zwłoka w załatwieniu sporu.

Art. 107. Na zwrot kosztów, wywołanych rażącym zawinieniem, zasądzić można, na wniosek strony: zastępców stron, świadków i biegłych, bądź w toku postępowania procesowego, bądź oddzielnie.

Jeżeli sąd procesowy o tym obowiązku nie orzekł w wyroku, wyda oddzielną uchwałę po przesłuchaniu osób, przeciw którym wniosek skierowano.

Art. 108. W razie częściowej wygranej i przegranej obu stron procesowych należy koszta wzajemnie znieść lub stosunkowo rozdzielić.

I w tym wypadku może jednak sąd ³⁾ nałożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko z nieznaczną częścią swego żądania, albo gdy zasądzenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub ocenienna sędziowskiej ⁴⁾.

¹⁾ Nowa redakcja: „zwrot kosztów należy się pozwanemu“.

²⁾ Nowa redakcja: „Jeżeli powód udaremnił zawarcie ugody sądowej mimo, że pozwany zaofiarował mu nie mniej niż sąd przyznał, i to stwierdza protokół rozprawy, wówczas sąd może zasądzić powoda na zwrot kosztów procesu“.

³⁾ Nowa redakcja: „I w tym jednak wypadku sąd może...“

⁴⁾ Nowa redakcja: „oceny sędziowskiej“.

Art. 109. Koszta procesu, w którym zawarto ugodę, znoszą się wzajemnie, *o ile strony nie postanowiły inaczej, lub o ile w przedmiocie kosztów nie zapadło już wcześniej prawomocne rozstrzygnięcie sądu*¹⁾.

Art. 110. Uczestnicy sporu zwracają w zasadzie koszta procesu według ilości głów.

*W razie znacznej między nimi różnicy w uczestniczeniu, sąd oznaczy udziały zwrotne odpowiednio do tego stosunku*²⁾.

Uczestników sporu, odpowiadających w rzeczy samej solidarnie, należy też zasądzić na solidarny zwrot kosztów.

Za koszta, narosłe skutkiem działań procesowych pojedynczych uczestników, nie odpowiadają inni.

Art. 111. Postanowienia o kosztach procesu stosować należy także do kosztów spowodowanych interwencją uboczną.

Interwenant uboczny, niepodlegający przepisom o uczestnictwie jednolitem, poniesie sam własne koszta interwencji o tyle o ile na koszta procesu nie zasądzono przeciwnika strony, do której przystąpił; nie ma on jednak obowiązku zwracania kosztów temu przeciwnikowi.

Art. 112. W każdym rozstrzygnięciu *sądowem*³⁾, załatwiającem proces w instancji, należy również orzec o kosztach *procesu*⁴⁾. Sąd, ogłaszając wyrok, może zastrzec sobie ustalenie wysokości kosztów na piśmie.

W innych rozstrzygnięciach sąd orzec może o zwrocie kosztów tylko wówczas, gdy obowiązek ten nie zależy od wyniku sprawy samej⁵⁾,

Okoliczność, iż strona w całości lub częściowo wygrała proces w niższych instancjach, nie wpływa na ostateczne rozstrzygnięcie o kosztach.

Art. 113. Poza przypadkami wzajemnego zniesienia kosztów procesu, sąd oznaczy kwotę kosztów cyfrowo, niezależnie od należytości skarbowych, których wymiar dopiero nastąpi.

W tym celu strona, żądająca ich zwrotu, przedłożyć ma sądowi pod rygorem utraty tego roszczenia spis kosztów przed zamknięciem rozprawy, bezpośrednio poprzedzającej rozstrzygnięcie, albo w tymże samym czasie postawić wniosek o przyznanie jej kosztów według taryfy.

1) Nowa redakcja: „o ile co do nich nie zapadło już wcześniej prawomocne rozstrzygnięcie, albo o ile strony nie postanowiły inaczej“.

2) Nowa redakcja: „W razie jednak znacznej różnicy w ich uczestnictwie sąd oznaczy zwrot kosztów odpowiednio do uczestnictwa“.

3) W nowej redakcji skreślono.

4) W nowej redakcji skreślono.

5) W nowej redakcji ustęp 2-gi połączono z ustępem 1-szym.

Art. 114. Jeżeli strona nie wnosi środka odwoławczego w rzeczy samej, może przeciw rozstrzygnięciu o kosztach wnieść tylko rekurs.

D z i a ł II.

Prawo ubogich.

Art. 115. Udzielenia prawa ubogich domagać się może ten, kto wykaże w sposób, *przewidziany rozporządzeniem*¹⁾ wykonawczem, iż niedostateczność środków materialnych uniemożliwia mu ponoszenie kosztów procesu.

Art. 116. Sąd nie udzieli prawa ubogich stronie, gdy zamierzone przez nią dochodzenie prawa lub obrona nie rokuje żadnych widoków.

Art. 117. Cudzoziemcom udziala się prawa ubogich tylko pod warunkiem wzajemności.

Art. 118. W następstwie prawa ubogich służy stronie

1. a) warunkowe uwolnienie od *wszelkich*²⁾ opłat skarbowych, jakie mają być uiszczone w sprawie, począwszy od wniesienia podania o udzielenie prawa ubogich;

b) warunkowe uwolnienie od uiszczenia *wszelkich*³⁾ *należności*⁴⁾ osób sądowych, świadków i biegłych, od kosztów *publicznych obwieszczeń*⁵⁾ i kuratora, a wreszcie od niezbędnych wydatków gotówką, poczynionych przez adwokata, ustanowionego dla strony ubogiej. Wszystkie te należności, koszty i wydatki zalicza naraz e Skarb Państwa;

2. uwolnienie od obowiązku złożenia kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu;

3. uprawnienie do żądania w procesie adwokackim, aby dla strony ubogiej ustanowiono adwokata w celu warunkowo bezpłatnego strzeżenia jej praw. W procesie nieadwokackim sąd oceni stosownie do okoliczności, czy i o ile potrzeba ustanowić adwokata na prośbę strony ubogiej; tyczy się to zwłaszcza przypadków, w których strona uboga nie mieszka w siedzibie sądu procesowego;

4. uprawnienie do protokolarnego wniesienia pozwu w sądzie grodzkim miejsca zamieszkania powoda w przypadkach, w których pozw musi być wniesiony w innym sądzie, a w sporze

1) Nowa redakcja: „określony w rozporządzeniu“.

2) W nowej redakcji skreślono.

3) W nowej redakcji skreślono.

4) Nowa redakcja: „należności“.

5) Nowa redakcja: „obwieszczeń publicznych“.

nie obowiązuje zastępstwo adwokackie. Sąd miejsca zamieszkania powoda prześle wówczas z urzędu protokólny pozew sądowi procesowemu.

Art. 119. *Udzielone prawo ubogich*¹⁾ rozciąga się także na postępowanie egzekucyjne i zarządzenia tymczasowe.

Art. 120²⁾. *Strona może postawić wniosek o udzielenie jej prawa ubogich w sądzie procesowym, bądź pisemnie, bądź ustnie do protokołu.*

Strona, która nie mieszka w okręgu sądu procesowego, może postawić taki wniosek, jak również wniosek o ustanowienie dla niej adwokata w sądzie grodzkim swego miejsca zamieszkania. Sąd bez zwłoki prześle te wnioski sądowi procesowemu do rozstrzygnięcia.

Art. 121. Ustanowienie adwokata, celem warunkowo bezpłatnego strzeżenia praw strony ubogiej, nastąpić może tylko na wyraźny jej wniosek. Sąd, który orzekł, iż dla strony ubogiej ma być ustanowiony adwokat, zwróci się o jego oznaczenie do właściwej *Izby*³⁾ adwokackiej.

Ustanowienie adwokata dla strony ubogiej zastąpi mu pełnomocnictwo procesowe.

Na wniosek adwokata strony ubogiej *w sądzie procesowym*⁴⁾ może być ustanowiony adwokat inny, w razie *przedsięwzięcia*⁵⁾ czynności procesowej w drodze *rekwizycji*⁶⁾, przy której okaże się potrzeba zastępstwa adwokackiego.

Adwokat strony ubogiej, który nie mieszka w siedzibie sądu *odwoławczego*⁷⁾, może prosić w tym sądzie o ustanowienie innego adwokata do rozprawy odwoławczej.

Art. 122. Prawo ubogich gaśnie ze śmiercią strony ubogiej.

Adwokat strony ubogiej, która zmarła, powinien na zasadzie prawa ubogich *przedsięwziąć konieczne czynności procesowe.*

Art. 123. Sąd odbierze stronie *w każdym stadium postępowania*⁸⁾ prawo ubogich, skoro się okaże, że warunek, pod któ-

1) Nowa redakcja: „Prawo ubogich udzielone w procesie“...

2) Nowa redakcja: „Strona może postawić wniosek o udzielenie jej prawa ubogich w sądzie procesowym pierwszej instancji, bądź pisemnie, bądź ustnie do protokołu. Sąd ten jest właściwy do rozstrzygnięcia wniosku.

Strona, która nie mieszka w okręgu tego sądu, może postawić wniosek o udzielenie prawa ubogich, jakoteż wniosek o ustanowienie dla niej adwokata, w sądzie grodzkim swego miejsca zamieszkania. Sąd grodzki prześle bez zwłoki te wnioski sądowi procesowemu pierwszej instancji“.

3) Nowa redakcja: „Rady“.

4) W nowej redakcji skreślono.

5) Nowa redakcja: „zarządzenia“.

6) Nowa redakcja: „pomocy sądowej“.

7) Nowa redakcja: „drugiej instancji“

8) W nowej redakcji skreślono.

rym je udzielono, bądź nie istniał wcale, bądź nie istnieje już nadal. W obu przypadkach obowiązana jest strona uiścić dodatkowo kwoty, od których uwolniona była warunkowo. Sąd może jednak w przypadku, *gdy warunek, pod jakim udzielono prawo ubogich nie istnieje już nadal wskutek*¹⁾ zmiany w stosunkach majątkowych strony, orzec, stosownie do tej zmiany, obowiązek częściowej tylko zapłaty.

Adwokatowi strony ubogiej wolno postawić wniosek o odebranie prawa ubogich stronie na tej podstawie, że prowadzenie procesu nie rokuje żadnych widoków.

Na stronę, która prawo ubogich wyłudziła świadomie na podstawie nieprawdziwych okoliczności, sąd nałoży grzywnę do dwustu złotych, niezależnie od jej obowiązku uiszczenia kwot, o jakich mowa w ustępie pierwszym.

Art. 124. Sąd może cofnąć udzielone już prawo ubogich, gdy strona w czasie sądowych prób pojednania w sposób pieniaczy odrzuca słuszną ugodę. Zachowanie się strony powinno być stwierdzone protokółarnie.

Art. 125. Udzielenie prawa ubogich nie wpływa na obowiązek strony ubogiej do zwrócenia stronie przeciwnej narosłych jej kosztów.

Jeżeli na zwrot kosztów zasądzono stronę przeciwną, należy od niej ściągnąć z urzędu *wszystkie*²⁾ koszty, od których strona uboga uwolniona była warunkowo.

Adwokat strony ubogiej ma³⁾ z wyłączeniem samej strony *prawo* ściągnąć wprost od jej przeciwnika, zasądzonego na koszt, swe ustalone *należności*⁴⁾, przyczem przeciwnik strony ubogiej przeciwstawić może adwokatowi zarzuty ze stosunku prawnego między nim a stroną ubogą tylko o tyle, o ile wolno mu potrącić koszty, przyznane od strony ubogiej w tym samym procesie.

Art. 126. W przypadkach dozwoleń, zgaśnięcia i odebrania prawa ubogich, tudzież nałożenia na stronę ubogą obowiązku dodatkowej zapłaty, sąd może wydać uchwałę bez poprzedniej *ustnej*⁵⁾ rozprawy. Przed wydaniem uchwały wolno sądowi przeprowadzić dochodzenia, konieczne do wyświetlenia stanu rzeczy.

Art. 127. W czynnościach, przedsięwziętych na podstawie tego działu nie wymaga się od stron zastępstwa adwokackiego nawet wtedy, gdy w samej sprawie obowiązuje takie zastępstwo.

1) W nowej redakcji skreślono.

2) W nowej redakcji skreślono.

3) W nowej redakcji dodano słowo: „prawo“ a skreślono je po słowie: „strony“.

4) Nowa redakcja: „należności“.

5) W nowej redakcji skreślono.

Art. 128. Dopóki nie załatwiono wniesionej *bezwłocznie*¹⁾ po doręczeniu pozwu prośby pozwanego o udzielenie prawa ubogich, albo też nie ustanowiono mu jeszcze adwokata, nie może przeciw niemu zapaść wyrok zaoczny z tej przyczyny, że nie wniósł na czas odpowiedzi na pozew, lub że stawił się na rozprawie bez adwokata.

Art. 129. Niema rekursu od *uchwał, któremi*²⁾ prawa ubogich udzielono, albo odmówiono jego odebrania, cofnięcia lub nałożenia obowiązku dodatkowej zapłaty.

D z i a ł III.

Zabezpieczenie kosztów procesu.

Art. 130. Powód-cudzoziemiec ma na żądanie pozwanego złożyć kaucję na zabezpieczenie mu kosztów procesu.

Art. 131. W następujących przypadkach niema takiego obowiązku:

1) gdy w państwie, do którego powód należy, obywatele polscy nie mają obowiązku zabezpieczenia kosztów procesu;

2) gdy powód ma w obrębie Rzeczypospolitej Polskiej miejsce zamieszkania lub wystarczający na to zabezpieczenie majątek;

3) gdy powód uzyskał prawo ubogich;

4) w procesach małżeńskich, w postępowaniu nakazowym, wekslowem i czekowym, w procesach z pozwów wzajemnych i z pozwów, wywołanych wezwaniem publicznem.

Art. 132. Pozwany ma pod rygorem odrzucenia żądania o zabezpieczenie kosztów procesu postawić je już przy pierwszej swej czynności procesowej.

Art. 133. W toku procesu pozwany może postawić to żądanie jedynie w następujących przypadkach;

1) gdy dopiero w toku procesu dowiedział się, że powód jest cudzoziemcem;

2) gdy powód w toku procesu utracił obywatelstwo polskie;

3) gdy w miejsce powoda-krajowca wstąpi cudzoziemiec bez zgody pozwanego;

4) gdy w toku procesu odpadł jeden z warunków, pod którymi uwolniono powoda, w myśl przepisów powyższych, od obowiązku złożenia kaucji.

W przypadkach tych pozwany nie ma jednak prawa doma-

¹⁾ Nowa redakcja: „zaraz“.

²⁾ Nowa redakcja: „uchwały, którą“...

gać się złożenia kaucji od powoda, gdy uznana przez pozwanego część pretensji wystarczy na zabezpieczenie kosztów procesu.

Art. 134. Sąd jest władny zarządzić potrzebne dochodzenia w celu stwierdzenia obowiązku i wysokości zabezpieczenia kosztów procesu.

Art. 135. Sąd oznaczy wysokość kaucji na zabezpieczenie wedle prawdopodobnej sumy kosztów pozwanego.

Jeżeli w toku procesu okaże się, iż oznaczona suma nie wystarczy, pozwany może żądać dodatkowego jeszcze zabezpieczenia.

W postępowaniu wskutek wniesionego środka odwoławczego pozwany może żądać dodatkowego zabezpieczenia tylko wówczas, gdy środek odwoławczy wniósł powód-cudzoziemiec, a uznana przez pozwanego część pretensji nie daje dostatecznego zabezpieczenia.

Art. 136. Kaucja ma być złożoną w gotówce lub papierach wartościowych, uznanych przez sąd za odpowiednie dla celów zabezpieczenia.

Odmienna umowa stron co do rodzaju zabezpieczenia jest dopuszczalna.

Art. 137. Po postawieniu w przepisany czasie wniosku o zabezpieczenie kosztów procesu, pozwany nie ma obowiązku wdawać się dalej w sprawę przed jego rozstrzygnięciem.

Sąd określi powodowi termin, w ciągu którego kaucja ma być złożona.

Po bezskutecznym upływie tego terminu, sąd na wniosek pozwanego orzeknie, iż na powoda spadają skutki cofnięcia pozwu lub środka odwoławczego.

Art. 138. Odmawiając żądaniu pozwanego o złożenie przez powoda kaucji, sąd może zarządzić zarazem, iż postępowanie ma się odbywać dalej bez wyczekiwania prawomocności odmownej uchwały.

Od takiego zarządzenia niema rekursu.

Art. 139. Jeżeli w toku procesu ustanie przyczyna zabezpieczenia, sąd zarządzi na wniosek powoda, po wysłuchaniu pozwanego, zwrot złożonej kaucji, względnie zwolni powoda od obowiązku zabezpieczenia kosztów procesu.

Art. 140. Sąd orzeknie na wniosek pozwanego, iż przyznane mu koszty procesu mają być pokryte z kaucji, złożonej przez powoda.

Sąd wyda kaucję powodowi, gdy pozwany nie postawi takiego wniosku w ciągu trzech miesięcy od prawomocności rozstrzygnięcia.

Jeżeli pozwanemu kosztów nie przyznano, sąd zarządzi wydanie kaucji powodowi natychmiast po prawomocności rozstrzygnięcia.

TYTUŁ III.

Postępowanie.

D z i a ł I.

Część ogólna

Oddział I.

Doręczenia.

Art. 141. Sąd uskutecznia doręczenia przez woźnych, komorników lub pocztę.

Minister Sprawiedliwości może wydać w porozumieniu z innymi Ministrami rozporządzenie, mocą którego także inne organa państwowe lub samorządowe obowiązane będą współdziałać przy doręczeniach sądowych.

Art. 142. Doręczenie uskutecznia się stronie, jej pełnomocnikowi procesowemu lub osobie, upoważnionej przez stronę do odbioru pism sądowych.

Stronie, nie mającej zdolności procesowej, doręczenie uskutecznia się do rąk jej zastępcy ustawowego.

Doręczenie Skarbowi Państwa uskutecznia się we właściwym urzędzie Prokuratorji Generalnej.

Art. 143. Wspólnemu pełnomocnikowi procesowemu kilku osób wystarcza doręczenie jednego egzemplarza pisma i załączników.

Upoważnionemu przez stronę do odbioru pism sądowych należy doręczyć tyle egzemplarzy i załączników, ile zastępuje osób.

Art. 144. Strony i ich pełnomocnicy obowiązani są zawiadomić sąd o każdej zmianie swego adresu w toku procesu.

W razie zaniedbania tego obowiązku wysłanie pod poprzednim adresem ma skutek prawny doręczenia.

Art. 145. Doręczenie uskutecznia się w mieszkaniu, w biurze, w lokalu przemysłowym lub handlowym. Osobie, nie mającej ani mieszkania, ani takiego lokalu lub biura, doręczać można gdziekolwiek ją się zastanie.

Art. 146. Doręczenia szeregowym w służbie czynnej oraz niższym funkcjonariuszom policji państwowej i strazy granicznej uskutecznia się przez władzę bezpośrednio przełożoną.

Art. 147. W dni niedzielne i świąteczne, jako też w porze nocnej, doręczać można tylko w wyjątkowych wypadkach za uprzedniem zarządzeniem przełożonego sądu

Art. 148. Jeżeli doręczający nie zastanie w domu osoby, która ma odebrać pismo sądowe, może uskutecznić doręczenie do rąk

wspólnie z nią zamieszkałego dorosłego członka rodziny lub służby, a w braku tych osób, do rąk właściciela, lub zarządcy domu. Doręczenie to jest tylko wówczas skuteczne, jeżeli wymienione osoby nie są przeciwnikami w procesie i nie odmówiły przyjęcia.

Osobom, których doręczający nie zastanie w ich lokalu biurowym, doręczenie można skutecznie do rąk kogokolwiek z personelu biurowego.

Art. 149. W razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany artykułem poprzednim, należy złożyć pismo w urzędzie pocztowym lub gminnym, a zawiadomienie o tem przybić na drzwiach mieszkania lub biura adresata.

To samo stosuje się w razie odmowy przyjęcia pisma przez adresata.

Art. 150. Doręczenie urzędowi państwowemu lub samorządowemu skutecznia się do rąk ustanowionego do odbioru doręczeń funkcjonariusza lub przełożonego urzędu.

Art. 151. Doręczenia korporacjom, stowarzyszeniom, spółkom i zakładom skutecznia się w lokalu biurowym do rąk którejkolwiek z osób, do zastępstwa uprawnionych, w razie zaś niezastania ich, do rąk kogokolwiek z personelu biurowego.

Art. 152. Pozew doręczyć należy do rąk własnych pozwanego lub osoby wyraźnie przezeń do odbioru pozwu upoważnionej. Pozwy, dotyczące przedsiębiorstwa handlowego, doręczać można także prokurentowi pozwanego.

Jeżeli doręczenie takie okaże się niemożliwe, doręczający pozostawi w mieszkaniu lub lokalu strony wezwanie, aby pozwany w oznaczonym czasie stawił się w urzędowym lokalu doręczającego celem odbioru pozwu. Gdyby mieszkanie lub lokal były zamknięte, doręczający przybije to wezwanie na drzwiach. Jeżeli pozwany wezwaniu temu zadość nie uczyni, doręczenie pozwu skutecznia się w sposób, przewidziany artykułami 148 i 149.

Przepisy ustępem powyższym objęte nie mają zastosowania, jeżeli strona pozwana chwilowo jest nieobecna w miejscowości doręczenia, zwłaszcza z powodu stanu zdrowia, spraw zawodowych lub rodzinnych.

Art. 153. Strona obowiązana jest potwierdzić własnoręcznym podpisem odbiór doręczonego sobie pisma z datą doręczenia. Jeżeli tego uczynić nie może lub nie chce, doręczający stwierdzi pisemnie z urzędu skuteczenie doręczenia.

Art. 154. Strona może odebrać pismo, doręczyć się mające, bezpośrednio w kancelarji sądu.

Art. 155. Stronie nieznaney z miejsca pobytu doręczenie pisma skutecznia się przez publiczne obwieszczenie, a mianowicie przez wywieszenie w gmachu sądowym.

Z upływem miesiąca od wywieszenia uważa się doręczenie za dokonane.

Art. 156. Dla strony nieznannej z miejsca pobytu, której doręczony ma być pozew lub inne pismo, wymagające przedsięwzięcia czynności procesowej, sąd, na wniosek strony interesowanej, ustanowi kuratora do zastępowania nieobecnego do chwili jego zgłoszenia się lub mianowania przezeń pełnomocnika. Przepis ten ma zastosowanie także do korporacji, stowarzyszeń, spółek i zakładów, które nie mają przedstawicieli, albo których przedstawiciele nieznani są z miejsca pobytu.

W sprawach większej wagi sąd ogłosi ustanowienie kuratora w gazecie urzędowej, a według uznania przewodniczącego, także w innym dzienniku lub w gminie.

Koszta ustanowienia kuratora i ogłoszeń ponosi narazie strona, która tego żądała.

Art. 157. Strona, żądająca doręczenia przez publiczne obwieszczenie lub przez ustanowienie kuratora, obowiązana jest uprawdopodobnić okoliczności, usprawiedliwiające takie zarządzenie.

Gdy się okaże, że publiczne obwieszczenie lub ustanowienie kuratora nie było usprawiedliwione, sąd na wniosek strony interesowanej unieważni uchwałą wszystkie czynności podjęte przez kuratora.

Art. 158. W toku procesu adwokaci mogą doręczać sobie nawzajem pisma bezpośrednio za potwierdzeniem odbioru z oznaczeniem daty.

Art. 159. Sposób doręczenia pism i wezwań osobom, mieszkającym zagranicą, niemniej osobom pozostającym w służbie dyplomatycznej, określi rozporządzenie Ministrów Spraw Zagranicznych i Sprawiedliwości.

Art. 160. Od zarządzeń przewodniczącego w przedmiocie doręczenia niema *oddzielnego środka prawnego*¹⁾.

Oddział 2.

Pisma procesowe.

Art. 161. Wnioski i oświadczenia poza rozprawą należy składać na piśmie.

Art. 162. Każde pismo powinno zawierać:

- 1) oznaczenie sądu, do którego się je wnosi, imię i nazwisko, zawód i miejsce zamieszkania stron i pełnomocników;
- 2) oznaczenie przedmiotu sprawy;
- 3) jasno i zwięźle ujętą osnowę oświadczenia lub wniosku oraz dowody na poparcie przytoczonych okoliczności;

¹⁾ Nowa redakcja: „rekursu“.

4) podpis strony, względnie jej pełnomocnika, a w procesach z obowiązkiem zastępstwem adwokackim podpis adwokata;

5) wymienienie załączników.

Art. 163. W pismach, mających na celu przygotowanie rozprawy (pisma przygotowańcze), należy podać zwięźle stan sprawy, oświadczyć się na twierdzenia strony przeciwnej i na dowody przez nią ofiarowane, wreszcie wskazać dowody, które mają być przedstawione na rozprawie. Wywody prawne dopuszczalne są tylko w postaci treściwej.

Art. 164. Do pisma dołączyć należy odpisy pism i załączników dla uczestniczących w procesie osób, a nadto po jednym odpisie każdego załącznika do akt sądowych. Odpisów do akt sądowych nie potrzeba, jeżeli w sądzie złożono oryginały załączników.

Art. 165. Strona, powołująca się w piśmie na dokument, obowiązana jest na żądanie strony przeciwnej już przed rozprawą złożyć w oznaczonym terminie oryginał tego dokumentu w sądzie.

Art. 166. Pismo, nie odpowiadające warunkom, wskazanym w artykułach poprzednich, przewodniczący zwróci stronie do poprawienia lub uzupełnienia, albo wezwie ją do uczynienia tego w terminie oznaczonym.

Chwila wniesienia pisma zwróconego pozostaje skuteczną także dla pisma późniejszego, uzupełniającego braki w terminie wyznaczonym.

Art. 167. Od zarządzeń w przedmiocie poprawienia lub uzupełnienia pisma niema *oddzielnego środka prawnego*¹⁾.

Art. 168. Za ublżenie w piśmie powadze sądu lub bezpodstawne zniesławienie kogokolwiek, sąd może skazać winnego na grzywnę do wysokości trzystu złotych, niezależnie od skutków zagrożonych inną ustawą.

Oddział 3.

Posiedzenia sądowe.

Art. 169. Posiedzenie sądowe może odbyć się i poza gmachem sądu, jeżeli to jest połączone ze znacznym ułatwieniem w jego prowadzeniu lub z uniknięciem znacznie większych kosztów sądowych.

Art. 170. Posiedzenie wyznacza się na wniosek lub z urzędu, a o terminie zawiadamia się strony przez wezwanie lub ogłoszenie podczas rozprawy.

¹⁾ Nowa redakcja: „rekursu“.

Stronie na posiedzeniu nieobecnej należy w każdym razie doręczyć wezwanie na wyznaczony termin. Wezwanie powinno być doręczone przynajmniej na tydzień przed posiedzeniem; w przypadkach pilnych termin ten może być skrócony.

Art. 171. Wezwanie na posiedzenie powinno zawierać oznaczenie: 1) sądu, miejsca i czasu posiedzenia; 2) stron i przedmiotu sprawy; 3) celu posiedzenia.

Art. 172. W sprawach z obowiązkowym zastępstwem przez adwokata należy w pierwszym wezwaniu do pozwanego zamieścić treść przepisów o obowiązkowym zastępstwie i o skutkach niezastosowania się do tych przepisów.

Art. 173. Niezależnie od innych przypadków, przewidzianych w ustawie, zachodzi omieszkanie posiedzenia:

1) jeżeli strona nie stawia się na posiedzenie w oznaczonym czasie, lub stawia się bez adwokata, wbrew przepisom o przymusie adwokackim;

2) jeżeli stawia się, ale, mimo wezwania sędziego, nie bierze udziału w rozprawie.

Art. 174. Sąd może odroczyć posiedzenie tylko z ważnej przyczyny, bez względu nawet na zgodny wniosek obu stron.

Art. 175. Od zarządzeń w przedmiocie wyznaczenia i odroczenia posiedzenia niema *oddzielnego środka prawnego*¹⁾.

Oddział 4.

Terminy.

Art. 176. Bieg terminu, wyznaczonego przez sędziego (terminu sądowego), o ile uchwała, inaczej nie opiewa, rozpoczyna się od doręczenia uchwały stronie, jeżeli zaś uchwała nie ma być doręczona — od jej ogłoszenia.

Art. 177. Przy obliczaniu terminu ustawowego lub sądowego, wyznaczonego na dni, nie wlicza się dnia, od którego bieg terminu się zaczyna.

Terminy, oznaczone na tygodnie, miesiące lub lata, kończą się w dniu odpowiadającym nazwą lub datą początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było, w ostatnim dniu tegoż miesiąca.

Termin, którego koniec przypada na niedzielę lub święto, przedłuża się o następny dzień powszedni.

Nadanie pisma na pocztę państwową uważa się narówni z wniesieniem go do sądu.

Art. 178. Za zgodą obu stron przewodniczący może skrócić termin ustawowy.

¹⁾ Nowa redakcja: „rekursu“.

Art. 179. Przewodniczący może z ważnej przyczyny przedłużyć lub skrócić termin sądowy na wniosek, podany przed upływem terminu, nawet bez wysłuchania strony przeciwnej. Dalsze przedłużenie terminu nastąpić może tylko przez sąd po wysłuchaniu strony przeciwnej.

Art. 180. Niema rekursu od odmowy skrócenia, od pierwszego przedłużenia i odmowy dalszego przedłużenia terminu.

Oddział 5.

Ferje sądowe.

Art. 181. Ferje sądowe trwają conajmniej przez sześć tygodni w roku. Czas ich oznaczy Minister Sprawiedliwości.

Art. 182. W czasie ferj sądowych rozprawy odbywać można tylko w procesach, na które ferje sądowe nie mają wpływu.

Art. 183. Terminy rozpoczęte przed ferjami kończą się z upływem reszty czasu po skończeniu ferji.

Terminy, których początek przypada na ferje, rozpoczynają się z pierwszym dniem po ferjach.

Art. 184. Przepisy o ferjach sądowych nie mają zastosowania do sporów, których wartość nie przenosi stu złotych, do sporów z postępowania wekslowego i czekowego, z umów pracy, o alimenty, o ochronę zakłóconego lub przywrócenie utraconego posiadania i, o oddanie, lub odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy.

Art. 185. Sąd może na wniosek strony uznać każdą sprawę za pilną i uchylić co do niej postanowienia o ferjach sądowych. Od takiej uchwały niema rekursu.

Oddział 6.

Skutki omieszkania.

Art. 186. Omieszkanie czynności procesowej (posiedzenia lub terminu) — o ile w szczególnych przypadkach ustawa inaczej nie postanawia — pociąga za sobą ten skutek, że czynności tej strona nie może przedsięwziąć później ze skutkiem prawnym.

Skutek omieszkania następuje sam przez się, chyba że w szczególnych przypadkach uzależniony jest od wniosku strony. W tych przypadkach można dokonać omieszkaną czynność procesową, dopóki strona przeciwna nie postawiła odpowiedniego wniosku lub dopóki nie zamknięto rozprawy nad takim wnioskiem.

Art. 187. Jeżeli omieszkanie posiedzenia lub terminu nastąpiło bez winy strony, sąd może na jej wniosek zarządzić przywrócenie omieszkanej czynności.

Przywrócenie nie jest dopuszczalne, jeżeli omieszkanie nie pociąga za sobą niekorzyści procesowych dla strony lub też jeżeli skutki omieszkania mogą być usunięte w drodze sprzeciwu od wyroku zaocznego.

Art. 188. Pismo z wnioskiem o przywrócenie powinno być podane do sądu, w którym omieszkana czynność miała być dokonana, w ciągu dwóch tygodni od czasu ustania przyczyny omieszkania.

W piśmie tem należy uprawdopodobnić okoliczności, uzasadniające wniosek.

Art. 189. Równocześnie z wnioskiem strona powinna wykonać omieszkaną czynność procesową, w razie zaś omieszkania posiedzenia skutecznie to, co do przygotowania rozprawy miała przedsięwziąć.

Art. 190. Sąd wyznacza termin do rozprawy nad wnioskiem o przywrócenie i zawiadamia o nim strony.

W razie przychylnego rozstrzygnięcia tego wniosku, sąd może natychmiast przystąpić do rozpoznania samej sprawy.

Niema rekursu od dozwoleń przywrócenia.

Art. 191. Zgłoszenie wniosku o przywrócenie nie wstrzymuje postępowania w sprawie samej ani wykonalności zapadłego orzeczenia.

Sąd może jednak zarządzić na wniosek wstrzymanie postępowania, jeżeli to okaże się konieczne dla zapewnienia pełnej skuteczności przywróceniu i gdy takie wstrzymanie nie spowoduje znaczniejszej niekorzyści przeciwnikowi. Od zapadłej uchwały niema rekursu.

Art. 192. Spóźnione i z ustawy niedopuszczalne wnioski o przywrócenie posiedzenia lub terminu sąd odrzuci bez rozprawy.

Art. 193. Strona, żądająca przywrócenia, ponosi kosztą postępowania w przedmiocie przywrócenia.

Oddział 7.

Rozprawa.

Art. 194. Rozprawy przed sądem orzekającym są jawne.

Wstęp na salę rozpraw mają osoby dorosłe i nieuzbrojone, chyba, że noszenie broni wynika z obowiązku służbowego.

Art. 195. Sąd z urzędu uchyli jawność całej rozprawy lub jej części, jeżeli jawność zagraża porządkowi publicznemu lub dobrem obyczajom.

Sąd może uchylić jawność i na wniosek strony, jeżeli podane przez nią przyczyny uzna za uzasadnione, lub też jeżeli omawiane być mają szczegóły życia rodzinnego.

Art. 196. W czasie tajnych rozpraw mogą być obecne na sali, oprócz stron i ich pełnomocników, osoby zaufania, po dwie z każdej strony.

Sprawozdań z rozpraw tajnych nie wolno ogłaszać ani rozpowszechniać.

Art. 197. Wniosek o uchylenie jawności sąd rozpoznaje na posiedzeniu tajnym, uchwałę jednak ogłasza publicznie.

Od tej uchwały niema oddzielnego środka prawnego¹⁾.

Ogłoszenie wyroku odbywa się zawsze publicznie.

Art. 198. Rozprawa odbywa się w ten sposób, że po wywołaniu sprawy, strony — najpierw powód, a potem pozwany — przedstawiają ustnie swe wnioski, okoliczności faktyczne i dowody na ich poparcie, jako też zasady prawne.

Wywodu ustnego nie może zastąpić powołanie się na treść złożonych pism. Odczytanie dokumentu dopuszczalne jest tylko w razie potrzeby przytoczenia jego brzmienia dosłownego.

Art. 199. Strona może aż do zamknięcia rozprawy przytaczać nowe okoliczności i dowody na uzasadnienie swych wniosków lub w celu odparcia twierdzeń i wniosków strony przeciwnej.

Sąd może jednak pominąć fakty i dowody, których przeprowadzenie wymagałoby odroczenia rozprawy, jeżeli strona opóźniła je w celu przewłoki lub z rażącej opieszałości.

Sąd odrzuci ofiarowane środki dowodowe, jeżeli strona powołuje się na nie jedynie w celu przewłoki.

Art. 200. Za widocznie rozmyślne przekręcanie faktów, jak niemniej za wprowadzanie zmyślonych środków dowodowych, sąd może strony ukarać grzywną do pięciuset złotych.

Art. 201. Przewodniczący otwiera, prowadzi i zamyka rozprawę, udziela głosu, zadaje stronom, świadkom i biegłym pytania, udziela członkom sądu, stronom i biegłym pozwolenia na zadawanie pytań, ogłasza uchwały i wyroki.

Przewodniczący może odebrać głos stronom, jeżeli go nadużywają, jak również uchylić pytania, zadawane stronom, świadkom lub biegłym, jeżeli je uważa za niewłaściwe lub zbyteczne.

Art. 202. Przewodniczący, nie dopuszczając do rozwickłości i zbaczania od przedmiotu, powinien dążyć do tego, ażeby rozprawa wszechstronnie wyświeślała punkty sporne, i o ile możliwości bez odroczenia mogła być ukończoną.

Art. 203. Jeżeli strona z powodu niewłaściwego zachowania się z sali rozpraw będzie wydalona lub przed zakończeniem rozprawy sama się wydali, dalszy ciąg rozprawy odbędzie się w jej zaoczności.

¹⁾ W nowej redakcji skreślono ustęp drugi.

Art. 204. Stronie, która do rozprawiania okaże się niezdolną, przewodniczący poleci ustanowienie pełnomocnika procesowego i zagrozi, że, jeżeli na dalszej odroczonej rozprawie stawi się bez pełnomocnika, narazi się na skutki zaoczności.

Art. 205. Przewodniczący może, stosownie do okoliczności, już przed rozprawą wydać następujące zarządzenia:

1) wezwać strony do osobistego stawienia na rozprawie, polecić im przedstawienie dokumentów, dowodów rzeczowych, przedmiotu oględzin, ksiąg, planów i t. d.,

2) sprowadzić do sądu środki dowodowe, znajdujące się u władzy publicznej lub u notariusza, jeżeli strona sama otrzymać ich nie może,

3) wezwać osoby, powołane przez strony na świadków, jeżeli według stanu sprawy można spodziewać się od nich wyjaśnień co do faktów stanowczych i zażądać od nich przyniesienia z sobą dokumentów, potrzebnych do wyjaśnienia zeznań;

4) zawezwać osobę, powołaną przez strony jako biegłego, tudzież zarządzić dowód z oględzin.

Art. 206. Od zarządzeń przewodniczącego w toku rozprawy służy *odwołanie do sądu, który rozstrzyga bez prawa stron do dalszego odwołania*¹⁾.

Art. 207. Sąd może zarządzić oddzielną rozprawę nad każdym z roszczeń, połączonych w jednym pozwie, czy to głównym, czy wzajemnym.

Sąd może również zarządzić oddzielną rozprawę nad roszczeniem, jakie pozwany przeciwstawia do potrącenia, jeżeli nie ma ono związku z roszczeniem pozwu głównego

Art. 208. Sąd może połączyć do wspólnej rozprawy sprawę toczącą się w tym sądzie, jeżeli są w związku lub mogłyby być objęte jednym pozwem.

Art. 209. Sąd może ograniczyć narazie rozprawę do jednego lub kilku punktów, a to w celu rozstrzygnięcia przedewszystkiem zarzutów formalnych (natury procesowej) lub pytań wstępnych.

Art. 210. Przewodniczący zamyka rozprawę, gdy sąd uzna sprawę za dostatecznie wyjaśnioną

Sąd może zamknąć rozprawę i w tym wypadku, gdy ma być przeprowadzony jeszcze dowód przez sędziego wyznaczonego lub przez inny sąd, albo też z aktów lub z wyjaśnień władz, a rozprawę nad temi dowodami sąd uzna za zbyteczną.

Art. 211. Zamkniętą rozprawę sąd może aż do wydania orzeczenia otworzyć nanowo, jeżeli okażą się niezbędnymi jeszcze dodatkowe wyjaśnienia stron lub dodatkowe dowody.

Art. 212. Strony mogą w toku rozprawy bezwzględnie wy-

¹⁾ Nowa redakcja: „zażalenie do sądu, od którego uchwały niema rekursu“.

tknąć obrazę przepisów postępowania, żądając wpisania odpowiedniego zastrzeżenia do protokołu rozprawy.

Stronie, która zastrzeżenia nie uczyniła, nie służy prawo skarżenia się z powodu obrazy, chyba że pogwałcone zostały istotne normy postępowania.

Oddział 8.

Protokół rozprawy.

Art. 213. Protokół z każdego posiedzenia sądowego spisuje podczas rozprawy protokółant pod kierunkiem przewodniczącego.

Przy wyrokach zaocznych wystarczy zapisek, stwierdzający niewnieś enie w czasie właściwym odpowiedzi na pozew lub przedstawienie się na posiedzeniu sądowym.

Art. 214. Protokół powinien zawierać:

- 1) oznaczenie sądu, miejsca i czasu rozprawy;
- 2) nazwiska sędziów i protokółanta;
- 3) oznaczenie sprawy;
- 4) nazwiska stron i ich zastępców obecnych na rozprawie, jako też tłumacza;
- 5) wzmiankę o jawności lub tajności rozprawy;
- 6) przebieg rozprawy, a zwłaszcza:
 - a) okoliczności, wpływające na umorzenie, lub załatwienie sprawy w całości lub części (uznanie, zrzeczenie się, ugoda);
 - b) cofnięcie, zmiana, rozszerzenie lub ograniczenie żądania, zrzeczenie się środka odwoławczego;
 - c) ofiarowanie środków dowodowych, niemniej wyniki bezpośrednie postępowania dowodowego (zeznania świadków lub stron, opinia biegłych, wynik oględzin);
 - d) faktyczne twierdzenia i wnioski stron z możliwością powołania się na pisma przygotowawcze;
- 7) rozstrzygnięcia sądu na rozprawie ogłoszone.

Art. 215. Na wniosek strony *i na jej wyłączny koszt*¹⁾ sąd może przybrać²⁾ zaprzysiężonego stenografa, który niezwłocznie po zakończeniu rozprawy przełoży stenogram na zwykłe pismo. Przewodniczący włączy stenogram i przekład do protokołu sądowego.

Art. 216. Strony mogą żądać sprostowania lub uzupełnienia protokołu, przyczem od zarządzenia przewodniczącego *można odwołać się do sądu, natomiast od uchwały sądu niema oddzielnego środka prawnego*³⁾.

¹⁾ W nowej redakcji skreślono.

²⁾ W nowej redakcji dodano: „na jej koszt“.

³⁾ Nowa redakcja: „służy zażalenie do sądu, od którego uchwały niema rekursu“.

Art. 217. Stronom wolno oświadczenia, wnioski, uzupełnienia i sprostowania zamieścić w załączniku do protokołu. *Zarządzenie w tym kierunku wydać może także przewodniczący, jeżeli*¹⁾ stronę zastępuje adwokat.

Art. 218. Protokół podpisuje przewodniczący i protokolant, a w razie przeszkody po stronie przewodniczącego, sędzieja najstarszy urzędem.

Art. 219. O tem, czy przy rozprawie zachowane zostały przepisane formalności, rozstrzyga wyłącznie protokół.

Oddział 9.

*Przerwa i zawieszenie procesu*²⁾.

Art. 220³⁾). Sąd może zarządzić przerwę postępowania:

1) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od ustalenia stosunku prawnego, stanowiącego przedmiot innego procesu;

2) jeżeli osoba trzecia zapozwała obie strony o ten sam przedmiot sporu (interwencja główna);

3) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od⁴⁾ orzeczenia władzy administracyjnej;

4) jeżeli ujawni się czyn, którego ustalenie w drodze procesu karnego lub dyscyplinarnego mogłoby wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej.

Art. 221⁵⁾). Przerwa postępowania trwa *zawsze*⁶⁾ do czasu uprawomocnienia się orzeczenia sądowego lub administracyjnego.

Jeżeli postępowanie karne, dyscyplinarne lub administracyjne nie jest jeszcze rozpoczęte, a rozpoczęcie zależy od wniosku strony, sąd określi stronie termin do wszczęcia postępowania, a w innych przypadkach daje do tego inicjatywę.

Art. 222⁷⁾). Od uchwały, odmawiającej zarządzenia przerwy, niema *oddzielnego środka prawnego*⁸⁾.

Art. 223⁹⁾). Gdy ustanie przyczyna przerwy, sąd podejmie postępowanie.

Sąd może podjąć postępowanie i przedtem *w każdym położeniu*¹⁰⁾ sprawy, uchylając, stosownie do okoliczności, zarządzenie przerwy postępowania.

1) Nowa redakcja: „Przewodniczący może tego ~~żądać~~, gdy“.

2) Nowa redakcja: „Zawieszenie i przerwa procesu“.

3) Nowa redakcja: „226“.

4) W nowej redakcji dodano „uprzedniego“.

5) Nowa redakcja: „227“.

6) W nowej redakcji skrócono.

7) Nowa redakcja: „228“.

8) Nowa redakcja: „rekursu“.

9) Nowa redakcja: „229“.

10) Nowa redakcja: „w każdym stanie“.

Art. 224¹⁾). Zawieszenie postępowania następuje:

1) gdy strona, *nie mająca pełnomocnika procesowego*²⁾, umarła, lub straciła zdolność procesową,

2) gdy zastępca ustawowy strony, nie mający pełnomocnika procesowego, umarł, utracił zdolność procesową lub charakter takiego zastępcy;

3) gdy w procesach, w których zastępstwo przez adwokata jest obowiązkowe, adwokat umarł, został ubezwłasnowolniony lub utracił stanowisko adwokata;

4) gdy sąd wskutek wojny lub innych przeszkód zaprzestał swych czynności.

Art. 225³⁾). Sąd może zawiesić postępowanie, jeżeli strona *w czasie wojny pełni służbę wojskową*⁴⁾ lub *też*⁵⁾ znajduje się w miejscowości, pozbawionej wskutek nadzwyczajnych wydarzeń komunikacji z siedzibą sądu.

Art. 226⁶⁾). *Na wniosek pełnomocnika procesowego sąd może zawiesić postępowanie, jeżeli strona umarła.*

Art. 227⁷⁾). W razie śmierci strony, strona przeciwna⁸⁾ żądać może wezwania *wykazanych*⁹⁾ przez siebie osób, jako następców prawnych zmarłego, trybem dla doręczenia pozwu przewidzianym.

Po wezwaniu tych osób na wyznaczoną w tym celu rozprawę sąd podejmie postępowanie, jeżeli charakter następców prawnych będzie ustalony.

*W braku wykazanych następców prawnych sąd może ustanowić kuratora*¹⁰⁾.

Art. 228¹¹⁾). Jeśli zawieszenie postępowania nastąpiło wskutek utraty zdolności procesowej strony lub jej ustawowego zastępcy, strona przeciwna żądać może ustanowienia w właściwej drodze zastępcy ustawowego dla strony, pozbawionej zdolności procesowej, i wezwać ustanowionego zastępcę trybem, *przepisanym w artykule poprzednim*¹²⁾, poczem zapada uchwała sądu o podjęciu postępowania.

1) Nowa redakcja: „220“.

2) W nowej redakcji skreślono.

3) Nowa redakcja: „221“.

4) Nowa redakcja: „pełni służbę wojskową w czasie wojny“.

5) Nowa redakcja: „jeżeli“.

6) W nowej redakcji art. 226 skreślono.

7) Nowa redakcja: „222“.

8) W nowej redakcji dodano słowa „uczestnik lub interwenient“.

9) Nowa redakcja: „wskazanych“.

10) Nowa redakcja: „W braku takiego ustalenia sąd na wniosek ustanowi kuratora“.

11) Nowa redakcja: „223“.

12) Nowa redakcja: „dla doręczenia pozwu przewidzianym“.

Art. 229¹⁾). Jeżeli zawieszenie postępowania nastąpiło z powodu śmierci, *ubezwłasnowolnienia lub utraty stanowiska adwokata*²⁾, sąd określi stronie termin do ustanowienia innego adwokata, a po *jego*³⁾ bezskutecznym upływie⁴⁾ podejmie postępowanie.

Art. 230⁵⁾). Sąd, podejmując postępowanie w przypadkach zawieszenia, oznaczy *kalendarzowo*⁶⁾ dzień podjęcia postępowania.

Art. 231⁷⁾). Zarówno w przypadkach przerwy, jak zawieszenia postępowania, bieg terminów ustaje i rozpoczyna się na nowo dopiero po podjęciu postępowania.

Oddział 10.

Spoczywanie i umorzenie procesu.

Art. 232. Proces spoczywa:

1) gdy obie strony godzą się na spoczywanie procesu i o tem sądowi doniosą. W tym przypadku, jeżeli strony oznaczyły czas spoczywania, proces może być podjęty dopiero po upływie umówionego przez strony okresu spoczywania, jednak nie przed upływem trzech miesięcy od chwili, kiedy strony uwiadomiły sąd o układzie;

2) gdy obie strony omieszkały rozprawę; w tym przypadku, proces może być podjęty na wniosek którejkolwiek z stron, dopiero po upływie trzech miesięcy. Przepisy o przywróceniu mają tu zastosowanie.

Spoczywanie procesu wstrzymuje bieg terminów sądowych.

Art. 233. Wskutek spoczywania procesu przez przeciąg lat trzech od upływu terminów wymienionych w artykule poprzednim, proces umarza się na wniosek pozwanego. Powód nie traci prawa skargi; poprzednio wniesiony pozew nie przerywa przedawnienia.

Art. 234. Również umarza się proces na wniosek pozwanego, jeżeli powód, mimo niewniesienia przez pozwanego odpowiedzi na pozew w wyznaczonym terminie, nie postawi przez lat trzy wniosku o wydanie wyroku zaocznego.

1) Nowa redakcja: „224“.

2) Nowa redakcja: „z powodu śmierci lub ubezwłasnowolnienia adwokata albo utraty przezeń stanowiska“.

3) W nowej redakcji skreślono.

4) W nowej redakcji dodano słowo: „terminu“.

5) Nowa redakcja: „225“.

6) W nowej redakcji skreślono.

7) Nowa redakcja: „230“.

Art. 235. Z umorzeniem procesu umarzają się także koszty obu stron.

Dział II.

Postępowanie przed sądami okręgowymi.

Oddział 1.

Pozew.

Art. 236. Pozew oprócz warunków pisma procesowego zawierać powinien:

a) oznaczenie żądania i faktów, z których żądanie wypływa, tak co do przedmiotu głównego, jak i co do roszczeń pobocznych;

b) przedstawienie faktów uzasadniających właściwość sądu, chyba że to już wynika z treści pozwu, tudzież oznaczenie wartości przedmiotu sporu tam, gdzie ona decyduje o właściwości.

Art. 237. W pozwie żądać można:

a) ażeby sąd polecił pozwanemu przynieść na rozprawę dokładnie oznaczone dokumenty, dowody rzeczowe lub przedmioty oględzin, będące w posiadaniu pozwanego, a potrzebne do przeprowadzenia dowodu;

b) aby takie środki dowodowe, jeżeli znajdują się u władzy publicznej lub u notariusza, sprowadzono do rozprawy;

c) aby do rozprawy zawiadano świadków i biegłych wskazanych w pozwie.

Art. 238. Powód może dochodzić jednym pozwem kilku roszczeń, jeżeli sąd jest właściwy dla każdego z tych roszczeń osobno i dla wszystkich razem i jeżeli one nadają się do tego samego trybu postępowania.

Art. 239. Dopuszczalny jest pozew o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy powód ma w tym interes prawny, wywołany grożącym naruszeniem prawa.

Art. 239a. Dopuszczalne jest wnieście pozwu o oddanie lub odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy nawet przed zgaśnięciem lub rozwiązaniem umowy.

Art. 240. Kto ma interes prywatno-prawny w wysłedzeniu majątku lub stanu długów, może wnieść pozew o nakazanie wyjawienia majątku pod przysięgą przeciw osobie, która jest do tego prawnie obowiązana, lub która prawdopodobnie ma w adomość o zatajeniu majątku.

W pozwie należy żądać, aby pozwany podał, co mu wiadomo o tym majątku lub o długach albo o zatajeniu majątku, i aby zupełność oraz prawdziwość swych zeznań zaprzysiągł.

Art. 241. Jeżeli pozew o złożenie rachunków lub wykazu majątku albo o złożenie przysięgi wyjawienia, zawiera również żądanie wydania tego, co pozwany ma świadczyć z stosunku prawnego, powód może zastrzec dokładne oznaczenie roszczenia do czasu złożenia rachunków, wykazu majątku lub przysięgi wyjawienia.

Art. 242. Jeżeli niema braków formalnych, przewodniczący wyznaczy pozwanemu do wniesienia odpowiedzi na pozew termin nie dłuższy, niż cztery tygodnie, licząc od doręczenia pozwu. Termin ten może być ograniczony do tygodnia, jeżeli sprawa jest szczególnie pilną, a pozwany mieszka w miejscu siedziby sądu lub w jej pobliżu.

W procesach, w których pozwanym jest Skarb Państwa, termin do odpowiedzi na pozew wynosi cztery tygodnie.

Wezwanie zawierać będzie wzmiankę, że w razie niewniesienia odpowiedzi na pozew w terminie powód żądać może wydania wyroku zaocznego.

Art. 243. W razie niedopuszczalności drogi procesowej, niewłaściwości sądu, braku zdolności procesowej, ustawowego zastępstwa lub upoważnienia do wytoczenia pozwu — sąd odrzuci pozew z urzędu.

W przypadkach jednak braku zdolności procesowej, ustawowego zastępstwa lub upoważnienia do prowadzenia procesu, jeżeli brak te mogą być uzupełnione, przewodniczący wyda zarządzenie w myśl art. 65.

Art. 244. Jeżeli odrzucono pozew, jako wniesiony do sądu niewłaściwego, wówczas sąd, do którego później pozew wniesiono, nie może go odrzucić z przyczyn, które stoją w sprzeczności z poprzednio wydaną uchwałą.

Art. 245. Z chwilą, w której pozew doręczono pozwanemu, rozpoczyna się stan sprawy toczącej się. Jeżeli powód występuje z nowym roszczeniem w toku procesu, stan ten rozpocznie się z chwilą, w której podczas rozprawy w obecności pozwanego roszczenie zgłoszono.

Art. 246. Stan sprawy toczącej się pociąga za sobą następujące skutki:

1) nie można wnieść w toku procesu pozwu o to samo roszczenie w tym samym lub w innym sądzie;

2) pozwany może wnieść pozew wzajemny przeciw powodowi aż do zamknięcia rozprawy w sądzie pierwszej instancji.

3) zbycie rzeczy lub roszczenia, objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg procesu.

Nabywca nie może wstąpić w miejsce zbywającego bez zezwolenia strony przeciwnej.

Oddział 2.

Zmiana skargi i cofnięcie pozwu.

Art. 247. Powód może zmienić skargę aż do chwili doręczenia pozwu pozwanemu, jeżeli zmiana nie wpłynie na właściwość sądu. Od tej chwili zmiana skargi dozwoloną jest tylko za zgodą pozwanego lub gdy pozwany wda się bez zastrzeżeń w sprawę. Bez zgody pozwanego sąd może zezwolić tylko wtedy na zmianę skargi, jeżeli zmiana nie utrudni obrony pozwanego.

Art. 248. Nie uważa się za zmianę skargi, jeżeli bez zmiany jej podstawy:

- 1) faktyczne twierdzenia powoda, tudzież ofiarowane w pozwie dowody zmieniono lub uzupełniono;
- 2) żądanie pozwu rozszerzono lub ograniczono;
- 3) powód zamiast pierwotnego przedmiotu sporu, w razie zmiany okoliczności, żąda zwrotu jego wartości.

Art. 249. Bez zezwolenia pozwanego pozew może być cofnięty aż do rozpoczęcia rozprawy głównej.

Jeżeli równocześnie zrzeczone się roszczenia, pozew cofnąć można bez zezwolenia pozwanego aż do zamknięcia rozprawy głównej.

Po wydaniu wyroku pozwu cofnąć nie można, nawet za zgodą przeciwnika.

Cofnięcie pozwu ma skutek niewniesienia pozwu. Powód zwróci pozwanemu kosztą, o ile sąd nie orzekł prawomocnie o obowiązku pozwanego do ich zapłaty. W razie cofnięcia pozwu przed rozpoczęciem rozprawy głównej, przewodniczący, odwołując wyznaczoną rozprawę, zawiadomi o tem cofnięciu pozwanego, który może w terminie dwóch tygodni przedłożyć sądowi spis kosztów.

Oddział 3.

Odpowiedź na pozew i zarzuty.

Art. 250. Odpowiedź na pozew oprócz warunków pisma procesowego obejmować powinna oświadczenie, w jakiej mierze pozwany uznaje lub zaprzecza żądaniu pozwu, a w ostatnim przypadku oświadczenie w przedmiocie faktów i dowodów. Na poparcie swych zarzutów pozwany przytoczyć powinien fakty i dowody. Jeżeli odpowiedź na pozew nie odpowiada powyższym postanowieniom, wówczas pozwany bez względu na wynik procesu zasądzony będzie na kosztą, spowodowane niezastosowaniem się do tego przepisu.

Odpowiedź może zawierać wnioski objęte artykułem 237.

Art. 251. Zarzut niewłaściwości sądu, z wyjątkiem przypadku niewłaściwości, przewidzianego w artykule następnym, tudzież zarzut, iż rozstrzygnięcie sprawy należy do sądu polubownego, musi być zgłoszony w odpowiedzi na pozew pod rygorem pominięcia. Późniejsze uzasadnienie na czas zgłoszonych zarzutów porządku za sobą skutki w artykule poprzednim przewidziane.

Art. 252. W każdym stanie sprawy powinny być z urzędu uwzględnione: niedopuszczalność drogi procesowej, niewłaściwość sądu, opierająca się na tem, iż strony nie mogą się poddać sądowi procesowemu, jako *sądowi*¹⁾ umówionemu, powaga rzeczy osądzonej, okoliczność, że ta sama sprawa toczy się w tym samym lub innym sądzie, wreszcie brak zdolności procesowej, upoważnienia do prowadzenia procesu i wymaganego zastępstwa ustawowego.

Art. 253. Przewodniczący odrzuci spóźnioną odpowiedź na pozew, jeżeli przed jej wniesieniem powód postawi wniosek o wydanie wyroku zaocznego.

Oddział 4.

Rozprawa główna.

Art. 254. Po wniesieniu odpowiedzi na pozew przewodniczący wyznaczy termin do rozprawy, przyczem załatwi wnioski stron o przeprowadzenie dowodów z artykułu 237.

Termin powinien być tak wyznaczony, aby między doręczeniem wezwania a dniem rozprawy upłynęły nie więcej niż cztery tygodnie.

Między doręczeniem wezwania a rozprawą główną mogą strony wymienić po jednym piśmie przygotowawczym w takim czasie, aby strona przeciwna mogła zebrać materiały potrzebne przed rozprawą, a sąd mógł się zapoznać z treścią pisma. W pismach tych strony mogą przedstawić wnioski z artykułu 237.

Przewodniczący odrzuci pisma wniesione wbrew przepisom powyższym.

Art. 255. Niezależnie od wymiany pism przygotowawczych według artykułu poprzedniego, sąd może w sprawach zawitych i w sprawach rozrachunkowych polecić wymianę pism przygotowawczych między stronami tak przed rozprawą, jak i w toku rozprawy po zarządzeniu jej odroczenia.

Sąd oznaczy porządek wymiany pism, okresy, w ciągu których wymiana pism nastąpić powinna i okoliczności, których wyjaśnienia dotyczyć się mają.

1) W nowej redakcji skreślono.

Art. 256. Rozprawa główna obejmuje wywody stron, przeprowadzenie dowodów, roztrząsanie wyników przeprowadzonych dowodów oraz wyjaśnienia stron, stawających osobście

Art. 257. Przewodniczący powinien w właściwej chwili, jeżeli to uważa za możliwe, skłaniać strony do pojednania. Osnowa ugody, zawartej przed sądem ma być wpisaną do protokołu rozprawy.

Art. 258. Pozwany nie może odmówić wdania się w sprawę samą, chociaż wniósł zarzuty przytoczone w artykułach 251 i 252. Zarzuty te mogą być rozpoznawane przy rozprawie albo łącznie z sprawą samą, albo odrębnie od niej przy ograniczeniu rozprawy narazie do wspomnianych zarzutów. Jeżeli sąd je odrzuci, powinien przystąpić do rozpoznawania sprawy samej. Wyrok obejmie wówczas orzeczenie w przedmocie tak zarzutów, jak sprawy samej.

Sąd może jednak wstrzymać się z wydaniem orzeczenia w sprawie samej aż do prawomocnego załatwienia zarzutów, poczem dopiero na żądanie jednej ze stron wyznaczy rozprawę

Przepisy powyższe mają odpowiednie zastosowanie także w tych przypadkach, w których sąd braku wymienione w artykule 252 z urzędu bierze pod rozwagę.

Art. 259. Jeżeli sąd uzna się z urzędu niewłaściwym, powód może w ciągu dwóch tygodni od prawomocności uchwały wnieść pozew odrzucony do sądu właściwego z skutkami z artykułu 166.

Art. 260. Jeżeli pozwany wnosi zarzut niewłaściwości sądu, powód może żądać, aby sąd w razie uwzględnienia tego zarzutu przekazał akta sprawy wskazanemu przez powoda sądowi. Do wniosku tego sąd się nie przychyli, jeżeli wskazany sąd jest widocznie niewłaściwy. Przekazanie sprawy innemu sądowi nie narusza stanu sprawy toczącej się.

Od przekazania sprawy niema rekursu.

Art. 261. Rozprawę przed sądem przekazanym należy przeprowadzić przy zużytkowaniu protokołu rozprawy, spisanego przed sądem poprzednim, tudzież innych aktów procesowych.

Jeżeli pozwany podniesie zarzut niewłaściwości sądu, wówczas twierdzenia, uzasadniające ten zarzut, nie mogą stać w sprzeczności z poprzednimi jego twierdzeniami.

Dział III.

Dowody.

Oddział 1.

O dowodzie w ogólności.

Art. 262. Przedmiotem dowodu są fakty sporne i mające dla sprawy istotne znaczenie.

Art. 263. Sąd może dopuścić dowód nawet nie powołany przez strony, jeżeli o nim powzwał wiadomość z oświadczeń stron, lub z aktów sprawy, i jeżeli w szczególnych przypadkach ustawy nie stanowią inaczej.

Art. 264. Fakty powszechnie wiadome nie wymagają dowodu. Sąd bierze je pod uwagę nawet bez powołania się stron.

To samo dotyczy faktów, znanych sądowi urzędownie, lecz uprzednio sąd powinien zwrócić na nie uwagę stron przy rozprawie.

Art. 265. Nie wymagają również dowodu fakty, przyznane przez stronę przeciwną na piśmie lub ustnie w przewodzie sądowym.

Gdy strona nie oświadczy się co do faktów, przytoczonych przez stronę przeciwną, sąd, uwzględniając wyniki całej rozprawy, może uznać fakty te za przyznane.

Art. 266. Jeżeli przyznanie połączone jest z zastrzeżeniami lub z twierdzeniami dodatkowymi, albo zostało odwołane, sąd ocenia jego znaczenie według właściwości danego przypadku.

Art. 267. Sąd oceni swobodnie, czy i jakie znaczenie nadać przyznaniu pozasądowemu.

Art. 268. Ustalenia faktyczne mogą być oparte także na okolicznościach bezspornych lub udowodnionych, gdy one wzięte pojedynczo lub łącznie, dopuszczają uzasadniony wniosek o prawdziwości pewnego, istotnego dla sprawy faktu (domniemania faktyczne).

Art. 269. Wiarygodność i wagę dowodów sąd ocenia według swego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

Na tej samej podstawie sąd oceni, jakie nadać znaczenie od-mowie przedstawienia dowodu lub przeszkadzaniu jego przeprowadzenia wbrew uchwale sądu.

Art. 270. Przepis artykułu poprzedniego nie ma zastosowania do domniemań ustanowionych przez prawo. Przepis ten stosuje się jednak do dowodu na fakt, będący podstawą domniemania, jak również do dowodu na przeciwieństwo tego, za czym przemawia domniemanie, ilekroć prawo dowodu takiego nie wyłącza.

Art. 271. Ustalenia prawomocnego wyroku sądu karnego, co do spełnienia lub niespełnienia czynu występnego, mają moc dowodową z zachowaniem możności odwołu.

Oddział 2.

Postępowanie dowodowe.

1. Przepisy ogólne.

Art. 272. Przeprowadzenie dowodów odbywa się przed sądem orzekającym. Wyjątek stanowią przypadki, w których to nie jest możliwe z powodu natury dowodu, bądź byłoby połączone ze szczególnymi niedogodnościami, lub też spowodowałoby koszta zbyt znaczne w stosunku do przedmiotu sporu. W tych przypadkach sąd orzekający zleci przeprowadzenie dowodu jednemu ze swych sędziów (sędzia wyznaczony) lub sądowi grodzkiemu (sąd wezwany).

Przeprowadzenie dowodu zagranicą, możliwie z zachowaniem przepisów ustawy niniejszej, sąd orzekający zarządzi w drodze właściwej.

Art. 273. Zarządzając przeprowadzenie dowodu, sąd wyda uchwałę dowodową, w której oznaczy fakty, podlegające stwierdzeniu, środek dowodowy i — stosownie do okoliczności — sędziogo względnie sąd, przez których dowód ma być przeprowadzony; nadto, o ile jest to możliwe, czas i miejsce przeprowadzenia dowodu. Wyznaczając sędziogo, sąd może mu pozostawić oznaczenie terminu.

Od uchwał dowodowych niema odrębnego środka odwoławczego.

Art. 274. Jeżeli czas i miejsce przeprowadzenia dowodu nie są wskazane w uchwale, strony będą o nich osobno zawiadomione.

N eprzbycie stron na termin, wyznaczony do przeprowadzenia dowodu, nie wstrzymuje czynności sądowej, chyba, że obecność ich lub jednej z nich, stosownie do okoliczności, okaże się konieczną.

Art. 275. Protokół zawierający przebieg postępowania dowodowego, podpisują osoby, przesłuchane w tem postępowaniu.

Odmowę lub niemożność podpisania stwierdza się w protokóle.

Art. 276. Sędzia wyznaczony lub sąd wezwany ma w postępowaniu dowodowym prawa przewodniczącego, względnie sądu orzekającego.

Braki i nieprawidłowości w czynnościach sędziogo strony mogą wytknąć nie później, niż na najbliższem posiedzeniu, wyznaczonem do rozprawy.

Art. 277. Sąd orzekający może zarządzić powtórzenie lub uzupełnienie postępowania dowodowego.

Art. 278. Koszta przeprowadzenia dowodu obowiązana jest narazie zaliczyć strona, która powołała się na dowód; jeżeli zaś obie powołały ten sam dowód lub sąd z urzędu dowód zarządził, wówczas należną kwotę powinny zaliczyć obie strony w równych częściach lub w innym stosunku, przez sąd oznaczonym.

Koszta powinny być złożone w terminie i w kwotach, oznaczonych w uchwale sądu.

Art. 279. Sąd nie jest związany swą uchwałą dowodową; może ją uchylić, uzupełnić lub zmienić, stosownie do okoliczności.

Sąd może, za zgodą stron, i bez rozprawy zmienić lub uzupełnić uchwałę dowodową nowymi faktami, oraz — na wniosek choćby jednej strony — nowymi środkami dowodowymi. Sędzia wyznaczony może zmienić lub uzupełnić tę uchwałę w zakresie nowych środków dowodowych tylko za zgodą stron.

Art. 280. Jeżeli przeprowadzenie dowodu napotyka na przeszkody, mogące trwać czas nieokreślony, albo jeżeli dowód ma być przeprowadzony zagranicą, sąd może na wniosek oznaczyć termin, po którego bezskutecznym upływie sprawa toczyć się będzie dalej bez tego dowodu.

Po upływie określonego terminu, dowód ten może być jeszcze zużytkowany jedynie pod warunkiem, że postępowanie przez to się nie przeciągnie.

Art. 281. Zachowanie szczególnych przepisów o postępowaniu dowodowym nie jest konieczne, alekroć ustawa przewiduje uprawdopodobnienie zamiast dowodu.

2. Dowód z zeznań świadków.

Art. 282. Dowód z przesłuchania świadka nie może być dopuszczony przez sąd, jeżeli obie strony sprzeciwiają się dopuszczeniu tego dowodu.

Art. 283. Dowód z przesłuchania świadków może być zarządzone tylko wówczas, gdy fakty, które mają być przez nich stwierdzone, są dokładnie oznaczone i świadkowie wskazani tak, aby wezwanie ich do sądu było możliwe.

Art. 284. Świadcami nie mogą być:

- 1) osoby, niezdolne do spostrzegania lub do komunikowania swych spostrzeżeń;
- 2) kapłani co do faktów, które im zostały zakomunikowane na spowiedzi lub pod tajemnicą duchowną;
- 3) wojskowi i urzędnicy państwowi, nie zwolnieni od zachowania tajemnicy urzędowej, o ileby zeznanie ich miało być połączone z jej naruszeniem.

Art. 285. Nikt nie ma prawa odmówić zeznań w charakterze świadka, z wyjątkiem małżonków stron, ich wstępnych, zstępnych i rodzeństwa, powinowatych w tym samym stopniu oraz osób, pozostających ze stronami w stosunku przysposobienia, chyba, że chodzi o udowodnienie praw stanu.

Świadek może odmówić odpowiedzi na zadane mu pytanie, jeżeli zeznanie dotyczy okoliczności, których ujawnienie mogłoby narazić świadka lub jego bliskich, wymienionych w ustępie poprzednim, na hańbę, odpowiedzialność karną lub dotkliwą i bezpośrednią szkodę majątkową, albo gdyby zeznanie mogło być połączone z pogwałceniem istotnej tajemnicy zawodowej.

Art. 286. Sąd wystosuje do świadka wezwanie na termin, w którym podaje się krótką treść uchwały dowodowej i osnovę przepisów o karach za pogwałcenie obowiązków świadka oraz o wynagrodzeniu świadków za stawienie w sądzie.

Art. 287. Przesłuchanie Prezydenta Rzeczypospolitej w charakterze świadka odbywa się w czasie i w miejscu, w porozumieniu z nim oznaczonych.

Art. 288. Przesłuchanie osób, dotkniętych chorobą lub kalectwem, w charakterze świadków odbywa się w ich mieszkaniu, jeżeli opuszczać go nie mogą.

Art. 289. Kolej przesłuchania świadków oznacza przewodniczący. Świadkowie, którzy nie złożyli jeszcze zeznań, nie mogą być obecni przy przesłuchiowaniu innych świadków.

Art. 290. Przy przesłuchaniu świadka, nie władającego dostatecznie językiem polskim, sąd w razie potrzeby może przybrać tłumacza.

Art. 291. Przed przesłuchaniem świadka, zadaje mu się pytania, dotyczące jego osoby (imię, nazwisko, wiek, wyznanie, zajęcie), oraz stosunku do stron, tudzież poucza się go o prawie odmowy zeznań i o karalności zeznań fałszywych. Jeżeli świadek nie będzie usunięty lub zwolniony od zeznawania, przewodniczący lub jeden z sędziów odbierze od świadka przysięgę.

Osoby, należące do wyznań, nie dopuszczających przysięgi, lub nie należące do żadnego z prawnie uznanych wyznań, składają, zamiast przysięgi, uroczyste przyrzeczenie zeznania całej prawdy, zgodnie z honorem i sumieniem, po uprzedzeniu ich, że przyrzeczenie to ma moc przysięgi.

Nie składają przysięgi, ani przyrzeczenia, świadkowie za zgodą obu stron, jako też małoletni do lat czternastu oraz osoby skazane wyrokiem prawomocnym za fałszywe zeznanie lub krzywoprzysięstwo.

W razie zarządzenia powtórnego przesłuchania świadka przypomina się mu poprzednio złożoną przysięgę lub przyrzeczenie.

Art. 292. Głusi składają przysięgę przez odczytanie przez siebie głośno tekstu przysięgi, niemi zaś — przez podpisanie jej tekstu. Głusi oraz niemi, nie umiejący czytać i pisać, składają przysięgę przy pomocy znaków za pośrednictwem nauczyciela instytutu głuchoniemych lub innego biegłego, uprzednio w tym celu zaprzysiężonego.

Ten sam sposób stosuje się odpowiednio do złożenia, zamiast przysięgi, przyrzeczenia w przypadku ustępu drugiego artykułu poprzedniego.

Art. 293. Sąd może odłożyć odebranie przysięgi od świadka aż do ukończenia jego przesłuchania.

Sąd może zaniechać odebrania przysięgi, jeżeli świadek nie ma wiadomości o faktach, które są przedmiotem jego przesłuchania.

Art. 294. Świadek składa swe zeznanie ustnie, zaczynając od odpowiedzi na pytanie przewodniczącego, co mu jest i z jakiego źródła wiadomo w przedmiocie badania, poczem sędziowie i strony mogą w tymże przedmiocie zadawać pytania.

Głusi oraz niemi składają zeznania przy zastosowaniu sposobu, wskazanego dla złożenia przysięgi.

Art. 295. Świadkowie, których zeznania przeczą sobie nawzajem, mogą być konfrontowani.

Art. 296. Zeznanie świadka, po zapisaniu do protokołu, będzie mu odczytane i stosownie do okoliczności, na podstawie jego uwag, uzupełnione lub sprostowane.

Świadek może się oddalić z sądu nie wcześniej, jak po uzyskaniu na to zezwolenia przewodniczącego.

Art. 297. Na wniosek strony, sąd może nakazać świadkowi przedstawienie dokumentu, znajdującego się w jego posiadaniu i mającego związek z jego zeznaniem.

Świadek może odmówić przedstawienia dokumentu z tych samych powodów, z jakich świadkowi wolno odmówić zeznania, a nadto z tego powodu, iż posiada dokument w imieniu osoby trzeciej.

Art. 298. Za niestawienie się bez usprawiedliwionej przyczyny, świadkowie ulegają grzywnie do dwustu złotych, poczem wzywani są powtórnie, a w razie ponownego niestawienia się ulegają grzywnie do trzystu złotych i mogą być sprowadzeni do sądu przymusowo.

Za nieuzasadnioną odmowę zeznań, przysięgi i przyrzeczenia, lub za nieprzedstawienie dokumentu, świadek ulega grzywnie do dwóch tysięcy złotych.

O prawności odmowy zeznań lub przedstawienia dokumentu sąd orzeka po wysłuchaniu obecnych stron.

Art. 299. W ciągu dni siedmiu od daty doręczenia mu uchwa-

ły, skazującej go na karę za niestawiennictwo, świadek może usprawiedliwić swe niestawiennictwo i w tym przypadku sąd zwolni go od grzywny i od przymusowego sprowadzenia.

Art. 300. Świadek ma prawo żądać zwrotu wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, a nadto wynagrodzenia za rzeczywistą stratę zarobku dziennego. Żądanie to powinien zgłosić nie później, niż następnego dnia po przesłuchaniu go. Przewodniczący może udzielić świadkowi zaliczkę na koszt podróży i utrzymanie w miejscu jego przesłuchania.

Od uchwał w tym przedmiocie niema rekursu.

3. Dowód z dokumentów.

Art. 301. Dokumenty, sporządzone przez władze publiczne, lub osoby zaufania publicznego w zakresie ich działania, stanowią dowód na to, co w nich oświadczone lub zaświadczone; nie wyłącza to jednak odwołu co do zawartych w nich zaświadczeń.

Art. 302. Dokumenty, sporządzone przez urzędników publicznych państwowych, w razie sporu co do ich autentyczności, lub na żądanie sądu, powinny być zalegalizowane przez odpowiedniego posła lub konsula polskiego zagranicą lub przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, o ile traktaty nie stanowią inaczej.

Art. 303. Dokumenty prywatne, podpisane przez wystawcę, stanowią dowód na to, że zawarte w nich oświadczenia od niego pochodzą.

Art. 304. Dowód z dokumentu nie może być dopuszczony, jeżeli obie strony sprzeciwiają się jego dopuszczeniu.

Art. 305. Dokument, przedstawiony przez jedną ze stron, może służyć jako dowód na korzyść strony przeciwnej, choćby strona, która dokument złożyła, zrzekła się następnie tego środka dowodowego.

Art. 306. Strona, powołująca się na dokument, powinna go złożyć sądowi w oryginale, chyba, że strona przeciwna i sąd przestaną na odpisie.

Jeżeli tylko część dokumentu ma związek ze sprawą, sąd, po przejrzeniu dokumentu, może zarządzić, aby stronie przeciwnej okazać tylko odpowiednio ustępy.

Art. 307. Każda strona, na żądanie drugiej strony lub sądu, obowiązana jest przedstawić znajdujący się w jej posiadaniu dokument, stanowiący dowód okoliczności spornej między stronami.

Stronie wolno odmówić przedstawienia dokumentu, jeżeli ujawnienie jego treści może narazić ją samą lub jej bliskich, wymienionych w punkcie pierwszym artykułu 285, na odpowiedzial-

ność lub hańbę, albo pociągnąć za sobą wykroczenie przeciwko tajemnicy służbowej lub istotnej tajemnicy zawodowej. Wszelako i w tych przypadkach stronie nie wolno odmówić przedstawienia dokumentu, jeżeli obowiązana jest do tego z mocy prawa cywilnego lub gdy dokument wystawiony jest we wspólnym interesie obu stron, albo wreszcie, jeżeli również strona przeciwna powołała się na ten dokument.

Art. 308. Stronę, która zaprzecza, że dokument posiada, sąd może przesłuchać pod przysięgą celem wyjaśnienia, gdzie dokument się znajduje i jaka jego treść.

Art. 309. Sąd może — stosownie do okoliczności — uznać twierdzenia strony co do treści dokumentu za dowiedzione, jeżeli strona przeciwna nie chce przedstawić dokumentu, który znajduje się w jej posiadaniu, lub odmawia złożenia przysięgi, zarządzonej w myśl artykułu poprzedniego, albo wreszcie gdy dokument ukryto lub zniszczono.

Art. 310. Jeśli dokument znajduje się w instytucji rządowej lub samorządowej, albo u osoby zaufania publicznego, wystarczy przedstawienie zaświadczonego przez nie odpisu, względnie wyciągu z dokumentu. W tym celu sąd, w razie potrzeby, wyda odpowiednie zarządzenie.

Gdy sąd uzna za konieczne przejrzanie oryginału dokumentu, może zarządzić dostarczenie tegoż na rozprawę lub przejrzanie go przez wyznaczonego sędziego, bądź przez cały skład sądu, na miejscu.

Art. 311. Osoba trzecia ma obowiązek przedstawić w oznaczonym przez sąd terminie znajdujący się w jej posiadaniu dokument na dowód okoliczności spornej między stronami, jeżeli dokument ten należy do stron, lub jest wspólnym choćby dla jednej z nich i osoby trzeciej albo stanowi korespondencję, będącą w związku z działalnością tej osoby w charakterze komisarza, pełnomocnika lub agenta stron.

Art. 312. Sąd po wysłuchaniu osoby trzeciej postanowi, stosownie do okoliczności, albo odmówić wnioskowi strony, albo nakazać osobie trzeciej przedstawienie dokumentu, albo wyznaczyć stronie termin do wytoczenia przeciw osobie trzeciej skargi o wydanie dokumentu, gdy orzeczenie o obowiązku wydania zależy od uprzedniego ustalenia spornych okoliczności. W przypadku ostatnim sąd może zarządzić przerwę postępowania.

Prawomocne rozstrzygnięcie, nakazujące przedstawienie dokumentu, jest wykonalne.

Art. 313. Strona, żądająca od przeciwnika lub od osoby trzeciej przedstawienia dokumentu, powinna szczegółowo określić dokument i w razie potrzeby uprawdopodobnić, że dokument znajduje się w ich posiadaniu.

Art. 314. Sąd może, na żądanie strony przeciwnej lub według własnego uznania, zażądać przekładu dokumentu, sporządzonego w języku obcym, przez tłumacza przysięgłego.

Art. 315. W sprawach, dotyczących przedsiębiorstwa handlowego lub przemysłowego, w razie powołania się jednej z stron na księgi i dokumenty przedsiębiorstwa, księgi te i dokumenty powinny być przedstawione sądowi.

Jeżeli zachodzi usprawiedliwiona trudność w dostarczeniu ksiąg do sądu, sąd może przejrzeć je na miejscu lub do ich przejrzania wyznaczyć sędziego, który poczyni niezbędne wyciągi w obecności stron.

Art. 316. Jeżeli strona zaprzecza prawdziwości dokumentu przedstawionego przez stronę drugą, obowiązana jest udowodnić fałsz dokumentu.

Jeżeli spór dotyczy prawdziwości dokumentu prywatnego, pochodzącego od innej osoby, a nie od strony zaprzeczającej, prawdziwość dokumentu udowodnić powinna strona, która chce z niego korzystać.

Art. 317. Sprawdzenie prawdziwości dokumentu dokonywa się oprócz innych środków dowodowych także przez porównanie charakteru pisma na zakwestjonowanym dokumencie z charakterem pisma tej samej osoby na innych dokumentach niewątpliwie prawdziwych, bez udziału lub z udziałem biegłych.

W razie potrzeby sąd może też wziąć pod uwagę charakter pisma strony, ustalony wobec sądu przez podyktowanie jej szeregu wyrazów.

Art. 318. Sąd oceni na podstawie okoliczności poszczególnego przypadku, czy i o ile dokument zachowuje moc dowodową pomimo przekreśleń, podskrobań lub innych zewnętrznych uszkodzeń i wad.

4. Dowód z opinii biegłych.

Art. 319. W przypadkach, wymagających wiadomości specjalnych, sąd może wezwać jednego lub kilku biegłych, celem zasięgnięcia ich opinii, po uprzednim wysłuchaniu wniosków stron co do oznaczenia liczby biegłych i ich wyboru.

Sąd oznaczy, czy opinia ma być przedstawiona ustnie czy na piśmie.

Sąd orzekający może sędziemu wyznaczonemu lub sądowi wezwanemu pozostawić prawo wyboru biegłych.

Art. 320. Osoba, wyznaczona na biegłego, może nie przyjąć włożonego na nią obowiązku z tych samych przyczyn, jakie uprawniają świadka do odmówienia zeznań, a nadto z powodu przeszkody, która jej uniemożliwia wydanie opinii.

Stronom wolno zażądać wyłączenia biegłych z tych samych przyczyn, z jakich można żądać wyłączenia sędziów.

Po rozpoczęciu przeprowadzenia dowodu, strona żądać może wyłączenia biegłych tylko wtedy, jeżeli uprawdopodobni, że przyczyna wyłączenia później powstała lub później stała się jej znaną.

Art. 321. Przed rozpoczęciem przeprowadzenia dowodu biegły składa przysięgę na to, że wyda opinię bezstronną, zgodnie z sumieniem i znajomością rzeczy.

Biegły nie składa przysięgi, jeżeli jest stałym zaprzysiężonym znawcą sądowym lub gdy obie strony zwolniły go od przysięgi.

Art. 322. Sąd może okazać biegłemu akta sprawy i przedmioty, wymagające oględzin, oraz zarządzić, ażeby brał udział w przesłuchaniu świadków.

Art. 323. Opinia biegłych powinna być opatrzona uzasadnieniem z wyjątkiem, gdy obejmuje przedmioty o charakterze opisowym lub stwierdzenie cen rynkowych.

Biegli zgodni z sobą mogą złożyć opinię wspólną.

Jeżeli biegły nie może narazie wydać wyczerpującej opinii, sąd wyznacza nowy termin do przedstawienia opinii.

O madejściu do sądu opinii na piśmie strony powinny być zawiadomione.

Art. 324. Gdy sąd uzna opinię wydaną na piśmie za niewystarczającą, może zażądać od biegłych ustnych wyjaśnień.

W razie potrzeby sąd może zażądać dodatkowo opinii od tych samych lub od innych biegłych.

Art. 325. Biegły ma prawo żądać zwrotu wydatków związanych z stawiennictwem do sądu i wydaniem opinii, a nadto wynagrodzenia za stratę czasu i pracę. Żądanie to należy zgłosić równocześnie ze złożeniem opinii.

Przewodniczący może przyznać biegłemu zaliczkę na pokrycie wydatków.

Art. 326. Za nieusprawiedliwione niestawienie się do sądu lub odmowę złożenia, bądź opóźnienie w złożeniu opinii, biegły ulega grzywnie do tysiąca złotych.

Art. 327. Do wezwania i przesłuchania biegłych mają odpowiednie zastosowanie przepisy o świadkach, objęte artykułami 284—286, 290, 296 i 299 niniejszej ustawy.

5. Dowód z oględzin.

Art. 328. Sąd może zarządzić oględziny bez udziału lub z udziałem biegłych, a stosownie do okoliczności i w połączeniu z przesłuchaniem świadków.

Art. 329. Przepisy o wydaniu dokumentu, znajdującego się u przeciwnika, mają odpowiednie zastosowanie do przedstawienia przedmiotu oględzin.

Art. 330. Jeżeli przedmiot oględzin znajduje się w posiadaniu osoby trzeciej, a oględziny mają być dokonane w miejscu, gdzie się przedmiot znajduje, osoba ta powinna być wezwana na termin oględzin i obowiązana jest ułatwić dostęp do przedmiotu.

Jeżeli osoba ta wezwana jest nadto w charakterze świadka sąd może ją zobowiązać do przyniesienia przedmiotu z sobą, gdy natura przedmiotu na to pozwala i nie jest to połączone z znacznymi kosztami dla niej.

Art. 331. Osoba trzecia, w ciągu dni trzech od doręczenia jej do rąk własnych wezwania na termin oględzin, może założyć do sądu, od którego pochodzi wezwanie, sprzeciw, z tych samych przyczyn, z jakich świadek uprawniony jest do odmówienia zeznań, a nadto z przyczyn, iż oględziny zrzędziłyby jej samej lub osobie, w której imieniu przedmiot posiada, znaczną szkodę. Sprzeciw ten powinien być rozpoznany niezwłocznie.

Art. 332. Za wykroczenie przeciwko obowiązkowi, wymienionym w art. 330, sąd może nałożyć na osobę trzecią grzywnę jak na świadka winnego odmówienia zeznań i oględziny mogą być dokonane przymusowo.

Art. 333. Oględziny osoby odbyć się mogą tylko za jej zgodą.

Art. 334. Do protokołu oględzin mogą być dołączone plany, rysunki lub fotografie.

6. Dowód z przesłuchania stron.

Art. 335. Jeżeli po wyczerpaniu lub w braku środków dowodowych fakty sporne, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, pozostały niewyświetlone, sąd może dla wyświetlenia tych faktów zarządzić dowód z przesłuchania obu stron.

Sąd może jednak zaniechać przesłuchania strony, która nie stawia się na posiedzenie do przesłuchania, lub która stawiała się lecz odmawia zeznań. Nie przeszkadza to przesłuchaniu strony drugiej.

Przed przystąpieniem do przesłuchania sąd uprzedzi strony, że powinny zeznać prawdę i że, stosownie do okoliczności, może być nakazane stwierdzenie ich zeznań przysięgą.

Art. 336. W sprawach osób, znajdujących się pod opieką lub kuratelą, jakoteż dłużników upadłych, od uznania sądu zależy przesłuchanie bądź samej strony, bądź jej zastępcy ustawowego lub zarządcy upadłości — bądź obojga; w sprawach spółek z osobistą odpowiedzialnością spółników — jednego lub kilku spółników osobiście odpowiedzialnych. W sprawach innych podmiotów

prawnych przesłuchani być powinni ich zastępcy według wyboru sądu.

Art. 337. Jeżeli na okoliczności sporne przesłuchać można — z przyczyn natury faktycznej lub prawnej — jedną tylko stronę, sąd, oceni, czy mimo to przesłuchać tę stronę, czy też dowód z przesłuchania stron pominać w zupełności.

Art. 338. Jeżeli przesłuchanie stron nie dało wyniku pod względem wyświetlenia faktu spornego, sąd może zarządzić przesłuchanie pod przysięgą według swego wyboru jednej ze stron, która była przesłuchana bez przysięgi. Przesłuchanie to może być dokonane niezwłocznie lub w oznaczonym terminie, według uznania sądu.

Przesłuchanie jednej ze stron pod przysięgą co do pewnego faktu nie wyklucza takżeoż przesłuchania drugiej strony co do innego faktu spornego.

Art. 339. Zeznanie pod przysięgą obejmuje według uznania sądu, bądź poszczególne twierdzenia strony, wydzielone z jej niezaprzyrzęzonych zeznań, bądź ułożoną przez sąd rotę odpowiednio do faktu, mającego się ustalić przez przesłuchanie strony pod przysięgą.

Art. 340. Sąd oceni według swego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, jakie nadać znaczenie niestawieniu się strony do przesłuchania, odmówieniu przez nią zeznań lub odpowiedzi na niektóre pytania — albo wreszcie, gdy jej zeznania pod przysięgą odbiegają od uprzednich zeznań bez przysięgi.

Art. 341. Jeżeli strona sama oświadczyła przed sądem lub w piśmie przygotowanawczem gotowość złożenia zeznania pod przysięgą, celem stwierdzenia spornych okoliczności, ale przesłuchanie to nie doszło do skutku z powodu jej śmierci, sąd oceni, jakie znaczenie ma mieć jej oświadczenie.

Art. 342. Do postępowania przy przesłuchaniu stron oraz do ich zaprzysiężenia mają odpowiednie zastosowanie przepisy o świadkach objęte art. 284, 286—288, 290—294 i 296.

D z i a ł IV.

Zabezpieczenie dowodów.

Art. 343. Przesłuchanie świadków i dokonanie oględzin bez udziału lub z udziałem biegłych dopuszczone być może nawet przed wytoczeniem procesu w celu zabezpieczenia dowodu w następujących wypadkach:

1) gdy zachodzi obawa, że przeprowadzenie wyżej wymienionych dowodów stanie się niewykonalne lub zbyt utrudnione;

2) gdy chodzi o ustalenie wad lub wogóle właściwości rzeczy lub robót.

Art. 344. Podanie o zabezpieczenie dowodów wnosi się do sądu grodzkiego, w którego okręgu znajduje się przedmiot oględzin lub mieszkają świadkowie.

Art. 345. Jeżeli potrzeba zabezpieczenia dowodu zachodzi w toku sprawy, podanie w tym przedmiocie powinno być skierowane do sądu, w którym sprawa się toczy; w wypadkach atoli niecierpiących zwłoki może być wniesione do właściwego sądu grodzkiego.

Art. 346. Podanie powinno zawierać: 1) oznaczenie przeciwnika, o ile jest znany, 2) wskazanie faktów, na które dowód ma być przeprowadzony, z wymienieniem świadków, a w razie potrzeby i biegłych, 3) przyczyny, usprawiedliwiające żądanie zabezpieczenia dowodów.

Art. 347. Bez wezwania przeciwnika zabezpieczenie dowodu może być dopuszczone tylko w przypadkach szczególnie niecierpiących zwłoki, tudzież gdy przeciwnik żadną miarą nie może być wskazany lub jest niewiadomy z miejsca pobytu.

Art. 348. Od uchwały sądu, dopuszczającej zabezpieczenie dowodu, niema rekursu.

Art. 349. Na termin, wyznaczony do przeprowadzenia dowodu, sąd wzywa interesowanych; w przypadkach jednak szczególnie niecierpiących zwłoki, przeprowadzenie dowodu może być rozpoczęte nawet przed doreczeniem wezwania przeciwnikowi.

Poza tem do postępowania w przedmiocie przeprowadzenia dowodu mają zastosowanie przepisy o przesłuchaniu świadków, oględzinach i opinii biegłych.

Art. 350. Strony mają prawo wskazywać w toku procesu uchybienia przeciw przepisom niniejszej ustawy, popełnione przy zabezpieczeniu dowodów.

Sąd orzekający może z urzędu nakazać uzupełnienie lub powtórzenie poprzedniego postępowania.

Art. 351. Koszta postępowania w przedmiocie zabezpieczenia dowodu ponosi żądający zabezpieczenia — łącznie z kosztami przeciwnika; nie przesądza to późniejszego przyznania kosztów w procesie.

D z i a ł V.

Wyroki i uchwały

Oddział 1.

Wyrok .

Art. 352. Po zamknięciu rozprawy sąd rozstrzygnie o spornem roszczeniu wyrokiem, jeżeli spór dojrzał do stanowczego rozstrzygnięcia.

Wydając wyrok, sąd oceni stan rzeczy według chwili wyrokowania; dopuszczalne jest jednak przysądzenie rent lub innych świadczeń perjodycznych, choćby poszczególne świadczenia stały się wymagalne dopiero po wydaniu wyroku.

Art. 353. Sąd może wydać wyrok częściowy, jeżeli do rozstrzygnięcia dojrzała jest tylko część żądania lub niektóre z żądań skargi, względnie żądanie lub część żądania skargi wzajemnej.

Orzeczenie o kosztach procesu sąd może odłożyć do wydania wyroku dalszego.

Art. 354. Sąd mimo zarzutu potrącenia, podniesionego nie w pozwie wzajemnym, może wydać wyrok tylko co do wierzytelności powoda, nie będącej w związku z wierzytelnością pozwanego, jeżeli tylko wierzytelność powoda dojrzała do rozstrzygnięcia. Co do wierzytelności pozwanego, rozprawa ma być prowadzoną dalej, a w miarę jej wyniku może być orzeczone całkowite lub częściowe umorzenie wierzytelności, przyznanej powodowi w pierw zapadłym wyrokiem.

Art. 355. Jeżeli sporną jest nie tylko wysokość roszczenia, lecz i sama zasada, sąd, uznając roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie, lecz sprawę za niedojrzałą do rozstrzygnięcia o wysokości roszczenia, może uprzednio wydać wyrok wstępny tylko co do zasady, zaś co do wysokości roszczenia zarządzić bądź dalszą rozprawę, bądź jej odroczenie, stosownie do okoliczności. Od zarządzenia tego niema rekursu.

Wyrokowanie co do wysokości roszczenia jak również orzeczenie co do kosztów odracza się do czasu uprawomocnienia się wyroku wstępnego.

Art. 356. Sąd nie ma prawa wyrokować co do rzeczy, która nie była przedmiotem żądania, ani zasądzać więcej, niż strona żądała.

Art. 357. Jeżeli w sprawie o szkody i straty lub o dochody sąd uzna, że ścisłe udowodnienie wysokości uzasadnionego roszczenia jest niemożliwe lub nader utrudnione, wówczas może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę, według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Art. 358. Sąd stosuje normy prawa zwyczajowego o tyle, o ile są mu znane albo stwierdzone przy udziale stron lub z urzędu.

Jeżeli zachodzi potrzeba stosowania ustaw obcych, sąd zasięgnie opinii Ministra Sprawiedliwości, o ile ustawy te nie są sądowi znane albo stwierdzone przy udziale stron lub z urzędu.

Art. 359. Wyrok może być wydany tylko przez tych sędziów którzy wchodzili w skład sądu przy rozprawie, poprzedzającej bezpośrednio wydanie wyroku.

Art. 360. Wydanie wyroku przez skład kilku sędziów poprze-

dza ich niejawną narada. Narada obejmuje dyskusję oraz głosowanie nad mającym zapasć wyroczeniem sądu.

Przewodniczący zbiera głosy sędziów, według ich starszeństwa służbowego, poczynając od najmłodszego, sam zaś podaje swoje zdanie na końcu. Jeżeli jest wyznaczony sprawozdawca, zdanie swoje podaje on naprzód.

Wyrok zapada bezwzględna w ększością głosów. Sędzia, który przy głosowaniu nie zgodził się z większością, może złożyć na piśmie swoje zdanie odrębne z uzasadnieniem.

Osnowę wyroczczenia podpisują wszyscy sędz owie.

Przewodniczący ogłasza wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, podając osnowę wyroczczenia z najbardziej istotnemi motywami. N eobecność stron nie wstrzymuje ogłoszenia wyroku.

Art. 361. W sprawach zawiłych sąd może odroczyć wydanie wyroku na czas do dwóch tygodni, co przewodniczący ogłasza publicznie. W tym przypadku nie będzie osobnego ogłoszenia wyroku.

Art. 362. Każdy wyrok powinien być ułożony na piśmie. Pisemny układ wyroku obejmuje:

- 1) nagłówek „Wyrok“ — „W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej“;
- 2) datę wydania wyroku;
- 3) wymienienie sądu oraz nazwisk sędziów, którzy wydali wyrok, i protokółanta, jakoteż prokuratora, jeżeli brał udział w sprawie;
- 4) wymienienie stron, ich zastępców i pełnomocników;
- 5) oznaczenie przedmiotu sporu;
- 6) osnowę wyroczczenia;
- 7) rozstrzygnięcie o kosztach procesu;
- 8) *wzmiankę, czy wyrok ulega tymczasowej wykonalności* ⁸⁹⁾;
- 9) powody rozstrzygnięcia, które powinny zawierać:
 - a) ustalenie jego podstawy faktycznej przez wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione, na jakich oparł się dowodach i dlaczego nie uwzględnił dowodów przeciwnych;
 - b) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Wyrok z oznaczeniem daty pisemnego układu podpisują sędziowie, którzy brali udział w jego wydaniu. Gdyby który z sędziów nie mógł podpisać wyroku, przewodniczący lub najstarszy służbowo sędzia zaznacza przyczynę tego na wyroku.

Art. 363. Wyrok wiąże sąd od chwili ogłoszenia osnowy wyroczczenia, a gdy ogłoszenia nie było, od chwili podpisania wyroku w układzie pisemnym.

⁸⁹⁾ Nowa redakcja: „uchwałę co do natychmiastowej wykonalności“.

Art. 364. Wyroki zaoczne mogą być zredagowane w skróconej formie, tudzież zanotowane w formie zapisku w aktach sprawy.

Art. 365. Wypis wyroku w pisemnym układzie powinien być z urzędu doręczony stronom.

Wypisy wyroków podpisuje sekretarz sądu, również jak i odpisy, które po doręczeniu wyroku mogą być wydawane na życzenie i na koszt strony, tak z całości wyroku jak i części, obejmującej pierwsze osiem punktów, wymienionych w art. 362.

Oddział 2.

Wyroki zaoczne.

Art. 366. Na wniosek strony działającej wydaje się wyrok zaoczny:

- 1) jeżeli pozwany nie wniósł odpowiedzi na pozew;
- 2) jeżeli jedna z stron nie stawiła się na posiedzenie, wyznaczone do rozprawy, albo mimo stawienia się nie bierze udziału w rozprawie.

W pierwszym przypadku wyrok wyda przewodniczący bez rozprawy. W obu przypadkach przyjmuje się za prawdziwe przytoczenia faktyczne strony działającej, o ile nie są sprzeczne z dowodami, znajdującymi się w aktach sprawy.

Art. 367. Wyrok, wydany w nieobecności strony, nie poczytuje się za zaoczny, jeżeli strona ta brała już poprzednio udział w rozprawie.

W przypadku tym sąd obowiązany jest rozważyć oświadczenia faktyczne i wnioski strony niestawiającej, stwierdzone w aktach sprawy.

Art. 368. Wyrok nie może być wydany w braku dowodu prawidłowego doręczenia wezwania na termin stronie nieobecnej albo gdy strona ta nie mogła się stawić z powodu motorycznych wydarzeń żywiołowych lub innego wypadku nieuchronnego. Bez uprzedniego zawiadomienia strony nieobecnej nie można wydać wyroku co do zmienionego lub rozszerzonego żądania, pozwu.

W przypadkach braku dowodu doręczenia sąd wstrzyma wydanie wyroku zaocznego aż do jego nadejścia.

Art. 369. Jeżeli po jednej stronie bierze udział kilku uczestników sporu, z których jedni się stawili, a inni nie stawili się do rozprawy, wyrok, wydany w nieobecności ostatnich, nie poczytuje się względem nich za zaoczny w przypadku jednolitego uczestnictwa.

Art. 370. Strona, która popadła w zaoczność, może od wyroku zaocznego założyć sprzeciw w ciągu dwóch tygodni, licząc od doręczenia wyroku.

Art. 371. Sprzeciw powinien zawierać to, co strona, która nie wniosła odpowiedzi na pozew, przytoczyć zaniedbała.

Sprzeciw, nie odpowiadający temu wymaganiu albo wniesiony po terminie, będzie odrzucony przez przewodniczącego.

Art. 372. Sprzeciw zapadłego ponownie przeciw tej samej stronie wyroku zaocznego jest niedopuszczalny i będzie bez rozprawy odrzucony.

Art. 373. Po przyjęciu sprzeciwu przewodniczący wyznacza termin do rozprawy oraz zarządza doręczenie sprzeciwu drugiej stronie.

Art. 374. Przy samym założeniu sprzeciwu, jak również później, dopóki sąd nie wyda nowego wyroku, strona może żądać zawieszenia nadanego wyrokowi zaocznemu rygору natychmiastowej wykonalności.

Wniosek ten sąd rozstrzygnie bez zwłoki.

Od sądu zależy zarządzić wraz z zawieszeniem wykonania środki zabezpieczenia, stosownie do obowiązujących przepisów.

Art. 375. Jeżeli nowy wyrok zapadnie w całości zgodnie z wyrokiem zaocznym, sąd utrzymuje go w mocy; w przeciwnym razie sąd uchyla wyrok zaoczny i orzeka o żądaniu pozwu.

Art. 376. Koszta postępowania zaocznego ponosi strona, która w zaoczność popadła, choćby następnie wyrok zaoczny uchylono.

Oddział 3.

Sprostowanie i uzupełnienie wyroków.

Art. 377. Sprostowanie ujawnionych w wyroku niedokładności lub omyłek pisarskich, rachunkowych i innych oczywistych błędów może być zarządzone przez sąd w każdym czasie i bez rozprawy. Sąd może jednak uznać za potrzebne przesłuchać uprzednio strony.

Sprostowanie wyroku umieszcza się na oryginale, a na żądanie stron także na wypisach wyroku.

Od uchwały odrzucającej wniosek o sprostowanie niema oddzielnego środka odwoławczego.

Art. 378. Strona może w ciągu dwóch tygodni od doręczenia wyroku domagać się jego uzupełnienia, jeżeli sąd nie orzekł o całości jej żądania lub o wniosku w przedmiocie natychmiastowej wykonalności wyroku. Sąd rozstrzygnie wniosek o uzupełnienie wyroku w miarę potrzeby po przeprowadzeniu rozprawy.

Uzupełnienie wyroku co do kosztów, jako też odrzucenie wniosku o uzupełnienie wyroku, sąd orzeka w formie uchwały.

Art. 379. Wniosek o sprostowanie lub uzupełnienie wyroku

pozostaje bez wpływu na rozpoczęcie i bieg terminu do założenia środka odwoławczego od tego wyroku.

Termin do wniesienia środka odwoławczego przeciw rozstrzygnięciu prostującemu lub uzupełniającemu liczy się od chwili jego doręczenia.

Oddział 4.

Prawomocność wyroków.

Art. 380. Wyrok staje się prawomocny, gdy przeciw niemu nie może być wniesiony środek odwoławczy apelacji, względnie kasacji lub gdy strony w oświadczeniu do sądu zrzekły się tego środka przed upływem terminu, przepisanego na jego wniesienie.

Art. 381. Wyrok prawomocny obowiązuje mietylko strony i sąd, który go wydał, ale i wszystkie inne sądy oraz urzędy Rzeczypospolitej.

Art. 382. Wyrok staje się prawomocny tylko co do przedmiotu poszukiwanego lub zaprzeczanego na tej samej podstawie prawnej, i, o ile z ustaw inaczej nie wynika, przez te same strony.

W razie istotnej zmiany stosunków, które były podstawą oznaczenia wysokości lub czasu trwania świadczenia perjodycznego, wolno każdej stronie domagać się pozwem zmiany wyroku.

Oddział 5.

Uchwały.

Art. 383. O ile w myśl przepisów niniejszej ustawy nie zapada wyrok, sąd wydaje swe rozstrzygnięcie w postaci uchwały.

Art. 384. Jeżeli powód cofnął pozew lub gdy w ciągu procesu zaszło inne zdarzenie, czyniące zbędnym wydanie wyroku, sąd wydaje uchwałę o umorzeniu sprawy i orzeka zarazem o kosztach procesu.

Jeżeli powód cofnął pozew w piśmie przygotowawczem, uchwała o umorzeniu sprawy może zapaść bez wyznaczenia rozprawy.

Art. 385. Uchwały, zapadłe na podstawie rozprawy, doręczają się stronom tylko wówczas, gdy służy im rekurs od uchwały lub prawo żądania egzekucji z uchwały.

Uchwały, zapadłe bez uprzedniej rozprawy, powinny być doręczone obu stronom.

Art. 386. Uchwały przedstawownicze mogą być uchylane i zmieniane wskutek zmiany okoliczności sprawy.

Art. 387. Uchwały, zapadłe zgodnie z wnioskami obu stron, nie potrzebują uzasadnienia na piśmie.

Art. 388. Przepisy o wyrokach, a mianowicie: art. 356, 359, 360, 362 z wyłączeniem punktów 1, 3 i 8 oraz 363, 365, 367 i art. 377—379, należy odpowiednio stosować do uchwał.

Dział VI.

Postępowanie przed sądami grodzkimi.

Art. 389. Przepisy o postępowaniu w sądach okręgowych stosuje się do postępowania w sądach grodzkich z zmianami, postanowionymi w niniejszym dziale.

Przepisy o prawach i obowiązkach przewodniczącego i sądu stosuje się w sądzie grodzkim do sędziego tegoż sądu.

Art. 390. Stronom, działającym bez adwokatów, sąd w razie potrzeby udzieli wskazówek o terminie przedsięwzięcia czynności procesowych, a zwłaszcza o terminie wniesienia środków odwoławczych i o obowiązkowym zastępstwie adwokackiem w drugiej instancji.

Art. 391. Przed wniesieniem pozwu, powód może przedstawić wniosek w sądzie grodzkim, w którego okręgu przeciwnik ma miejsce zamieszkania, o wezwanie go do próby ugodowej, chociażby sąd ten ani przedmiotowo, ani miejscowo nie był właściwy. Wezwanie, w którym należy krótko określić sprawę, doręcza się tylko w okręgu tegoż sądu. Wnioskodawcę można zawiadomić o terminie ustnie. Zawartą ugodę wciąga się na żądanie stron do protokołu sądowego, a w braku takiego żądania zawarcie ugody zaznacza się w formie zapisku sądowego.

Gdy ugoda do skutku nie przysła, wówczas sąd, jeżeli jest właściwy, może przyjąć od powoda pozew do protokołu i za zgodą strony drugiej natychmiast przeprowadzić rozprawę.

Art. 392. Jeżeli wnioskodawca na terminie, wyznaczonym do próby ugodowej, nie stawił się, wówczas na żądanie przeciwnika sąd może zasądzić go na zwrot kosztów, wywołanych próbą ugodową.

Jeżeli natomiast nie stawił się przeciwnik, wówczas kosztą próby ugodowej stanowiąc będą część kosztów przysłego procesu.

Art. 393. Strona, działająca bez adwokata, może wnieść pozew oraz przedstawić wnioski poza rozprawą także ustnie do protokołu sądowego.

Przyjmując ustny pozew, sąd, stosownie do okoliczności, zwróci uwagę powodowi na niedopuszczalność pozwu z przyczyn prawa procesowego, oraz na to, że skarga widocznie nie rokuje powodzenia.

W żadnym razie sąd nie może odmówić przyjęcia pozwu do protokołu.

Art. 394. W dniach z góry w tym celu oznaczonych i podanych do publicznej wiadomości, obie strony mogą bez wezwania zgłosić się w sądzie, celem przeprowadzenia procesu. Pozew wnosi się w tym przypadku ustnie do protokołu rozprawy, i z tą chwilą powstaje stan sprawy toczącej się.

Art. 395. W sądach grodzkich pełnomocnictwo może być przyjęte do protokołu, jeżeli strona na posiedzeniu stawi się osobiście z pełnomocnikiem.

Art. 396. Doręczając pozew, sąd wyznaczy jednocześnie posiedzenie do rozprawy.

Przed rozprawą pozwany może wnieść odpowiedź na pozew.

Jeżeli pozwany chce wskazać poprzednika, ma to uczynić bezzwłocznie po doręczeniu sobie pozwu — w piśmie lub ustnie do protokołu sądowego.

Art. 397. Zarzuty, które w postępowaniu w sądach okręgowych należy zgłosić w odpowiedzi na pozew, pozwany musi zgłosić przed wstąpieniem się w sprawę samą.

Art. 398. Protokół rozprawy, oprócz sędziego i protokółanta, podpisują strony. Za stronę, która nie może podpisać protokołu, podpisze go protokółant. Odmowę podpisu i jej przyczynę należy zaznaczyć w protokole.

W procesach, w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza dwustu złotych, *przytoczeń faktycznych nie wciąga się do protokołu*⁹⁰⁾. W procesach tych⁹¹⁾ wyrok, ogłoszony wobec obu stron, staje się skutecznym z chwilą ogłoszenia.

Art. 399. Pozew o ochronę zakłóconego lub przywrócenie utraconego posiadania, musi być wniesiony w ciągu dni trzydziestu, licząc od dnia, w którym powód dowiedział się o zakłóceniu lub utracie posiadania, w każdym razie przed upływem sześciu miesięcy od chwili zakłócenia lub utraty posiadania.

Art. 400. W sprawach o ochronę lub przywrócenie posiadania sąd bada jedynie ostatni stan spokojnego posiadania i fakt naruszenia, nie badając samego prawa, ani dobrej lub złej wiary pozwanego.

W postępowaniu tem dowód z przesłuchania stron jest wykluczony.

Art. 401. Żądaniu pozwu należy odmówić, jeżeli pozwany, wdając się w sprawę samą, wykaże dokumentem prawo, nadające mu moc wykonywania aktów, z powodu których wniesiono pozew o ochronę lub przywrócenie posiadania.

Art. 402. Gdy sprawa jest dojrzałą do rozstrzygnięcia, sąd

⁹⁰⁾ Nowa redakcja: „przytoczenia faktyczne wciąga się do protokołu tylko w razie odroczenia rozprawy“.

⁹¹⁾ W nowej redakcji dodano słowa: „wyroki mogą być zredagowane w skróconej formie;“

załatwia spór uchwałą, wydając, stosownie do okoliczności, odpowiednio nakazy i zakazy. Uchwała ta nie wyklucza późniejszego dochodzenia w odrębnym procesie samego prawa i roszczeń od niego zawisłych.

TYTUŁ IV.

Środki odwoławcze.

Dział I.

Apelacja.

Art. 403. Od wyroku sądu okręgowego służy skarga do sądu apelacyjnego w terminie dwutygodniowym od doręczenia wyroku.

Skarga apelacyjna powinna być wniesiona do sądu okręgowego.

Art. 404. Od wyroku zaocznego dopuszczalna jest apelacja niezależnie od sprzeciwu.

Art. 405. Skarga apelacyjna powinna czynić zadość ogólnym wymaganiom, przepisany dla pism przygotowawczych, a nadto zawierać:

1) oznaczenie zaskarżonego wyroku ze wskazaniem, czy apelacja skierowana jest przeciw całej osnowie wyrzeczenia, czy przeciw jej części;

2) krótkie wyłożenie przyczyn apelacji ze wskazaniem w razie potrzeby nowych faktów i dowodów, nie przytoczonych przed sądem okręgowym;

3) wniosek o zmianę, względnie uchylenie wyroku¹⁾.

Art. 406. Skargę apelacyjną, wniesioną po upływie przepisanego terminu, sąd okręgowy odrzuci z urzędu uchwałą na posiedzeniu niejawnem. Skargę, wniesioną w terminie, sąd doręczy stronie przeciwnej.

Art. 407. W ciągu dwóch tygodni od doręczenia skargi apelacyjnej strona przeciwna może wnieść do sądu okręgowego odpowiedź na skargę apelacyjną lub skargę apelacyjną wzajemną, która może być połączona z odpowiedzią.

Skarga apelacyjna wzajemna traci moc w razie cofnięcia lub odrzucenia z powodów formalnych apelacji głównej.

Art. 408. Po zarządzeniu doręczenia odpowiedzi na skargę apelacyjną lub apelacji wzajemnej, albo po upływie terminu na ich wniesienie, sąd okręgowy bezzwłocznie przedstawia sądowi apelacyjnemu akta sprawy.

¹⁾ W nowej redakcji dodano: „(wniosek apelacyjny) z wyraźnym oznaczeniem, w jakim kierunku zmiana ma nastąpić“.

Art. 409. Po nadejściu akt sprawy do sądu apelacyjnego, przewodniczący skieruje sprawę do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym, bez wyznaczenia rozprawy, w następujących przypadkach:

- 1) gdy skarga apelacyjna ulega odrzuceniu z powodu braków formalnych;
- 2) gdy apelacja opiera się na zarzucie nieważności postępowania;
- 3) gdy obie strony w jakimkolwiek piśmie zrzekły się przeprowadzenia rozprawy.

W przypadkach punktów drugiego i trzeciego od uznania sądu apelacyjnego zależy wyznaczenie rozprawy.

Art. 410. Jeżeli nie istnieją warunki, wymienione w artykule poprzednim, albo jeżeli w przypadkach punktów drugiego i trzeciego tego artykułu sąd apelacyjny nie zaniecha rozprawy, przewodniczący wyznaczy termin do rozprawy tak, ażeby od dnia doręczenia wezwań stronom do dnia rozprawy upłynęły przymajmniej dwa tygodnie, i ustanawia sędziego sprawozdawcę.

Art. 411. Rozprawa przed sądem apelacyjnym odbędzie się bez względu na niestawiennictwo jednej lub obu stron. Przepisy o wyrokach zaocznych nie mają zastosowania.

Art. 412. *W postępowaniu apelacyjnym nie można wystąpić z roszczeniem niezgłoszonym w sądzie okręgowym.*

Nie uważa się za nowe roszczenie: żądania przyrostu przedmiotu spornego lub odsetek, narosłych w toku postępowania, jako też żądania równowartości pieniężnej przedmiotu spornego, zbytego lub utraconego w toku postępowania¹⁾.

Art. 413. Zmianę *wniosków apelacyjnych*²⁾ dopuszcza się tylko za zezwoleniem strony przeciwnej. Za zezwolenie uważa się jej wdanie się w rozprawę nad zmienionym wnioskiem. Koszta wynikające ze zmiany ponosi apelujący.

Art. 414. Nowe fakty i dowody, nie przytoczone w skardze apelacyjnej lub w odpowiedzi na nią, mogą być podniesione na rozprawie tylko o tyle, o ile wykryte zostały po wniesieniu tych pism, lub o ile potrzeba podniesienia ich wynika z toku rozprawy.

¹⁾ Nowa redakcja: „W postępowaniu apelacyjnym nie można wystąpić z roszczeniem niezgłoszonym w sądzie okręgowym.

Nie uważa się za nowe roszczenie, jeżeli bez zmiany podstawy skargi żądanie pozwu rozszerzono lub ograniczono, albo gdy w razie zmiany okoliczności zażądano zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości“.

Art. 412a. „W braku szczególnych przepisów o apelacji stosuje się odpowiednio do postępowania apelacyjnego przepisy o postępowaniu przed sądami okręgowymi“.

²⁾ Nowa redakcja: „wniosku apelacyjnego“.

Sąd apelacyjny może nie uwzględnić nowych faktów i dowodów, przytoczonych w pismach apelacyjnych lub na rozprawie, jeżeli strona przytoczyć je mogła w toku postępowania w pierwszej instancji, a nie uczyniła tego z oczywistej winy¹⁾.

Art. 415. Jeżeli w sądzie okręgowym jedna ze stron została²⁾ przesłuchana pod przysięgą, sąd apelacyjny nie może na ten sam fakt słuchać pod przysięgą strony przeciwnej.

Jeżeli strona w sądzie okręgowym uchyliła się od zeznania pod przysięgą, sąd apelacyjny rozważy powody takiego zachowania się strony i odpowiednio do okoliczności oceni, czy może być przesłuchana pod przysięgą w postępowaniu apelacyjnym.

Art. 416. W postępowaniu apelacyjnym umowa stron o spoczywanie procesu nie jest dozwoloną.

Art. 417. Rozprawa rozpoczyna się sprawozdaniem sędziego, który na podstawie akt przedstawia dotychczasowy przebieg sprawy, o ile ma on związek z przyczynami i wnioskami apelacyjnymi, następnie streszcza lub odczytuje zaskarżony wyrok z motywami, a wreszcie podaje istotną treść pism apelacyjnych i wynikające z nich punkty sporne.

Z kolei głos zabierają strony: pierwszy głos należy do apelującego, a jeżeli obie strony założyły apelację, *pierwszy głos należy³⁾ do powoda.*

Art. 418⁴⁾. *Sąd apelacyjny rozpoznaje sprawę w granicach wniosków apelacyjnych, bierze jednak pod ocenę i te przedstanowcze uchwały, które poprzedzały wyrok sądu okręgowego, a nie podlegały zaskarżeniu w drodze rekursu⁵⁾.*

Art. 419⁶⁾. Skarga apelacyjna może być cofnięta przez pismo, którego odpis doręcza się stronie przeciwnej, lub ustnie na rozprawie. W razie cofnięcia skargi, sąd apelacyjny orzeka uchwałą o umorzeniu postępowania apelacyjnego.

Art. 420⁷⁾. Podstawę orzeczenia sądu apelacyjnego stano-

¹⁾ Nowa redakcja: „Sąd apelacyjny może pominać nowe fakty i dowody, jeżeli strona przytoczyć je mogła w toku postępowania w sądzie okręgowym, a tego nie uczyniła“.

²⁾ Nowa redakcja: „była“.

³⁾ W nowej redakcji skreślono.

⁴⁾ Nowa redakcja: „420“.

⁵⁾ Nowa redakcja: „Sąd apelacyjny rozpoznaje sprawę w granicach wniosków apelacyjnych i zatwierdza, zmienia albo z przyczyn nieważności lub istotnego braku uchyla wyrok sądu okręgowego w całości lub w części.“

Sąd apelacyjny bierze na wniosek strony pod rozagę i te uchwały sądu okręgowego, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze rekursu, a miały wpływ na rozstrzygnięcie“.

⁶⁾ Nowa redakcja: „418“.

⁷⁾ Nowa redakcja: „419“.

wią wyniki przeprowadzonego przezeń postępowania, jako też wyniki postępowania sądu okręgowego, o ile w postępowaniu apelacyjnym nie doznały zmiany.

Art. 421¹⁾) Sąd apelacyjny powinien z urzędu sprawdzić, czy poza brakami z art. 252 nie zachodzą jeszcze następujące przyczyny nieważności:

- 1) czy sąd nie był obsadzony wbrew przepisom prawa;
- 2) czy w wyrokowaniu nie brał udziału sędzia, wyłączony w myśl ustawy lub uchwały sądu;
- 3) czy wbrew przepisom prawa, nie odebrano stronie możliwości rozprawiania się, zwłaszcza przez zaniechanie wezwania.

Art. 422²⁾). Sąd apelacyjny wydaje wyrok, jeżeli sprawę osądzoną wyrokiem sądu okręgowego, rozstrzygnął w rzeczy samej, a w razie przeciwnym — uchwałą³⁾.

Art. 423⁴⁾). Sąd apelacyjny orzeka, czy w całości, lub części zatwierdza, zmienia, lub z przyczyn nieważności uchyla wyrok sądu okręgowego⁵⁾.

Art. 424⁶⁾). Jeżeli sąd apelacyjny uchyli postępowanie sądu okręgowego, jako nieważne, w całości lub części, wówczas poza przypadkami odrzucenia pozwu — odeśle sprawę temuż sądowi do ponownego przeprowadzenia postępowania. Zapatrywanie prawne, stanowiące podstawę uchwały sądu apelacyjnego, jest obowiązujące dla sądu okręgowego.

Sąd apelacyjny może jednak, zamiast uchylenia postępowania

1) Nowa redakcja: „Sąd apelacyjny bez względu na wnioski apelacyjne uchyli wyrok, jeżeli zachodzą następujące przyczyny nieważności:

- 1) niedopuszczalność drogi procesowej;
- 2) niewłaściwość sądu opierająca się na tem, że strony nie mogą poddać się sądowi procesowemu, jako umówionemu; -
- 3) okoliczność, że ta sama sprawa toczy się w tym samym lub innym sądzie;
- 4) brak zdolności procesowej, upoważnienia do prowadzenia procesu i wymaganego zastępstwa ustawowego;
- 5) obsada sądu wbrew przepisom prawa;
- 6) odebranie stronie możliwości rozprawiania się, zwłaszcza przez zaniechanie wezwania.

2) Nowa redakcja: „424“.

3) Nowa redakcja: „Sąd apelacyjny orzeka wyrokiem, jeżeli sprawę rozstrzygnął w rzeczy samej, a w razie przeciwnym uchwałą“:

4) Nowa redakcja: „422“.

5) Nowa redakcja: „Sąd apelacyjny może bez względu na wnioski apelacyjne uchylić wyrok w całości lub w części, jeżeli postępowanie dotknięte jest istotnym brakiem, który uniemożliwia mu rozstrzygnięcie sprawy“.

6) Nowa redakcja: 423“.

nia, orzec w rzeczy samej, jeżeli sprawa w zupełności dojrzała do rozstrzygnięcia ¹⁾).

Art. 425. Wyrok sądu apelacyjnego posiada moc wykonalności, jeżeli zatwierdzony przezeń wyrok sądu okręgowego *jest* ²⁾ prawomocnie opatrzony rygorem natychmiastowej wykonalności; w innych przypadkach może zostać *opatrzony* ³⁾ takim rygorem stosownie do przepisów o natychmiastowej wykonalności wyroków ⁴⁾).

Art. 426. Po rozstrzygnięciu sprawy sąd apelacyjny zwraca sądowi okręgowemu akta z dołączeniem protokołów postępowania apelacyjnego i *odpisu swego wyroku lub uchwały* ⁵⁾ ⁶⁾).

Art. 427 ⁷⁾). *Przepisy artykułów poprzednich stosują się odpowiednio do odwołań od wyroków sądu grodzkiego do sądu okręgowego z następującymi zmianami:*

W sprawach, w których wartość powództwa, pierwotna lub późniejsza w razie ograniczenia żądania skargi, nie przekracza sumy 100 złotych, apelacja od wyroków sądów grodzkich służy tylko z powodu nieważności postępowania.

Jeżeli w siedzibie sądu grodzkiego niema przynajmniej dwóch adwokatów skarga apelacyjna i odmowiedź na skargę może być wniesiona ustnie do protokołu, którego odpis doręcza się stronie przeciwnej. Sędzia grodzki spisujący protokół, udzieli stronie wskazówek co do przepisów ustawy o treści skargi apelacyjnej lub odpowiedzi i o prawie przytoczenia nowych faktów i dowodów jako też założenia apelacji wzajemnej ⁸⁾).

¹⁾ Nowa redakcja: „W razie uchylenia wyroku sąd apelacyjny, o ile nie odrzuci pozwu, może sam rozpoznać i rozstrzygnąć sprawę, albo, jeżeli stan jej tego wymaga, odesłać ją sądowi okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia“.

²⁾ Nowa redakcja: „był“.

³⁾ Nowa redakcja: „zaopatrzony przez sąd apelacyjny“.

⁴⁾ W nowej redakcji dodano: „W razie zmiany wykonanego już wyroku sądu okręgowego, sąd apelacyjny na wniosek pozwanego, postawiony przed zamknięciem rozprawy, orzeknie w wyroku zwrot lub przywrócenie do pierwotnego stanu bez osobnego procesu“.

⁵⁾ Nowa redakcja: „odpisu swego wyroku lub uchwały i dowodów ich doręczenia“.

⁶⁾ W nowej redakcji dodano jako art. 427 przepis: „W braku szczególnych przepisów o apelacji stosują się odpowiednio do postępowania apelacyjnego przepisy o postępowaniu przed sądami okręgowymi“.

⁷⁾ Nowa redakcja: „428“.

⁸⁾ Nowa redakcja: „Przepisy artykułów poprzednich stosują się, odpowiednio do apelacji od wyroków sądu grodzkiego do sądu okręgowego z następującymi zmianami:

W sprawach, w których wartość przedmiotu sporu, pierwotna lub późniejsza w razie ograniczenia żądania pozwu, nie przekracza sumy dwu-

Dział II.

Rekurs.

Art. 428¹⁾). *O ile ustawa niniejsza nie zawiera w poszczególnych przypadkach odmiennego postanowienia, uchwała sądu okręgowego może być w terminie dwutygodniowym zaskarżona do sądu apelacyjnego w drodze rekursu. Dotyczy to również uchwał zamieszczonych w wyroku²⁾.*

Art. 429³⁾). W braku odmiennego przepisu założenie rekursu⁴⁾ nie wstrzymuje ani postępowania w sprawie, ani wykonania zaskarżonej uchwały.

Sąd okręgowy może jednak wstrzymać wykonanie uchwały aż do rozstrzygnięcia rekursu. Od tej uchwały niema rekursu.

Art. 430⁵⁾). *Przepisy artykułów 388, 390—393 i 412 o apelacji mają odpowiednie zastosowanie do rekursu z tą zmianą, że termin do odpowiedzi oznacza się na tydzień od daty doręczenia rekursu⁶⁾.*

Art. 431⁷⁾). *Sąd apelacyjny rozpoznaje rekurs bez uprzedniej rozprawy na posiedzeniu niejawnem i orzeka uchwałą. Przed rozstrzygnięciem może zażądać potrzebnych wyjaśnień na piśmie.*

Art. 432. *Przepisy artykułów poprzednich stosują się odpowiednio do rekursu od uchwał sądu grodzkiego do sądu okręgowego z tą zmianą, że strona, nie mająca adwokata, może wnieść*

stu złotych, apelacja od wyroków sądów grodzkich służy tylko z przyczyn nieważności.

Jeżeli w siedzibie sądu grodzkiego niema przynajmniej dwóch adwokatów, skarga apelacyjna i odpowiedź na skargę, może być wniesiona ustnie do protokołu, którego odpis doręcza się stronie przeciwnej“.

¹⁾ Nowa redakcja: „429“.

²⁾ Nowa redakcja: „Uchwała sądu okręgowego może być w terminie dwutygodniowym zaskarżona do sądu apelacyjnego w drodze rekursu, o ile kodeks niniejszy nie zawiera odmiennego postanowienia. Od uchwały zamieszczonej w wyroku można wnieść rekurs, bądź odrębnie, bądź w apelacji od wyroku“.

³⁾ Nowa redakcja: „430“.

⁴⁾ Nowa redakcja: „rekurs“.

⁵⁾ Nowa redakcja: „431“.

⁶⁾ Nowa redakcja: „Przepisy o apelacji mają odpowiednie zastosowanie do rekursu z tą zmianą, że niema rekursu wzajemnego i że strona przeciwna, której przy przedstawieniu aktów sądowi apelacyjnemu należy doręczyć odpis rekursu, może wnieść pismo z odpowiedzią bezpośrednio do sądu apelacyjnego.“

Sąd apelacyjny rozpoznaje rekurs na posiedzeniu niejawnem i orzeka uchwałą; przed rozstrzygnięciem może zażądać wyjaśnień, a w razie konieczności zarządzić przeprowadzenie dowodów lub wyznaczenie rozprawy“.

⁷⁾ W nowej redakcji art. 431 skreślono.

w sądzie grodzkim rekurs lub odpowiedź na rekurs do protokołu, którego odpis doręcza się stronie przeciwnej¹⁾.

C. Postępowanie przed Sądem Najwyższym²⁾.

Art. 433. Przeciw wyrokom sądu drugiej instancji służy skarga kasacyjna, chyba, że wartość majątkowa przedmiotu sporu, o którym orzekł sąd drugiej instancji, nie przenosi kwoty 1.500 złotych.

Narówni z wyrokami poczytuje się uchwały drugiej instancji, kończące postępowanie procesowe.

Przeciw rozstrzygnięciom w sporach o ochronę zakłóconego lub przywrócenie utraconego posiadania niema skargi kasacyjnej.

Art. 434. Przeciw wyrokom sądu drugiej instancji, zatwierdzającym wyrok pierwszej instancji, skarga kasacyjna nie przysługuje tej stronie, która się nie odwołała od wyroku pierwszej instancji.

Art. 435. Skarga kasacyjna opiera się na naruszeniu prawa przez niezastosowanie lub niewłaściwe zastosowanie przepisu prawnego.

Naruszenie przepisu postępowania zachodzi zwłaszcza wówczas, jeżeli zachowanie tego przepisu nakazane jest pod rygorem zniesienia postępowania.

¹⁾ Nowa redakcja: „Przepisy artykułów poprzednich stosują się odpowiednio do rekursu od uchwał sądu grodzkiego do sądu okręgowego“.

²⁾ Nowa redakcja tego działu opiewa:

Dział III.

Kasacja.

Art. 433.

Od wyroku drugiej instancji służy skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego.

Narówni z wyrokami poczytuje się uchwały drugiej instancji, kończące i zamykające postępowanie w danym procesie.

Art. 434.

Skarga kasacyjna nie służy w sporach o roszczenia majątkowe:

1) gdy wartość przedmiotu zaskarżenia nie przenosi 500 zł., a 2.500 złotych w wypadku zatwierdzenia przez sąd apelacyjny wyroku sądu okręgowego co do tegoż przedmiotu;

2) gdy przedmiot sporu stanowi ochrona zakłóconego lub przywrócenie utraconego posiadania;

3) od orzeczeń o kosztach procesu.

Art. 435.

Od wyroku zatwierdzającego wyrok pierwszej instancji skarga kasacyjna nie służy stronie, która nie wniosła skargi apelacyjnej.

Art. 436. Skarga kasacyjna, oprócz ogólnych warunków pisma, zawierać powinna:

1) *oznaczenie wyroku lub części wyroku, na który strona się skarży;*

2) *przytoczenie przyczyn kasacyjnych, t. j. oznaczenie przepisów prawa, które, zdaniem strony, pogwałcone zostały.*

Jeżeli skarga dotyczy naruszenia przepisów postępowania, należy przytoczyć okoliczności, stwierdzające naruszenie.

3) *Żądanie uchylecia, względnie zmiany wyroku w całości lub w części.*

Art. 437. Skargę kasacyjną należy wnieść do sądu, który wydał wyrok pierwszej instancji, w ciągu miesiąca, licząc od dnia doręczenia wyroku stronie wnoszącej skargę kasacyjną.

Art. 438. Skargę wniesioną w właściwym czasie, sąd pierwszej instancji doręczy stronie przeciwnej, której w nieprzedłużalnym terminie dwóch tygodni, licząc od doręczenia skargi kasacyjnej, służy prawo wniesienia odpowiedzi.

Art. 439. Po wniesieniu odpowiedzi na skargę kasacyjną, lub po bezskutecznym upływie czasokresu wyznaczonego do wniesienia odpowiedzi, sąd pierwszej instancji, prześle akta sporu sądowi drugiej instancji, który po dołączeniu własnych aktów prześle je Sądowi Najwyższemu.

Art. 436.

Skargę kasacyjną oprócz można na następujących przyczynach:

1) *na obrazie prawa przez mylną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie przepisu prawnego;*

2) *na pogwałceniu istotnych przepisów postępowania;*

jeżeli uchylecia powyższe wpłynęły stanowczo na wynik sprawy.

Art. 437.

Skarga kasacyjna powinna czynić zadość ogólnym warunkom pisma procesowego tudzież zawierać oznaczenie wyroku, na który strona się skarży, przytoczenie przyczyn kasacyjnych z uzasadnieniem jakoteż wniosków o uchylecia lub zmianę wyroku w całości, bądź w części.

W przypadku art. 434 p. 1 należy podać wartość przedmiotu zaskarżenia.

Art. 438.

Skargę kasacyjną wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie miesięcznym od doręczenia go stronie skarżącej.

Sąd ten skargę niedopuszczalną lub spóźnioną odrzuci na posiedzeniu niejawnem. skargę zaś wniesioną właściwie doręczy stronie przeciwnej.

Art. 439.

Do skargi kasacyjnej należy dołączyć dowód wpłacenia kaucji w przepisanej kwocie, bez czego skarga jest niedopuszczalna.

Od kaucji wolne są instytucje państwowe tudzież osoby, którym sąd przyznał prawo ubogich.

W razie uwzględnienia skargi kasacyjnej zwraca się kaucję skarżącemu, w razie oddalenia skargi kasacyjnej kaucja przepada na rzecz Skarbu Państwa.

Art. 440. Sąd Najwyższy przedewszystkiem rozpoznaje na posiedzeniu niejawnem, czy skarga kasacyjna ma być odrzucona z braków formalnych, jak zwłaszcza z tego powodu, że wniosła ją osoba niepowołana, że ją wniesiono zapóźno lub że nie zachodzą warunki skargi kasacyjnej.

Art. 441. Jeżeli Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej nie odrzuci z przyczyn wyżej podanych, a skarga oparta jest wyłącznie na naruszeniu przepisów postępowania, wówczas na posiedzeniu niejawnem będzie mogła być rozpoznana i załatwiona.

Art. 442. Jeżeli skargi kasacyjnej na posiedzeniu niejawnem nie odrzucono, ani jej nie załatwiono w myśl artykułu poprzedniego, wówczas wyznaczoną będzie ustna rozprawa.

O terminie należy zawiadomić strony.

Art. 443. Strony mogą zrzec się przeprowadzenia rozprawy przez oświadczenie pisemne, złożone w sądzie pierwszej instancji przed przestaniem aktów do sądu drugiej instancji, lub też w Sądzie Najwyższym przed rozpoczęciem rozprawy.

Sąd Najwyższy mimo zrzeczenia się stron może według swego uznania wyznaczyć rozprawę.

Art. 444. Na posiedzeniu sędziego sprawozdawcy w przedmiotowym streszczeniu przedstawi stan sprawy, biorąc za punkt wyjścia wnioski kasacyjne stron i podane w skardze kasacyjnej przyczyny.

Art. 440.

Strona przeciwna może w terminie dwutygodniowym od doręczenia jej skargi kasacyjnej wnieść odpowiedź na skargę.

Po zarządzeniu doręczenia odpowiedzi lub po bezskutecznym upływie terminu na jej wniesienie sąd drugiej instancji bezzwłocznie prześle skargę i odpowiedź z aktami obu instancji Sądowi Najwyższemu.

Art. 441.

Sąd Najwyższy przedewszystkiem rozstrzyga na posiedzeniu niejawnem, czy skarga kasacyjna ma być odrzucona z braków formalnych, a zwłaszcza z tego powodu, że wniosła ją osoba nieuprawniona, że ją wniesiono zapóźno, lub że nie zachodzą warunki skargi kasacyjnej.

Art. 442.

Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę na posiedzeniu jawnem, jeżeli jednak skargę oparto wyłącznie na pogwałceniu przepisów postępowania lub jeżeli obie strony zrzekły się przeprowadzenia rozprawy, wówczas może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnem.

O terminie rozprawy Sąd Najwyższy zawiadamia strony tylko na ich żądanie.

Art. 443.

Na posiedzeniu sędziego — sprawozdawcy przedstawia zwięźle stan sprawy, biorąc za punkt wyjścia przyczyny i wnioski kasacyjne stron.

Rozprawa odbywa się w granicach skargi kasacyjnej, strony mogą jednak przytaczać nowe uzasadnienie przyczyn kasacyjnych.

Art. 444.

Sąd Najwyższy przeprowadza rozprawę i orzeka o skardze kasacyjnej bez względu na obecność stron na posiedzeniu.

Przywrócenie omieszczonego posiedzenia jest niedopuszczalne.

Art. 445. Fakty, dowody i zarzuty, które nie były przedstawione w pierwszej i drugiej instancji, nie mogą być przytoczone przy rozprawie w Sądzie Najwyższym, chyba, że chodzi o okoliczności faktyczne, stwierdzające pogwałcenie przepisów postępowania.

Strony mogą w granicach swoich wniosków przytoczyć nowe uzasadnienie przyczyn, podanych w skardze kasacyjnej.

Art. 446. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach wniosków stron, przy czem rozważą wszystkie uchwały, które poprzedzały wyrok sądu drugiej instancji, o ile one są w związku z zarzuconem naruszeniem.

Art. 447. Sąd Najwyższy na podstawie ustalonego stanu sprawy z urzędu bierze pod rozważę, czy sąd drugiej instancji nie naruszył istotnych przepisów postępowania.

Art. 448. Sąd Najwyższy może zarządzić przeprowadzenie dochodzenia przed sądem pierwszej lub drugiej instancji, celem wyświeślenia okoliczności faktycznych, mogących uzasadnić zarzut naruszenia przepisów postępowania.

Art. 449. Sąd Najwyższy z urzędu bierze też pod rozważę, czy sąd drugiej instancji nie naruszył przepisów, które mają na celu strzeżenie porządku publicznego.

Art. 445.

Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach wniosków stron, bierze jednak z urzędu pod uwagę, czy wyrok drugiej instancji nie zapadł z pogwałceniem istotnych przepisów postępowania lub czy nie sprzeciwia się porządkowi publicznemu.

Art. 446.

Sąd Najwyższy orzeka w każdym przypadku po wysłuchaniu wniosku prokuratora.

Prokurator składa swoje wnioski ustnie po sprawozdaniu sędziego, a na posiedzeniach jawnych po wywodach stron.

Prokurator nie stawia wniosku co do istoty sprawy.

Art. 447.

Sąd Najwyższy może zarządzić przeprowadzenie dochodzenia, celem wyświeślenia okoliczności, mających uzasadnić zarzut pogwałcenia przepisów postępowania

Art. 448.

Sąd Najwyższy oddala skargę, jeżeli uzna bezzasadność przyczyn kasacyjnych, albo gdy wyrok zaskarżony pomimo błędnego uzasadnienia w wyniku ostatecznym odpowiada prawu.

Art. 449.

W razie uwzględnienia skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy wyrok zaskarżony w całości lub części uchyla i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał zaskarżony wyrok, lub innemu sądowi równorzędnemu. Przekazując sprawę temu samemu sądowi, Sąd Najwyższy może zarządzić rozpoznanie jej w innym składzie sędziów.

Art. 450. Sąd Najwyższy przeprowadza rozprawę i orzeka o skardze kasacyjnej bez względu na obecność stron.

Art. 451. Przyniesienie omieszkanego posiedzenia, wyznaczonego w Sądzie Najwyższym do rozprawy, jest niedopuszczalne.

Jeżeli skarga kasacyjna okaże się uzasadnioną lub też jeżeli zachodzi pognaltceme przepisów prawa, które z urzędu wziąć pod rozwagę należy, Sąd Najwyższy zaskarżony wyrok, a w odpowiednim przypadku i postępowanie w całości lub w części uchyla i odeśle spór do ponownego rozpoznania temu samemu sądowi, który wydał wyrok zaskarżony lub też innemu sądowi tego samego stopnia.

Art. 452. Ustalenie okoliczności faktycznych przez sąd drugiej instancji wiąże Sąd Najwyższy, chyba, że przy ustaleniu naruszono przepis postępowania.

Art. 453. Sąd Najwyższy odrzuci skargę kasacyjną, jeżeli mimo błędnego uzasadnienia orzeczenia wyrok wydany w drugiej instancji jest prawnie uzasadniony.

Art. 454. Sąd drugiej instancji, do którego spór odesłano, powinien zarządzić, co należy. Przy wydaniu ponownego swego orzeczenia, sąd drugiej instancji jest związany zapatrywaniem prawnem, zawartem w orzeczeniu Sądu Najwyższego.

Art. 450.

Sąd drugiej instancji, któremu sprawa została przekazana, związany jest zapatrywaniem prawnem, zawartem w orzeczeniu Sądu Najwyższego

Ponownej skargi nie można opierać na przyczynach kasacyjnych, sprzecznych z tem zapatrywaniem.

Art. 451.

Sąd Najwyższy zamiast przekazania sprawy do ponownego rozpoznania może na wniosek jednej ze stron orzec co do istoty sprawy wówczas, gdy zachodzi obraza prawa materialnego, a niema pogwałcenia przepisów postępowania.

Przy wydaniu swego wyroku Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji.

Art. 452.

Sąd Najwyższy może również nie przekazywać sprawy sądowi drugiej instancji i znieść całe postępowanie, jeżeli uchyla wyrok z takiej zasady, z której pozew ulegałby odrzuceniu.

Art. 453.

Wniesienie skargi kasacyjnej wstrzymuje wykonanie zaskarżonego wyroku nieopatrzonego rygorem natychmiastowego wykonania.

Art. 454.

W braku szczególnych przepisów o postępowaniu przed Sądem Najwyższym stosują się odpowiednio do tego postępowania przepisy o apelacji.

Art. 455. Skarga kasacyjna nie jest dopuszczalna na ponowny wyrok sądu drugiej instancji, oparty na ścisłym zastosowaniu udzielonego przez Sąd Najwyższy w tej sprawie wyjaśnienia prawnego.

Art. 456. Sąd Najwyższy, zamiast odsyłać spór sądowi drugiej instancji, może na wniosek, objęty skargą kasacyjną, wydać orzeczenie co do rzeczy samej, jeżeli zarzuty pogwałcenia przepisów postępowania uznaje za bezzasadne lub takich zarzutów nie podniesiono, a poza tem skarga kasacyjna opiera się na naruszeniu przepisów prawa materialnego.

Art. 457. Sąd Najwyższy odrzuci pozew z powodu braków formalnych, jeżeli to na podstawie przepisów prawnych uskutecznić miał sąd pierwszej lub drugiej instancji.

Art. 458. Z wyjątkiem przypadków w przepisach postępowania egzekucyjnego wymienionych, wniesienie skargi kasacyjnej wstrzymuje wykonanie zaskarżonego wyroku.

Art. 459. W braku szczególnych przepisów w niniejszym rozdziale mają zastosowanie przepisy o postępowaniu apelacyjnym.

TYTUŁ V.

Wznowienie postępowania ¹⁾.

Art. 460. Z przyczyn nieważności żądać można skargą uchylemą prawomocnego wyroku, choćby zaocznego lub uchwały, rozstrzygającej spór stanowczo:

a) jeżeli orzekł sędzia wyłączony z mocy ustawy od wykonania urzędu sędziowskiego, a strona nie mogła dochodzić przyczyny wyłączenia już przed prawomocnością orzeczenia;

b) jeżeli strona nie była zgodne z przepisami ustanowieni zastąpioną, albo nie miała zastępcy ustawowego, a nie nastąpiło należyte zatwierdzenie przedsięwziętych przez nią kroków procesowych.

¹⁾ Nowa redakcja tego tytułu opiewa:

Art. 455.

Wznowienia postępowania, zakończonego prawomocnym wyrokiem, można żądać z przyczyn nieważności lub z przyczyn restytucyjnych.

Narówni z wyrokami poczytuje się uchwały, kończące i zamykające postępowanie.

Art. 456.

Z przyczyn nieważności żądać można uchylemą prawomocnego wyroku:

a) jeżeli orzekł sędzia wyłączony z mocy ustawy, a strona przed uprawomocnieniem się wyroku nie mogła dochodzić wyłączenia;

b) jeżeli strona nie była zastąpiona zgodnie z przepisami prawa; nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli brak zastępstwa zarzucano bezskutecznie przed prawomocnością wyroku, albo nastąpiło należyte zatwierdzenie dokonanych czynności procesowych.

Art. 461. Nie można żądać wznowienia, jeżeli przyczynę wyłączaącą sędziego lub brak zastępstwa, podnoszono już bezskutecznie przed prawomocnością rozstrzygnięcia.

Art. 462. Przeciw rozstrzygnięciom Sądu Najwyższego dopuszczalne jest wznowienie z przyczyn powyższych tylko wtedy, gdy Sąd Najwyższy orzekł w rzeczy samej.

Art. 463. Właściwym do wznowienia postępowania z przyczyn nieważności jest sąd, który wydał zaskarżone rozstrzygnięcie. Gdy zaskarżono rozstrzygnięcia różnych instancyj, właściwym będzie sąd instancji wyższej.

Art. 464. Z właściwych przyczyn restytucyjnych żądać można skargą wznowienia postępowania ukończonego prawomocnym wyrokiem, choćby zaocznym, lub uchwałą rozstrzygającą spór stanowczo, jeżeli je oparto:

- a) na dokumencie fałszywym lub sfałszowanym,
- b) na fałszywym zeznaniu św adka, biegłego, tłumacza lub na fałszywej przysiędze przeciwnika strony, która wznowienia żąda;
- c) na innym oszukańczym działaniu zastępcy strony, która żąda wznowienia, jej przeciwnika procesowego lub tegoż zastępcy.
- d) na karalnym naruszeniu swych obowiązków urzędowych przez sędziego;
- e) na następnem uchyleniu skazującego wyroku karnego, jeżeli ze skazania strony za czyn karalny wynikły skutki cywilno-prawne.

Art. 457.

Przeciw rozstrzygnięciom Sądu Najwyższego niema wznowienia z przyczyn nieważności.

Art. 458.

Do wznowienia z przyczyn nieważności właściwy jest sąd, który wydał zaskarżone rozstrzygnięcie. Gdy zaskarżono rozstrzygnięcia różnych instancyj, właściwy jest sąd instancji wyższej.

Art. 459.

Z przyczyn restytucyjnych żądać można wznowienia, jeżeli wyrok opiera się:

- a) na dokumencie fałszywym lub sfałszowanym;
- b) na fałszywych zeznaniach świadka, biegłego, tłumacza lub na fałszywej przysiędze strony przeciwnej;
- c) na karalnym działaniu oszukańczym strony przeciwnej lub zastępców stron;
- d) na karalnym naruszeniu przez sędziego swych obowiązków urzędowych;
- e) na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym

Również żądać można wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego rozstrzygnięcia, dotyczącego tego samego stosunku prawnego bądź takich nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ istotny na wynik sprawy, a których strona nie mogła zużytkować w poprzednim postępowaniu.

Również żądać można takiego wznowienia:

f) *gdy strona znalazła wyrok lub uchwałę, któremi orzeczono już prawomocnie o tym samym stosunku prawnym lub stosunku, przesądzającym prawa strony;*

g) *gdy strona dowiedziała się o nowych okolicznościach faktycznych lub środkach dowodowych.*

W przypadkach tych wznowienie dopuszczalne jest wtedy tylko, jeżeli strona z znalezionego wyroku lub uchwały, jak również z nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych nie mogła uczynić użytku w postępowaniu poprzednim, i jeżeli wcześniejsze ich zużycowanie mogło być wywołać korzystniejsze dla niej rozstrzygnięcie.

Art. 465. Żądanie wznowienia postępowania z przyczyny popełnionego czynu karalnego dopuszczalne jest jedynie wówczas, gdy czyn taki spowodował prawomocne skazanie, chyba, że postępowanie karne z innych przyczyn niż brak dowodów przeprowadzone być nie może.

Art. 466. Skargi o wznowienie postępowania z właściwych przyczyn restytucyjnych wnosić należy do sądu procesowego pierwszej instancji, jeżeli jednak chodzi tylko o rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji lub Najwyższego — do tychże sądów. W razie równoczesnego zaskarżenia rozstrzygnąć obu tych sądów skargę wnieść należy do sądu drugiej instancji.

Art. 460.

Z powodu czynu karalnego żądać można wznowienia jedynie wówczas, gdy czyn ten został ustalony prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba, że postępowanie karne nie może być wszczęte lub zostało umorzona z innych przyczyn, a nie dla braku dowodów.

Art. 461.

Do wznowienia z przyczyn restytucyjnych właściwy jest sąd, który ostatni orzekał co do istoty sprawy.

Art. 462.

Skargę o wznowienie wnosi się w terminie dwumiesięcznym. Bieg terminu rozpoczyna się nie wcześniej, jak od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego rozstrzygnięcia:

a) *w przypadkach udziału sędziego wyłączonego — od dnia, w którym strona dowiedziała się o przyczynie wyłączenia;*

b) *w przypadkach braku zastępstwa strony zgodnego z przepisami prawa — od dnia, w którym zaskarżone rozstrzygnięcie doręczono stronie albo jej zastępcy ustawowemu;*

c) *w przypadkach czynu karalnego albo uchylenia wyroku skazującego — od dnia uprawomocnienia się wyroku lub postanowienia, zapadłych w postępowaniu karnym;*

d) *w przypadkach wykrycia prawomocnego rozstrzygnięcia albo nowych faktów i dowodów — od dnia, w którym strona dowiedziała się o nich.*

Art. 463.

Po upływie lat dziesięciu od uprawomocnienia się rozstrzygnięcia nie można wnosić skargi o wznowienie z wyjątkiem przypadku, gdy strona nie była zastąpiona zgodnie z przepisami prawa.

Art. 467. Sąd połączy badanie dopuszczalności wznowienia z rozprawą w rzeczy samej zawsze wówczas, gdy przyczynę wznowienia wykazano dokumentami, dołączonemi już do pozwu albo ich wierzytelne odpisami.

W innych przypadkach sąd oceni na podstawie dokładnego rozważenia stanu rzeczy, czy połączyć badanie dopuszczalności wznowienia z rozprawą w rzeczy samej, czy przeciwnie rozstrzygnąć najpierw o dopuszczalności wznowienia, a dopiero następnie wdrożyć postępowanie w rzeczy samej.

Art. 468. Skargę wnieść należy w nieprzekraczalnym terminie trzech miesięcy.

Termin ten oblicza się następująco:

a) w przypadku, gdy sędzia wyrokujący wyłączony był z mocy ustawy od wykonywania urzędu sędziowskiego, od dnia, w którym strona dowiedziała się o tem, najwcześniej jednak od dnia prawomocności zaskarżonego rozstrzygnięcia;

b) w przypadku, gdy strona nie była w procesie zastąpioną lub nie miała zastępcy ustawowego — od dnia, w którym zaskarżone rozstrzygnięcie doręczono stronie, względnie jej zastępcy, najwcześniej atoli od dnia jego prawomocności;

c) w przypadkach popełnionego czynu karygodnego, albo następnego uchylenia wyroku skazującego, od dnia prawomocności wyroku karnego, lub uchwały, którą umorzono postępowanie karne. Jeżeli nie można było żądać wznowienia ze względu na wniesioną skargę kasacyjną, wówczas termin powyższy liczy się najwcześniej od dnia doręczenia stronie rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, którem odrzucono skargę kasacyjną lub orzeczono w rzeczy samej;

d) w przypadkach znalezienia przez stronę wyroku lub uchwały, albo wyjścia na jaw nowych faktów i dowodów, od dnia, w którym strona mogła z nich zrobić użytek drogą skargi o wznowienie.

Art. 464.

Skarga o wznowienie powinna czynić zadość warunkom pozwu tudzież zawierać oznaczenie zaskarżonego rozstrzygnięcia, przyczynę wznowienia z jej uzasadnieniem, okoliczności stwierdzające zachowanie terminu do wniesienia skargi, a wreszcie wnioszek o uchylenie lub zmianę zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Art. 465.

Sąd zbada na posiedzeniu niejawnem, czy skarga jest wniesiona w terminie i czy opiera się na ustawowej przyczynie wznowienia. Na żądanie sądu skarżący uprawdopodobni okoliczności stwierdzające zachowanie terminu lub dopuszczalność wznowienia. W braku jednego z tych warunków albo jeżeli zachodzą inne przyczyny ustawowe, sąd skargę odrzuci, pozatem wyznaczy rozprawę.

Art. 469. Nie można wnosić skargi o wznowienie po upływie lat dziesięciu od prawomocności rozstrzygnięcia z wyjątkiem przypadku, gdy strona nie była w procesie zastąpiona lub nie miała zastępcy ustawowego.

Art. 470. Skarga zawierać ma obok oznaczenia zaskarżonego rozstrzygnięcia tudzież przyczyny wznowienia:

a) *podanie okoliczności faktycznych i środków dowodowych na dotrzymanie terminu do wniesienia pozwu;*

b) *podanie okoliczności istotnych dla oceny właściwości sądu;*

c) *wniosek o uchylenie lub zmianę zaskarżonego rozstrzygnięcia z określeniem, jakie inne rozstrzygnięcie zapaść ma w rzeczy samej.*

Art. 471. Sąd zbada na posiedzeniu niejawnem przed wyznaczeniem rozprawy, czy skarga opiera się na ustawowej przyczynie wznowienia i czy ją wniesiono w terminie. Na żądanie sądu powód uwiarogodnić ma okoliczności, mianowicie co do dopuszczalności wznowienia lub zachowania terminu. Sąd odrzuci skargę jako nienadającą się do wyznaczenia rozprawy, gdy się okaże brak jednego z tych warunków, albo jeżeli skarga z innych przyczyn ustawowych odrzuconą być powinna; w innych przypadkach sąd wyznaczy posiedzenie do rozprawy.

Sąd odrzuci skargę także wówczas, gdy się okaże dopiero w toku sporu brak ustawowej przyczyny wznowienia, albo że jest wniesioną zapóźno.

Art. 472. Sędzia, z którego przyczyny wytoczono skargę o wznowienie, wyłączony jest od pronadzenia rozprawy i orzekania o tej skardze.

Gdy dopiero na rozprawie okaże się brak ustawowej przyczyny wznowienia albo niezachowanie terminu, sąd również skargę odrzuci.

Art. 466.

Sąd po rozważeniu okoliczności sprawy postanowi, czy najprzód rozstrzygnąć tylko o dopuszczalności, czy też połączyć badanie dopuszczalności z rozpoznaniem istoty sprawy.

Od uchwały dopuszczającej wznowienie niema rekwizytu.

Art. 467. Jeżeli do rozstrzygnięcia o wznowieniu jest właściwy Sąd Najwyższy, wyda on tylko uchwałę o dopuszczalności wznowienia, natomiast przeprowadzenie rozprawy przekaże sądowi drugiej instancji.

Art. 468.

W postępowaniu ze skargi o wznowienie wyłączony od orzekania jest sędzia, którego udział lub zachowanie się w procesie poprzednim jest przyczyną skargi.

Art. 469. Sąd, który rozpoznaje skargę o wznowienie, stosuje przepisy postępowania obowiązujące w tym sądzie.

Przepisy o środkach odwoławczych mają również zastosowanie.

Art. 473. Jeżeli dla skargi o wznowienie właściwy jest sąd drugiej instancji lub Sąd Najwyższy, wówczas stosować należy przepisy o postępowaniu w tym sądzie.

Art. 474. W przypadkach, w których wydano najpierw uchwałę o dopuszczalności wznowienia, wdrożenie postępowania w rzeczy samej nie jest zawisłe od jej prawomocności. Sąd może jednak wstrzymać wyznaczenie rozprawy aż do prawomocności tej uchwały.

Art. 475. Wniesienie skargi o wznowienie nie tamuje wykonalności prawomocnego wyroku.

Art. 476. W braku odmiennych przepisów o wznowieniu stosować należy odpowiednie postanowienia poprzednie niniejszej ustawy.

TYTUŁ VI.

Postępowania odrębne ¹⁾.

Dział I.

A. Postępowanie nakazowe.

Art. 477. Powód może żądać w pozwie, którym dochodzi płatnej już kwoty pieniężnej, albo oznaczonej ilości innych rzeczy zamiennych, wydania przeciw pozwanemu nakazu zapłaty, jeżeli wszystkich faktów, uzasadniających roszczenie z przynależnościami, dowodzi dołączonemi do pozwu oryginalnemi dokumentami.

Art. 470.

Wniesienie skargi o wznowienie nie tamuje wykonalności prawomocnego wyroku. Sąd może jednak na wniosek wstrzymać wykonanie wyroku w razie uprawdopodobnienia, że skarżącemu grozi niepowetowana szkoda, a strona przeciwna nie składa zabezpieczenia.

Art. 471.

Przeciwko prawomocnym rozstrzygnięciom, zapadłym naskutek skargi o wznowienie, dalsze wznowienie jest niedopuszczalne.

¹⁾ Nowa redakcja tego tytułu opiewa:

Dział I.

Postępowanie nakazowe.

Art. 472.

Powód może żądać przeciw pozwanemu nakazu zapłaty kwoty pieniężnej już wymagalnej, albo nakazu wydania rzeczy, już podlegającej zwrotowi, jeżeli roszczenie jest uzasadnione w całości dołączonemi do pozwu dokumentami, bądź publicznemi, sporządzonemi przez władze lub urzędy polskie, bądź prywatnemi, na których podpisy uwierzytelnione są przez sąd lub notariusza w Polsce.

Dokumenty te mogą być bądź publiczne, wystawione przez władze Rzeczypospolitej Polskiej, bądź prywatne, jeżeli podpisy na nich uwierzytelnione są przez tutejszy sąd lub notariusza.

Art. 478. Nakaz zapłaty na rzecz albo przeciw osobie, która według dokumentów, będących podstawą skargi, nie jest uprawnioną lub zobowiązaną, wydać można jedynie wtedy, gdy zarazem dowiedziono dokumentami określonymi w artykule poprzednim, że prawo względnie obowiązek przeszły na te osoby z osób pierwotnie uprawnionych lub zobowiązanych.

Art. 479. W razie zaskarżenia wierzytelności, przeciw której mógłby być podniesiony zarzut przedawnienia, nakaz zapłaty wydać należy jedynie wówczas, jeżeli w pozwie wykazano w sposób przewidziany artykułem 477 przerwę lub wstrzymanie przedawnienia.

Art. 480. Jeżeli nie można wydać nakazu zapłaty, jednak pozew nadaje się do wyznaczenia ustnej rozprawy przed tym samym sądem, wówczas zastosować należy odpowiednie przepisy ustawy procesowej, w razie przeciwnym należy pozew, jako nie nadający się do wdrożenia postępowania, odrzucić z urzędu.

Art. 481. Nakaz zapłaty wydaje sąd pierwszej instancji bez poprzedniej rozprawy ustnej i bez przesłuchania pozwanego. W nakazie należy orzec, że pozwany ma w ciągu 2 tygodni od doręczenia nakazu zapłacić powodowi pod rygorem egzekucji zaskarżone roszczenia z należnościami ubocznymi i oznaczonymi przez sąd kosztami, albo wnieść przeciw nakazowi w tymże samym nieprzeszłym terminie swoje zarzuty.

Powód nie może żądać dodatkowego przyznania kosztów nie policzonych w pozwie.

Art. 482. Pismo obejmujące zarzuty wnieść należy w sądzie, który wydał nakaz. Sąd ten wyznaczy wówczas w jaknajkrótszym czasie termin do ustnej rozprawy. Pismo wniesione zapóźnie sąd odrzuci bez rozprawy.

Art. 473.

Powód może również żądać wydania nakazu zapłaty przeciw każdemu zobowiązanemu z wekslu lub czeku, jeżeli roszczenie opiera się na wekslu lub czeku, mających wszystkie warunki ważności i nie nasuwających podejrzenia co do autentyczności.

Art. 474.

Nakaz na rzecz osoby albo przeciw osobie, która według dokumentów uzasadniających roszczenie, nie jest uprawnioną lub zobowiązaną, wydać można jedynie wtedy, gdy przejście prawa lub obowiązku na te osoby udowodnione jest dokumentami, odpowiadającymi art. 472.

Art. 475.

Jeżeli z treści dokumentu wynika, że przeciw roszczeniu mógłby być podniesiony zarzut przedawnienia, nakaz wydać można jedynie w razie udowodnienia przerwy lub wstrzymania przedawnienia również dokumentami, odpowiadającymi art. 472.

Art. 483. W postępowaniu nakazowym powództwo wzajemne nie jest dopuszczalne.

Art. 484. Zarzuty cofnąć może pozwany każdej chwili aż do zamknięcia ustnej rozprawy. Postanowienie o kosztach w razie cofnięcia pozwu zastosować należy odpowiednio.

Art. 485. W wyroku zatwierdzającym sprawę, sąd orzeknie, że wydany nakaz zapłaty utrzymuje się w mocy albo, że go się znosi w całości lub części.

Art. 486. Przeciw wydaniu nakazu zapłaty niema środka odwoławczego, a jedynie od orzeczenia o kosztach wnieść można rekurs.

Art. 487. W razie uwzględnienia rekursu przeciw odmowie wydania nakazu, sąd drugiej instancji zleci ponowne rozstrzygnięcie sprawy sądowi pierwszej instancji.

Art. 488. W braku odpowiednich postanowień mają do postępowania nakazowego zastosowanie przepisy ogólne o postępowaniu oraz przepisy o postępowaniu przed sądami okręgowymi lub grodzkimi.

B. Postępowanie wekslowe i czekowe.

Art. 489. Powód może żądać wydania nakazu zapłaty przeciw każdej osobie, która zaciągnęła zobowiązania wekslowe, gdy roszczenie pozwu opiera się na wekslu, który ma wszystkie warunki ważności i nie nasuwa żadnych podejrzeń co do swej niewadliwości i autentyczności.

Art. 476.

Jeżeli nie można wydać nakazu, a pozew nadaje się do zwykłego postępowania przed tym samym sądem, wówczas zastosować należy odpowiednie przepisy niniejszego kodeksu. W razie przeciwnym należy pozew odrzucić.

Art. 477.

Nakaz wydaje sąd w osobie jednego sędziego bez poprzedniej rozprawy i bez wezwania pozwanego, któremu doręcza pozew wraz z nakazem. Nakazem sąd orzeka, że pozwany ma w ciągu tygodnia, a gdy chodzi o roszczenie z wekslu lub czeku, w ciągu dni trzech, od doręczenia zaspokoić zaskarżone roszczenie w całości wraz z kosztami, albo wnieść w tymże terminie zarzuty.

Art. 478.

Nakaz od chwili wydania go stanowi dla roszczenia nim objętego tytuł zabezpieczenia.

Na wniosek pozwanego sąd może ograniczyć zabezpieczenie do miary, jaką uzna za stosowną.

Nakaz prawomocny ma skutki prawomocnego wyroku.

Art. 479.

Pismo obejmujące zarzuty wnieść należy do sądu, który wydał nakaz. Sąd wyznaczy jaknajbliższy termin rozprawy. Pismo spóźnione sąd odrzuci bez rozprawy.

Do pozwu musi powód dołączyć w oryginale oprócz weksla wszystkie dokumenty potrzebne do uzasadnienia roszczenia.

Art. 490. W nakazie zapłaty sąd poleci pozwanemu, aby w ciągu dni 3 zapłacił powodowi dług wekslowy, z należnościami ubocznymi i z oznaczonymi przez sąd kosztami pod rygorem egzekucji, albo wniósł przeciw nakazowi w tym samym nieodwołalnym terminie, swoje zarzuty.

Art. 491. Z takim samym żądaniem może powód wystąpić przeciw osobom zwrotnie zobowiązanym na podstawie czeku, jeżeli w oryginale dołączy do pozwu czek i inne dokumenty, prawa powoda wykazujące.

Art. 492. Do dalszego postępowania w tych sprawach zastosować należy odpowiednio przepisy o postępowaniu nakazowym.

Art. 493. W postępowaniu wekslowym lub czekowym termin do wnoszenia środków prawnych, tudzież prośby o przywrócenie do stanu pierwotnego wynosi dni siedem.

W wyroku należy termin do wypełnienia zobowiązania oznaczyć na dni trzy.

Art. 494. W procesach wekslowych i czekowych niema przywrócenia do stanu pierwotnego na niekorzyść strony, która w procesie działała w dobrej wierze, jeżeli swe roszczenia do osób trzecich utraciłaby z powodu upływu czasu w całości lub w części, albo z powodu krótkości pozostałego jej jeszcze czasu nie może ich już dochodzić.

Art. 480.

Pozwany może cofnąć zarzuty aż do zamknięcia rozprawy. W tym wypadku stosuje się odpowiednio postanowienie o kosztach w razie cofnięcia pozwu.

Art. 481.

Po przeprowadzeniu rozprawy sąd orzeknie wyrokiem, że wydany nakaz utrzymuje w mocy, albo że go znosi w całości lub w części.

Art. 482.

Przeciw wydaniu nakazu niema środka odwoławczego, a jedynie od ośroczczenia o kosztach służy rekurs.

Art. 483.

W razie uwzględnienia rekursu od odmowy wydania nakazu, sąd drugiej instancji zleci ponowne rozstrzygnięcie sprawy sądowi pierwszej instancji.

Art. 484.

W postępowaniu nakazowym w braku postanowień szczególnych stosuje się przepisy niniejszego kodeksu; do pozwu jednak nie można zamiast dokumentów dołączać odpisów, a powództwo wzajemne nie jest dopuszczalne.

C. Postępowanie upominawcze.

Art. 495. Powód może żądać w pozwie, którym dochodzi płatnej wierzytelności pieniężnej do wysokości 1000 złotych, wydana przeciw dłużnikowi osobistemu, warunkowego nakazu zapłaty zaskarżonej kwoty z odsetkami i kosztami postępowania w ciągu 2 tygodni od doręczenia nakazu, pod rygorem egzekucji. Dodatkowego przyznania kosztów nie policzonych w pozwie, powód żądać nie może.

W nakazie musi być zawarte pouczenie pozwanego, że wolno mu w tymże samym terminie wnieść pisemny lub ustny sprzeciw w dowolnej formie, nawet bez podania przyczyn i bez przytaczania faktów i dowodów przeciw roszczeniu pozwu.

Art. 496. Postępowanie upominawcze dopuszczalne jest jedynie w sporach, należących do właściwości sądu grodzkiego.

Art. 497. Każde pismo, bez względu na jego nazwę, wniesione przeciw nakazowi zapłaty, ma znaczenie i skutki sprzeciwu.

Art. 498. Sąd odmówi wydania nakazu zapłaty:

a) jeżeli roszczenie pozwu nie nadaje się do dochodzenia na drodze procesowej;

b) jeżeli ono jest widocznie z samej osnowy podana nieuzasadnione;

DZIAŁ II.

Postępowanie upominawcze.

Art. 485.

W sporach należących do właściwości sądów grodzkich powód może żądać przeciw pozwanemu, będącemu jego dłużnikiem osobistym, tymczasowego nakazu zapłaty kwoty pieniężnej już wymagalnej do wysokości tysiąca złotych.

Art. 486.

Nakaz wydaje sąd bez poprzedniej rozprawy i bez wezwania pozwanego, któremu doręcza pozew wraz z nakazem. Nakazem sąd orzeka, że pozwany ma w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zaspokoić zaskarżone roszczenie w całości wraz z kosztami albo wnieść w tym terminie sprzeciw.

Art. 487.

Sprzeciw może być wniesiony w dowolnej formie pod jakąkolwiek nazwą na piśmie lub ustnie do protokołu sądowego, nawet bez podania przyczyn i bez przytaczania faktów i dowodów.

Treść tego przepisu powinna być podana pozwanemu przy doręczeniu nakazu.

Art. 488.

Sprzeciw spóźniony sąd odrzuci. Pozwany może postawić wniosek o przywrócenie terminu, jeżeli zachodzą warunki ustawowe.

Wniosek uwzględniony ma skutki sprzeciwu.

c) jeżeli dochodzenie roszczenia zawisłe jest od niedopełnionego jeszcze świadczenia wzajemnego;

d) jeżeli roszczenie pochodzi z weksla lub czeku;

e) jeżeli miejsce pobytu dłużnika nie jest znane, albo gdyby doręczenie mu nakazu miało nastąpić zagranicą;

f) jeżeli choćby co do części roszczenia, lub przeciw jednemu z kilku współpozwanych o to samo roszczenie dłużników, zachodzą okoliczności, wykluczające wydanie nakazu.

Art. 499. Jeżeli sprzeciw na czas wniesiono, wydany nakaz zapłaty traci swą moc, nawet gdyby sprzeciw dotyczył tylko części pretensji, albo został podniesiony przez jednego tylko z współpozwanych o to samo roszczenie dłużników.

Sprzeciw wniesiony tylko co do jednego lub niektórych z kilku dochodzonych wspólnym pozmem roszczeń, uchyla nakaz zapłaty, jedynie co do nich, nie naruszając reszty.

Art. 500. Sąd wyznaczy termin do ustnej rozprawy:

a) jeżeli nakazu zapłaty wydać nie można, ale sprawa nadaje się do wdrożenia postępowania zwyczajnego;

b) jeżeli sprzeciw wniesiono w właściwym czasie.

Art. 489.

Jeżeli sprzeciw wniesiono we właściwym czasie, nakaz traci moc, nawet gdyby sprzeciw dotyczył części roszczenia, albo był zgłoszony przez jednego tylko współpozwanego.

Sprzeciw zgłoszony co do jednego lub niektórych tylko roszczeń, objętych wspólnym pozmem, uchyla nakaz jedynie co do nich i co do stosunkowej części kosztów.

Art. 490.

O zgłoszeniu sprzeciwu sąd zawiadamia powoda i kieruje sprawę do zwykłego postępowania.

Art. 491.

Sąd odmówi wydania nakazu:

a) jeżeli roszczenie nie nadaje się do dochodzenia na drodze procesowej;

b) jeżeli z samej osnowy pozwu wynika, że roszczenie jest oczywiście bezzasadne albo między stronami sporne;

c) jeżeli zaspokojenie roszczenia zawisłe jest od świadczenia wzajemnego jeszcze niedopełnionego;

d) jeżeli miejsce pobytu pozwanego nie jest znane, albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju.

Okoliczności powyższe stanowią przeszkodę do wydania nakazu, jeżeli zachodzą choćby co do części roszczenia lub przeciw jednemu z kilku współpozwanych.

Art. 492.

O odmowie wydania nakazu sąd zawiadamia powoda. Od uchwały odmawiającej wydania nakazu niema rekursu. Powód może w ciągu miesiąca żądać skierowania sprawy do zwykłego postępowania.

Art. 501. Sprzeciw spóźniony sąd odrzuci. Pozwany może wnieść prośbę o przywrócenie do pierwotnego stanu z powodu niezawinionego zaniechania terminu, jeżeli zachodzą warunki ustawowe.

Uwzględnienie tej prośby ma znaczenie i skutki sprzeciwu, wniesionego w właściwym czasie.

Art. 502. Niema rekursu od uchwały, którą odmówiono wydania nakazu zapłaty, jeżeli sąd wyznaczył termin do rozprawy.

CZEŚĆ TRZECIA.

Sądy polubowne ¹⁾.

Zapis na sąd polubowny.

1. Dopuszczalność.

Art. 503. Strony mogą, w granicach swej zdolności do samoistnego zobowiązania się, oddać spór pod rozstrzygnięcie sędziego lub sędziów polubownych.

W czasie trwania mocy obowiązującej zapisu na sąd polubowny nie można żądać rozpoznania sporu przez sąd państwowy.

Art. 493.

Nakaz prawomocny ma skutki prawomocnego wyroku.

Art. 494.

W postępowaniu upominawczem w braku postanowień szczególnych stosuje się przepisy niniejszego kodeksu.

¹⁾ Nowa redakcja tej części opiewa:

Sąd polubowny.

1. Zapis na sąd polubowny.

Art. 495.

Strony mogą w granicach swej zdolności do samoistnego zobowiązania się umówić się o oddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego.

Podczas trwania mocy obowiązującej takiej umowy, czyli zapisu na sąd polubowny nie można żądać rozpoznania sporu przez sąd państwowy.

Art. 496.

Zapis na sąd polubowny musi być sporządzony na piśmie i podpisany przez obie strony. W zapisie oznaczyć należy dokładnie przedmiot sporu, bądź stosunek prawny, z którego spór wynikł lub wynikać może.

Zmiany i uzupełnienia w zapisie wymagają tej samej formy.

2. Warunki.

Art. 504. Zapis na sąd polubowny musi być sporządzony pisemnie i podpisany przez strony. W zapisie oznaczyć należy dokładnie bądź sam przedmiot sporu, bądź stosunek prawny, z którego spór wynikł lub wyniknąć może.

Zmiany i uzupełnienia w zapisie na sąd polubowny wymagają tej samej formy.

Sędziowie polubowni.

Art. 505. Sędziego polubownego ustanowić można bądź w samym zapisie na sąd polubowny, bądź już po jego sporządzeniu.

Sędzia polubowny ma prawo do wynagrodzenia za swe czynności, gdy niema układu z stronami, sąd właściwy dla sporu w braku zapisu, oznaczy je na wniosek sędziego polubownego.

Art. 506. Sędzią polubownym może być każda osoba fizyczna o nie ograniczonej zdolności do działania, umiejąca czytać i pisać.

Sędzią polubownym nie może być sędzia państwowy.

Art. 507. Z ważnych przyczyn sędzia polubowny uwolnić się może od przyjętego przez siebie obowiązku.

Art. 497.

Sędziego polubownego ustanowić można bądź w samym zapisie, bądź już po jego sporządzeniu.

W braku odmiennych postanowień zapisu każda strona ustanawia jednego sędziego. Tak ustanowieni sędziowie polubowni wybiorą super-arbitra.

Art. 498.

Sędzią polubownym może być każda osoba fizyczna nie ograniczona w zdolności do działania, umiejąca czytać i pisać.

Sędzią polubownym nie może być sędzia państwowy.

Art. 499.

Strona, która ustanowiła sędziego polubownego zawiadomi o tem swego przeciwnika i wezwie go, aby w ciągu dwóch tygodni również ustanowił sędziego polubownego i zawiadomił ją o tem.

Zawiadomienia i wezwania nastąpić mają listem poleconym lub przez notariusza.

Jeżeli wyznaczenie sędziego polubownego według zapisu należy do osoby trzeciej, może ją o to wezwać każda strona; w tym wypadku stosuje się również powyższy termin oraz sposób wezwania i zawiadomienia

Art. 500.

Każdą ze stron wiąże dokonane przez nią ustanowienie sędziego polubownego od chwili zawiadomienia o tem przeciwnika.

Sędzia, który bez takich przyczyn odmawia pełnienia swych funkcji, albo z ich spełnieniem zwleka, odpowiada stronom za szkodę przez to spowodowaną.

Art. 508. Każda z stron ustanawia po jednym z sędziów, jeżeli zapis ani ich wyraźnie nie wymienia, ani nie zawiera innych postanowień o ich powoływaniu i liczbie. Tak ustanowieni sędziowie polubowni wybiorą superarbitra.

Art. 509. Strona, która ustanowiła sędziego polubownego, ma zawiadomić o tem swego przeciwnika z wezwaniem, aby w ciągu dwóch tygodni ustanowił sędziego polubownego z swej strony i zawiadomił o tem wzywającego.

Wezwania te i zawiadomienia nastąpić mają przez notariusza, albo listem poleconym.

Jeżeli wedle zapisu wyznaczenie sędziego polubownego należy do osoby trzeciej, może ją o to wezwać każda z stron, zakreślając termin powyższy.

Art. 510. Każdą ze stron wiąże dokonane przez siebie ustanowienie sędziego polubownego od chwili zawiadomienia o tem przeciwnika.

Art. 501.

W braku odmienego postanowienia w zapisie sąd właściwy ustanowi sędziego polubownego na wniosek strony wzywającej, jeżeli osoba wezwana nie ustanowiła go w określonym terminie, albo gdy obaj sędziowie nie zgodzili się na wybór superarbitra.

Wniosek postawić można bez adwokata, a od ustanowienia sędziego polubownego niema rekursu.

Art. 502.

Opieszalemu sędziemu polubownemu sąd właściwy poleci na wniosek strony, aby spełnił swe czynności w przeciągu określonego terminu. Sędziemu, który mimo takiego polecenia nie przeprowadzi postępowania i nie wyda orzeczenia, usunie sąd na wniosek strony. Od tych zarządzeń niema rekursu.

Art. 503.

Strona może żądać ustanowienia innego sędziego polubownego także wówczas, gdy sędzia ustanowiony już po sporządzeniu zapisu:

- a) umarł, stracił zdolność do działania, albo z powodu choroby lub z innych ważnych przyczyn nie może pełnić swych czynności;
- b) został skutecznie wyłączony lub z powodu opieszłości usunięty;
- c) zwolnił się od przyjętego obowiązku;
- d) objął stanowisko sędziego państwowego.

Art. 504.

Strona może wyłączyć sędziego polubownego z tych samych przyczyn, które uzasadniają wyłączenie sędziego państwowego. Prawo to służy jednak stronie tylko wtedy, gdy dowiedziała się o przyczynie wyłączenia dopiero po ustanowieniu sędziego polubownego.

Postanowienia tego artykułu nie mogą być zmienione przez strony.

Art. 511. Sąd właściwy dla sporu w braku zapisu, ustanowi sam sędziego polubownego na wniosek strony wzywającej lub jednego z sędziów polubownych, jeżeli osoba wezwana nie ustanowiła go w określonym terminie, albo gdy obaj sędziowie nie zgodzili się na wybór superarbitra.

Wniosek postawić można bez adwokata, a od ustanowienia sędziego polubownego nie ma rekursu.

Odmienne postanowienie zapisu wyklucza takie ustanowienie sędziego polubownego.

Art. 512. Opieszalemu sędziemu polubownemu poleci sąd, w poprzednim artykule wskazany na wniosek strony, aby spełnił swe obowiązki w przeciągu określonego terminu. Sędziego, który mimo takiego polecenia nie przeprowadzi postępowania i nie wyda orzeczenia, usunie sąd na wniosek strony. Od tych zarządzeń nie ma środka prawnego.

Art. 513. Strona może żądać ustanowienia innego sędziego polubownego w sposób przewidziany art. 511 także wówczas, gdy sędzia ustanowiony już po sporządzeniu zapisu na sąd polubowny:

Art. 505.

Z ważnych przyczyn sędzia polubowny może się uwolnić od przyjętego obowiązku.

Sędzia, który bez takich przyczyn uchyla się od pełnienia swych czynności, odpowiada wobec stron za szkodę przez to spowodowaną.

Art. 506.

Sędzia polubowny ma prawo do wynagrodzenia za swe czynności;—gdy co do tego nie ma umowy ze stronami, oznaczy je sąd właściwy na wniosek sędziego polubownego.

Art. 507.

Zapis traci moc wskutek pisemnej umowy rozwiązującej, jako też przez upływ czasu, w ciągu którego sąd polubowny miał wydać wyrok według zapisu.

W razie sporu co do wygaśnięcia zapisu, sąd właściwy na wniosek jednej ze stron orzeknie uchwałą po ich przesłuchaniu, a w miarę potrzeby po przeprowadzeniu dowodu. Wniosek postawić można bez adwokata.

Art. 508.

W tenże sposób sąd może orzec wygaśnięcie zapisu w wypadkach następujących:

a) *gdy sąd polubowny nadmiernie zwleka z wydaniem wyroku;*
b) *gdy strony nie mogą się zgodzić na sędziego, którego w myśl zapisu wspólnie ustanowić powinny;*

c) *jeżeli sędzia, ustanowiony w samym zapisie, nie przyjął tego obowiązku, albo gdy co do niego zaszła przyczyna, dla której strona może żądać ustanowienia innego sędziego;*

d) *jeżeli przy wydaniu wyroku nie można osiągnąć większości głosów lub jednomyślności;*

e) *gdy zgaśnięcie zapisu na sąd polubowny wynika z innych jego postanowień.*

a) umarł, stracił zdolność do działania, albo z powodu choroby lub z innych ważnych przyczyn, obowiązków swych pełnić nie może;

b) został skutecznie wyłączony lub z powodu opieszałości usunięty;

c) zwolnił się od przyjętego obowiązku;

d) objął stanowisko sędziego państwowego.

Art. 514. Strona może w sposób przewidziany art. 511 wyłączyć sędziego polubownego z tych samych przyczyn, które według niniejszej ustawy dają prawo wyłączenia sędziego państwowego. Prawo to służy jednej stronie tylko wtedy, gdy o przyczynie wyłączającej dowiedziała się dopiero po ustanowieniu przez siebie, albo wspólnie z przeciwnikiem, sędziego polubownego.

Postanowienia tego artykułu nie mogą być zmienione przez strony.

3. Zgaśnięcie zapisu.

Art. 515. Zapis na sąd polubowny traci moc w następujących przypadkach:

a) wskutek pisemnej umowy rozwiązującej;

Art. 509.

Jeżeli zapis obejmuje wszystkie spory z pewnego stosunku prawnego, a przyczyna wygaśnięcia zapisu nie wyłącza rozstrzygnięcia sądu polubownego dla innych sporów, jakie z tegoż stosunku wyniknąć mogą—sąd ograniczy orzeczenie o wygaśnięciu zapisu do danego przypadku.

Art. 510.

W sądach okręgowych rozstrzyganie wniosków, postawionych w myśl przepisów poprzednich, należy do jednego sędziego.

2. Postępowanie przed sądem polubownym.

Art. 511.

Tryb postępowania przed sądem polubownym określić mogą strony same.

Jeżeli strony tego nie uczyniły, do chwili przyjęcia obowiązku przez sędziów polubownych, tryb postępowania określi sąd polubowny według swego uznania.

Sąd polubowny może rozpoznać sprawę z udziałem jednej tylko strony, jeżeli druga strona nie składa wyjaśnień.

Art. 512.

Sąd polubowny może przesłuchać strony, świadków i biegłych, nie może jednak odbierać od nich przysięgi ani stosować środków przymusowych. Na wezwanie sądu polubownego sąd grodzki, w którego okręgu czynność ma być przedsięwzięta, wykona ją w granicach ustawy, jeżeli sąd polubowny dokonać jej nie może. O terminie przeprowadzenia dowodu sąd grodzki zawiadomi strony lub ich pełnomocników oraz sąd polubowny, którego członkowie mogą niezależnie od stron wziąć udział przy przeprowadzeniu dowodu i zadawać pytania.

b) przez upływ czasu, w ciągu którego sąd polubowny wydać miał wyrok wedle zapisu, albo gdy sąd polubowny nadmier-
nie zwleka z wydaniem wyroku;

c) gdy strony nie mogą się zgodzić na sędziego, którego w myśl zapisu wspólnie ustanowić powinny;

d) jeżeli sędzia, ustanowiony już w zapisie, nie przyjął tych obowiązków, albo gdy co do niego zaszyły przyczyny wymienione w art. 513;

e) jeżeli przy wydaniu wyroku nie można osiągnąć większości głosów, lub jednomyślności;

f) gdy zgaśnięcie zapisu na sąd polubowny wynika z innych jego postanowień.

Art. 516. Na wniosek jednej z stron, sąd, właściwy dla sporu w braku zapisu, wyda po przesłuchaniu stron uchwałę co do zgaśnięcia zapisu w mocy. Wniosek postawić można bez adwokata.

Sąd może ograniczyć orzeczenie o zgaśnięciu mocy zapisu do danego przypadku, jeżeli zapis obejmuje wszystkie spory z pewnego stosunku prawnego, a przyczyna zgaśnięcia zapisu nie wyklucza możliwości załatwienia innych sporów, jakie z tegoż stosunku wyniknąć mogą.

W sądach kolegialnych powierza się rozstrzygnięcie wniosków, postawionych w myśl tego rozdziału, przewodniczącemu zespołu, albo sędziemu przezeń wyznaczonemu.

Postępowanie przed sądem polubownym.

Art. 517. Tryb postępowania przed sądem polubownym określić mogą strony same.

Art. 513.

Wyrok sądu polubownego zapada bezwzględną większością głosów, chyba, że zapis inaczej stanowi. Jednomyślność jest konieczna, jeżeli sąd polubowny składa się tylko z dwóch sędziów.

Art. 514.

W wyroku sądu polubownego wymienić należy:

- a) miejsce i dzień wydania wyroku;
- b) imiona i nazwiska stron i sędziów;
- c) orzeczenie sądu;
- d) powody, którymi kierował się sąd przy wydaniu wyroku, chyba, że zapis na sąd polubowny uwalnia od ich przytaczania.

Art. 515.

Wyrok podpiszą wszyscy sędziowie polubowni.

W razie odmowy lub niemożności położenia podpisu przez któregośkolwiek z sędziów, każda strona postawić może w sądzie właściwym wniosek o wydanie uchwały, że wyrok jest skuteczny mimo braku podpisu.

Art. 516.

Sąd polubowny doręczy obu stronom odpis wyroku, zaopatrzony podpisami sędziów tak jak oryginał, za pisemnym dowodem doręczenia. Postanowienie niniejsze nie może być zmienione przez strony.

Jeżeli strony tego nie uczyniły do chwili przyjęcia mandatu przez sędziów polubownych, sami sędziowie określą tryb postępowania według swego uznania.

Jeżeli strona nie stawia się przed sądem polubownym, rozprawa odbyć się może wyłącznie z stroną drugą.

Art. 518. Sąd polubowny może słuchać bez przysięgi strony, świadków i biegłych, nie może jednak stosować środków przymusowych, czy to dla zmuszenia ich do stawiennictwa, czy w innych celach. Na wezwanie sądu polubownego sąd grodzki, w którego okręgu czynność ma być przedsięwzięta, wykona ją w granicach ustawy, jeżeli sędziowie polubowni dokonać jej nie mogą. O terminie przeprowadzenia dowodu sąd grodzki zawiadomi strony i sąd polubowny, którego członkowie mogą obok stron wziąć udział przy przeprowadzeniu dowodu i zadawać pytania stronom, świadkom i biegłym.

Art. 519. Wyrok sądu polubownego zapada bezwzględną większością głosów, chyba, że zapis inaczej postanowi. Jednomyslność jest konieczną, jeżeli tylko dwóch sędziów polubownych orzeka o sporze.

Wyrok polubowny.

Art. 520. W wyroku sądu polubownego wymienić należy:

- a) miejsce i dzień wydania wyroku;*
- b) imiona i nazwiska stron i sędziów;*
- c) rozstrzygnięcie sporu;*

Oryginał wyroku wraz z zapisem i innymi dokumentami (dowody doręczenia) złoży sąd polubowny w kancelarji sądu właściwego.

Art. 517.

Od wyroku sądu polubownego niema odwołania, chyba, że zapis na sąd polubowny przewidział drugą instancję polubowną. Wyrok polubowny ma moc prawną narówni z wyrokiem sądowym. Takież same znaczenie ma ugoda, zawarta przed sądem polubownym, jeżeli ją podpisały strony i wszyscy sędziowie polubowni.

Sąd właściwy wyda na wniosek strony uchwałę o wykonalności wyroku lub ugody, i zaopatrzy je odpowiednią klauzulą, jeżeli złożone w sądzie dokumenty nie wykraczają co do formy przeciw postanowieniom ustawowym.

3. Skarga o uchylenie wyroku.

Art. 518.

Uchylenia wyroku sądu polubownego można żądać w przypadkach następujących:

- a) jeżeli nie było zapisu na sąd polubowny, albo gdy zapis był nieważny lub stracił moc;*
- b) jeżeli strona nie miała należytego posłuchu przed sądem polubownym;*

d) powody, któremi kierował się sąd przy wydaniu wyroku, chyba, że zapis na sąd polubowny uwalnia od ich przytaczania.

Art. 521. Wyrok podpiszą wszyscy sędziowie polubowni.

W razie odmowy lub niemożności położenia podpisu przez jednego lub więcej z sędziów, każda strona postawić może w sądzie, właściwym dla sporu w braku zapisu, wniosek o wydanie uchwały, że wyrok jest skuteczny mimo braku podpisu.

Art. 522. Sąd polubowny doręczy obu stronom wyrok w uwierzytelnionych przez siebie odpisach za pisemnym dowodem doręczenia. Postanowienie niniejsze nie może być zmienione przez strony.

Oryginal wyroku wraz z zapisem i innymi dokumentami (dowody doręczenia) złoży sąd polubowny w kancelarji sądu, właściwego dla sporu w braku zapisu.

Art. 523. Od wyroku sądu polubownego niem odwołania do wyższej instancji polubownej, chyba, że zapis na sąd polubowny postanowił inaczej. Wyrok polubowny ma moc prawną narówni z wyrokiem sądowym. Takie same znaczenie ma ugoda, zawarta przed sądem polubownym, jeżeli ją podpisały strony i wszyscy sędziowie polubowni.

Sąd, właściwy dla sporu w braku zapisu, wyda na wniosek strony uchwałę o wykonalności wyroku polubownego lub ugody, i zaopatrzy je odpowiednią klauzulą, jeżeli złożone w sądzie dokumenty nie wykraczają co do formy przeciw postanowieniom ustawy.

c) gdy nie przestrzegano przepisów postępowania, przewidzianych w zapisie na sąd polubowny lub ustawowych; dotyczy to zwłaszcza przepisów o obsadzie sądu, głosowaniu, wyłączeniu sędziów polubownych i o wyroku;

d) jeżeli orzeczenie jest niezrozumiałe, zawiera sprzeczności, przekracza granice zapisu lub wreszcie swą treścią narusza porządek publiczny lub dobre obyczaje;

e) gdy zachodzą warunki, w których można wnieść skargę o wznowienie z przyczyn restytucyjnych.

Postanowienia tego artykułu nie mogą być zmienione przez strony.

Art. 519.

Skargę o uchylenie wyroku wnieść należy w ciągu miesiąca od doręczenia wyroku do sądu właściwego.

W razie warunków wznowienia termin liczy się według przepisów o wznowieniu.

Wskutek skargi odbędzie się postępowanie według przepisów niniejszego kodeksu.

Skarga o bezskuteczność wyroku.

Art. 524. Wyrok sądu polubownego niema skutków prawnych w następujących przypadkach:

a) jeżeli nie było zapisu na sąd polubowny, albo gdy zapis był nieważny lub stracił moc;

b) jeżeli stronie nie dano możności oświadczenia się przed sądem polubownym;

c) gdy nie przestrzegano przepisów postępowania, przewidzianych w zapisie na sąd polubowny lub w ustawie; dotyczy to zwłaszcza obsady sądu, głosowania i wyłączania sędziów polubownych;

d) jeżeli wyrok nie odpowiada postanowieniom art. 519 — 520, albo jest niezrozumiały, sam z sobą sprzeczny, przekracza granice zapisu lub wreszcie swą treścią narusza porządek publiczny lub dobre obyczaje;

e) gdy zachodzą warunki, wśród których można wnieść skargę o wznowienie postępowania z właściwych przyczyn restytucyjnych.

Postanowienia tego artykułu nie mogą być zmienione przez strony.

Art. 525. Skargę o uznanie wyroku polubownego za bezskuteczny wnieść należy w ciągu miesiąca od doręczenia wyroku do sądu właściwego dla sporu w braku zapisu.

W razie warunków wznowienia termin ten liczy się wedle przepisów o wznowieniu postępowania.

Na skargę odbędzie się postępowanie wedle zasad ogólnych.

Art. 526. Przepisy rozdziału niniejszego mają odpowiednie zastosowanie do sądów polubownych, ustanowionych w sposób prawny w rozporządzeniach ostatniej woli, lub w aktach fundacyjnych, jak również do stałych sądów polubownych, powołanych

4. Przepisy ogólne.

Art. 520.

Ilekroć niniejsza część kodeksu mówi o sądzie właściwym, rozumie ten sąd państwowy, który w braku zapisu na sąd polubowny byłby właściwy do rozpoznania sporu.

Art. 521.

Przepisy niniejszej części kodeksu mają odpowiednie zastosowanie do sądów polubownych, ustanowionych w sposób prawny w rozporządzeniach ostatniej woli lub w aktach fundacyjnych, jak również do stałych sądów polubownych, powołanych do życia postanowieniami ważnych sta-

do życia postanowieniami ważnych statutów lub regulaminów instytucyj publicznych. Przez te postanowienia nie mogą być jednak zamieniane przepisy niniejszej części, których stronom zmieniać nie wolno; tego rodzaju sądom polubownym nie może też być przyznane prawo stosowania środków przymusowych lub zaprzysięgania stron, świadków i biegłych.

tutów lub regulaminów instytucyj publicznych. Przez te postanowienia nie mogą być jednak zmieniane przepisy niniejszej części, których stronom zmieniać nie wolno. Tego rodzaju sądom polubownym nie może też być przyznane prawo stosowania środków przymusowych lub zaprzysięgania stron, świadków i biegłych.

„Komisja Kodyfikacyjna“ ukazuje się zeszytami w miarę nagromadzonego materiału. Cenę pojedynczego zeszytu oznacza się w stosunku do liczby arkuszy.

Ogólnego zbioru № 40

Wydawnictwo urzędowe Komisji Kodyfikacyjnej.

Tłoczono w Zakł. Graf B Wierzbicki i S-ka, Warszawa, Chmielna 61.
Telefon 46-73.

Druk ukończono dnia 31 maja 1929.